

T.C. ANAYASA MAHKEMESİNİN İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA VERDİĞİ KARARLARIN ÖZETİ

TÜRK YARGISININ İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA KAPASİTESİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ

AVRUPA BİRLİĞİ - AVRUPA KONSEYİ ORTAK PROJESİ

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

STRENGTHENING THE CAPACITY OF THE TURKISH JUDICIARY ON FREEDOM OF EXPRESSION

EUROPEAN UNION – COUNCIL OF EUROPE JOINT PROJECT

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

T.C.
ANAYASA MAHKEMESİNİN
İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA
VERDİĞİ KARARLARIN
ÖZETİ

Bu kitap Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Konseyi tarafından birlikte finanse edilen ve Avrupa Konseyi tarafından yürütülen **Türk Yargısının İfade Özgürlüğü Konusunda Kapasitesinin Güçlendirilmesi AB-AK Ortak Projesi** kapsamında hazırlanarak basılmıştır. Bu Projenin sözleşme makamı Merkezi Finans ve İhale Birimidir.

© Council of Europe/Avrupa Konseyi

Türk Yargısının İfade Özgürlüğü Konusunda Kapasitesinin Güçlendirilmesi
AB-AK Ortak Projesi

Hazırlayanlar
Murat Şen
Dr. Recep Kaplan

Bu kitap, Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Konseyi tarafından birlikte finanse edilen ve Avrupa Konseyi tarafından yürütölen **Türk Yargısının İfade Özgürlüğü Konusunda Kapasitesinin Güçlendirilmesi AB-AK Ortak Projesi** kapsamında hazırlanarak basılmıştır. Bu Projenin sözleşme makamı Merkezi Finans ve İhale Birimidir.

TEŞEKKÜR

Bu kaynak kitap, Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi rapor-törü Hâkim Murat Şen tarafından Dr. Recep Kaplan ile birlikte hazırlanmıştır. Sayın Şen, "Türk Yargısının İfade Özgürlüğü Konusunda Kapasitesinin Güçlendirilmesi" AB-AK Ortak Projesi kapsamında kurulan çalışma grubunun bir üyesi olarak meslek öncesi ve meslek içi eğitim modülleri ve eğitim materyallerinin geliştirilmesine aktif olarak katkıda bulunmuştur. Ayrıca, Eylül 2015'te, ifade özgürlüğü ile ilgili Avrupa insan hakları standartlarının uygulanmasına dair bilgisini arttırmak üzere Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde (AİHM) staj yapmıştır. Bu stajın ardından Sayın Şen, ifade özgürlüğü meslek öncesi eğitim programı ile ilgili eğitici eğitimine katılmıştır. Proje kapsamında gerçekleştirilen bazı yuvarlak masa toplantılarında da konuşmacı olarak yer almıştır. Avrupa Konseyi ve Türkiye Adalet Akademisi, kendisine, Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesinin ifade özgürlüğü bağlamındaki davalarıyla ilgili bu kaynak kitabı hazırlamak için göstermiş olduğu çaba dolayısıyla teşekkür etmektedir.

ÖNSÖZ

İfade özgürlüğünün korunmasıyla ilgili Anayasa Mahkemesi kararlarını özetleyen bu kaynak kitap, “Türk Yargısının İfade Özgürlüğü Konusunda Kapasitesinin Güçlendirilmesi” amacıyla AB-AK Ortak Projesi çerçevesinde yayımlanmıştır.

Türkiye, 1949 yılından beri Avrupa Konseyi üyesi, 1999 yılından beri de Avrupa Birliği’ne tam üyelik için aday bir ülkedir. Her iki organizasyon da insan hakları ve hukukun üstünlüğüne dayalı ortak demokratik ilkelere büyük önem vermektedir. Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği; ifade özgürlüğünün, demokrasinin esas unsuru, diğer temel hakların etkin bir şekilde kullanılabilmesi için de ön koşul olduğunu kabul etmektedir.

Ancak, ifade özgürlüğü, bağımsız ve tarafsız mahkemelerin varlığı ile hukuki mevzuat ve güvenceler yeterli olduğu takdirde gerçek anlamda korunabilecektir. Bu normatif çerçevede mahkemeler, farklı haklar arasında bir hiyerarşiye yol açmayacak şekilde denge kurulmalıdır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatları, ifade özgürlüğü standartları ve somut durumlarda etkili korumanın nasıl sağlanacağına dair ulusal mahkemelere rehberlik etmektedir. Yine de ulusal mahkemeler, özellikle yüksek mahkemeler, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve AİHM içtihadının uygulanması açısından temel sorumluluğu üstlenmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, özellikle 2012 yılında bireysel başvurunun kabul edilmesinden sonra, AİHS standartlarının uygulanmasının sağlanması adına daha önemli bir rol üstlenmeye başlamıştır. Anayasa Mahkemesi, yakın tarihli Twitter ve Youtube davalarına ilişkin kararlarında, internette ifade özgürlüğünün korunması hususunu ve sosyal medyanın günümüzde demokratik toplumun temellerinden biri olduğunu teyit ederek yeni gelişmeler ışığında basın özgürlüğünün önemine vurgu yapmıştır; ayrıca Mahkeme, basınla ilgili tüm düzenlemelerin yeterli yasal katiyete sahip olması gerektiği-

ni eklemiştir. Bununla birlikte, ifade özgürlüğü hakkına yapılan tüm müdahaleler demokratik toplumda gereklidir ancak güdülen meşru amaçla orantılılık esastır. Anayasa Mahkemesi kararlarında, çatışan haklar dengesi ile ilgili orantılılık testi, gereğine uygun şekilde hayata geçirilmiştir.

Yargı mensuplarına, insan hakları ve ifade özgürlüğü konusunda verilen eğitimler çoğulcu demokrasi, demokratik değerler ve hukukun üstünlüğünün geliştirilmesi açısından faydalı olmaktadır. Görevlendirildikleri davalara bakarken, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda öngörüldüğü üzere, yasal anlamda bağlayıcı tüm insan hakları sözleşmelerini uygulamaları için yeterli beceri ve yetkinliğe sahip olmak hâkim ve savcılarının ortak sorumluluğudur.

Bu kaynak kitapta, Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesinin ifade özgürlüğü ile ilgili kararları özetlenmektedir. Kitap, Türkiye Adalet Akademisinin meslek öncesi ve meslek içi programları için geliştirilen eğitim setinin bir parçası olmak üzere hazırlanmıştır; ayrıca AİHM içtihatları doğrultusunda, Türk yargısının ifade özgürlüğü davaları bağlamında Anayasa Mahkemesinin içtihatlarına dair farkındalığının artırılması amacıyla bağımsız bir başvuru kaynağı olarak da kullanılabilir.

Tatiana Termacic

İnsan Hakları Politikası ve İşbirliği Dairesi
İnsan Hakları Ulusal Uygulama Bölümü Başkanı

Yılmaz Akçil

Türkiye Adalet Akademisi
Başkanı

İÇİNDEKİLER

I. İNTERNET İLE İLGİLİ KARARLAR

1. Yaman Akdeniz ve diğçerleri Başvurusu1

Twitter.com kararı: TİB tarafından uygulanan erişimin engellenmesi kararı, yalnızca bu engellemeye dayanak gösterilen ve URL bazlı verilen kararların muhataplarını değil, *twitter.com* ağından yararlanan tüm kullanıcıların ifade hürriyetine yönelik ağır müdahale niteliğinde olduğundan ve hukuki dayanağı bulunmadığından Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmiştir.

2. Youtube Llc Corporation Service Company ve diğçerleri Başvurusu4

Youtube.com kararı: Anayasa'nın 13. maddesine göre temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlamalar ancak kanunla yapılabilir ve demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı gibi hak ve özgürlüklerin özlerine de dokunamaz. Bununla beraber anayasal haklara yönelik müdahalenin bir kanuna dayanması yeterli olmayıp, aynı zamanda bu kanun belirlilik ve öngörülebilirlik gibi belli niteliklere sahip olmalıdır. Dolayısıyla ifade hürriyetine bir sınırlama (resen erişimin engellenmesi) imkânı tanındığı hallerde ilgili Kanun'da böyle bir yetkinin kullanılmasına ilişkin kapsam ve usullerin yeterli bir açıklıkla tanımlanması da gerekir. Oysa somut olayda youtube.com sitesine erişimin tümüyle engellenmesine yönelik müdahalenin, yeterince açık ve belirgin bir *kanuni dayanağa sahip olmadığı* ve bu yönüyle başvuruçular açısından öngörülebilir nitelikte bulunmadığı anlaşılmaktadır.

II. TERÖR PROPAGANDASI İLE İLGİLİ KARARLAR

1. Abdullah Öcalan Başvurusu.....7

Kitaba el koyma: Hak ve özgürlüklere yapılacak her türlü sınırlamada devreye girecek temel güvencelerden birisi "*ölçülülük ilkesi*" dir. Bu ilke bağlamında somut olayda kitabın toplatılması tedbiri nedeniyle müdahale edilen hürriyetler ile kitabın toplatılmasındaki kamu yararı arasındaki dengenin ölçülü olup olmadığının incelenmesi ve kitabın toplatılmasına ilişkin gerekçelerin inandırıcı, başka bir deyişle, ilgili ve yeterli olup olmadıklarına bakılması gerekir. Oysa bir koruma tedbiri niteliğindeki el koyma kararına dayanılarak söz konusu kitapların toplanması ve toplanan kitapların bir kısmının kanun-

da öngörülen usule uyulmaksızın imha edilmesi amaçlanan hedefler açısından orantısız olduğundan ve bu bağlamda demokratik bir toplumda gerekli ve ölçülülük ilkesine uygun olmadığından başvurucunun düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti ile basın hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmiştir.

2. Fatih Taş Başvurusu.....10

Ceza tehdidi altında bulunulması: Kamu otoriteleri veya toplumun bir kısmı için hoş olmayan düşüncelere, şiddeti teşvik etmediği, terör eylemlerini haklı göstermediği ve nefret duygusunun oluşmasını desteklemediği sürece sınırlama getirilemez. Bu sebeple, başvuruya konu kitapları yayınlaması nedeniyle başvurucunun yaklaşık 11 yıl kadar uzunca bir süredir soruşturma ve kovuşturmaya tabi tutulması ve kovuşturmaya tabi tutulma riskinin halen devam etmesi nedeniyle başvurucunun ifade hürriyetine yönelik müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli ve ölçülü olmadığı sonucuna varılmıştır.

3. Ali Gürbüz ve Hasan Bayar Başvurusu14

Kişilerin kovuşturma tehdidinde maruz kalması: Ülkede Özgür Gündem Gazetesinde Öcalan'ın açıklamalarının yayınlanması nedeniyle Gazetenin nüshalarına el konulmuş, altı yılı aşkın bir yargılama süreci sonunda başvurucular hakkında kovuşturmanın ertelenmesi ve üç yıl denetimli serbestlik uygulanmasına karar verilmiştir. İfade hürriyetine ilişkin incelemede ifadelerin kullanıldıkları bağlam, yazarın kimliği, yazılma zamanı, amacı, hitap ettiği kişilerin kimlikleri ve haberdeki diğer ifadelerin tamamı bir bütün olarak ele alınarak bir değerlendirme yapılmalıdır. Bu çerçevede Mahkemeye göre herhangi bir kişinin yalnızca kişiliğine bağlı olarak ifade hürriyetine müdahale edilmesi haklı kılınmayacağı gibi yasaklanmış bir örgütün mensubu veya yöneticisinin görüşlerini açıklaması ve bunların yayımlanması da tek başına ifade hürriyetine müdahale edilmesini haklı kılmaz. Somut olayda Gazete haberi bir bütün olarak incelendiğinde şiddeti övdüğü, kişileri terör yöntemlerini benimsemeye, başka bir deyişle şiddet kullanmaya, nefrete, intikam almaya veya silahlı direnişe tahrik ve teşvik etmediği değerlendiren haber nedeniyle yapılan müdahalenin demokratik toplumda gerekli ve ölçülü olduğundan söz edilemez.

III. SİYASİ FAALİYETLER İLE İLGİLİ KARARLAR

1. Fikriye Aytin ve diğerleri Başvurusu19

Kürtçe seçim propagandası (müdahaleye izin veren kanuni düzenlemenin yokluğu): ifadenin iletilmesinde kullanılan dil, bu hürriyetin ayrılmaz bir parçasıdır. İfade hürriyetine bir müdahale olduğunda öncelikle tespiti gereken husus, bu müdahaleye izin veren bir kanun hükmünün var olup olmadığıdır.

Başvurucuların seçim öncesi aday tanıtım toplantısında Kürtçe konuşmalar yapılması nedeniyle cezalandırılmasına dayanak olan kanun hükmü Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ile yürürlükten kaldırılmıştır. Bu nedenle somut olayda kamu gücünü kullanan organların keyfi davranışlarının önüne geçen ve kişilerin hukuku bilmelerine imkân veren erişilebilir, öngörülebilir ve kesin nitelikte bir kanun hükmünün bulunmadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla kanunilik şartını taşımayan bu müdahale, ifade hürriyetini ihlal etmiştir.

2. Mehmet Ali Aydın Başvurusu21

Bir siyasetçi olan başvurunun sözleri gibi açıklamaların sınırlanmasında kamusal yetki kullanan makamların takdir yetkisinin çok dar olması: Bir siyasi partinin il başkanı olan ve basın açıklamasında Kürt sorununun çözümünde devlet politikasını eleştiren başvuru, çözümde Öcalan'ın muhatap alınması gerektiğini belirtmiş, onun koşullarının iyileştirmesi hususunda sivil toplumu duyarlı olmaya davet etmiş, çözümün demokratik sivil bir anayasa ve şiddete başvurmadan demokratik yöntemlerle geleceğini savunmuştur. Derece mahkemesi ise bu sözlerin terör örgütü ve liderini övme ve terör propagandası anlamına geldiğini kabul etmiş, ancak başvurunun hangi ifadeleriyle şiddeti övdüğü, kişileri terör yöntemlerini benimsemeye başka bir deyişle şiddet kullanmaya, nefrete, intikam almaya veya silahlı direnişe tahrik ve teşvik ettiğini değerlendirmemiş, göstermemiştir. Oysa Anayasa Mahkemesine göre konuşması bir bütün olarak incelendiğinde başvurunun, şiddeti ve terör eylemlerini övdüğü, kişileri ve toplulukları terör yöntemlerini benimsemeye, şiddet kullanmaya tahrik ve teşvik ettiği, sözlerinde ırkçılık, nefret, intikam alma veya silahlı direniş çağrısının bulunduğu söylenemez. Öte yandan başvuru kovuşturmayaya tabi tutulmuş ve 2 yıl 1 ay hapis cezası ile cezalandırılmıştır. Sonrasında kovuşturmanın ertelenmesi kararı verilmiş olsa bile başvurunun kovuşturmayaya tabi tutulma ve yeniden cezalandırılma riskinin halen devam etmesi nedeniyle başvurunun ifade hürriyetinin ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

3. İsa Yağbasan ve diğerleri Başvurusu.....23

Türkçe dışında kalan dillerin siyasi partilerin tüm faaliyetlerinde kullanımının tamamen yasaklanması: Devlet, seçim kampanyaları sırasında adaylar ve diğer kişiler tarafından kullanılacak dilleri belirleme ve gerekli olması halinde belli makul kısıtlamalar uygulama hakkına sahiptir. Ancak siyasi partilerin her faaliyetinde, seçim kampanyaları dışında diğer bireylerle ilişkilerinde, başka dili kullanmasını yasaklamak ifade hürriyeti ile bağdaşmaz. Çünkü cezai yaptırımlar nedeniyle görüş ve fikirlerin gerektiği şekilde iletilmesi için uygun dilin kullanılamaması durumunda kişilerin görüş ve fikirlerini açıklama ve bu

görüş ve fikirleri dinleme hakkının varlığından söz edilemez. Somut olayda başvuru, suçla ilgili el ilanlarını Nevruz Bayramı Tertip Komitesi adına hazırlamış ve ilanda üyesi oldukları DTP'nin amblemini kullanmışlardır. Buna karşın Türkçe ve Kürtçe dillerinde hazırlanan el ilanları seçim kampanyaları ile ilgili olmayıp Nevruz Bayramına daveti içermektedir. Bu bağlamda başvuru, Kürtçe el ilanı bastırmalarından dolayı cezalandırılmaları zorunlu bir sosyal ihtiyacı karşılamamaktadır. Bu nedenle de yapılan müdahalenin "demokratik bir toplumda gerekli" olmadığı kanaatine varılmıştır.

IV. BASIN HÜRRİYETİ İLE İLGİLİ KARARLAR

1. Emin Aydın Başvurusu.....27

Basın, kamunun gözcülüğü işlevini yerine getirir: Halk adına kamunun gözcülüğü işlevini gören basının işlevini yerine getirebilmesi hür olmasına bağlı olduğundan basın hürriyeti, herkes için geçerli ve yaşamsal bir hürriyettir. Bununla beraber basının özgür olması kadar sorumluluk bilinci ile hareket etmesi de şarttır. Bu bağlamda geniş halk kitlelerinin düşünce ve kanaatleri üzerinde etki yapan ve onları harekete geçirebilen basının, basın etik kurallarına uyması, bireylerin hak ve özgürlüklerini ihlal edecek tutum ve davranışlardan kaçınması gerekir. Derece mahkemelerince ifade ve basın özgürlüğüne müdahalede bulunulurken basının düşüncenin iletilmesi ve yayılmasındaki rolü, bireyin ve toplumun bilgilenebilmesine sağladığı katkı ve bu anlamda çoğulcu demokratik düzenin vazgeçilmez unsurlarından olduğu gözetilerek ifade edilen söz, yazı, resim ve benzeri şeylerin içeriğinde şiddet çağrısı veya nefret söylemi olmadığı sürece basın mensuplarının cezai soruşturmalara maruz kalmamalarına dikkat edilmeli, özellikle hapis cezası vermekten kaçınılarak haksız müdahalelere karşı bireyin korunmasında diğer tedbirlere öncelik verilmelidir.

2. Bekir Coşkun Başvurusu.....30

Sağlıklı bir demokrasi, bir hükümetin yalnızca yasama organı veya yargı organları tarafından denetlenmesini değil aynı zamanda sivil toplum örgütleri, medya ve basın veya siyasi partiler gibi siyasal alanda yer alan diğer aktörlerce de denetlenmesini gerektirir: Başvuru yazısında, kendi bakış açısından alaycı bir dille "Gezi Olayları" sonrasında başlayan ve Türkiye'deki çevre sorunlarına dikkat çeken bir eylem (merdiven boyama) desteğini ve bu eylem karşı olanlara eleştirilerini (TBMM'de koltukların renginin milletvekillerinin ruh haline yansıdığını, bu noktada "Kırmızıyı görünce saldırıyor" ve "Möölletvekili" ifadeleri ile kırmızı pelerini taşıyan matadora saldıran boğaları hatırlattığını belirterek) aktar-

mıştır. Yazının konusunun genel olarak kamu yararını ilgilendiren bir mesele olduğunda kuşku yoktur. Ayrıca hükümetlere ve siyasetçilere yöneltilen eleştirinin sınırının da özel kişilere göre daha geniş olduğu hatırlanmalıdır. Anılan yazı nedeniyle 1 yıl 2 ay 17 günlük hapis cezası belirlenmiş ve her ne kadar hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmiş ise de başvuru 5 yıl denetimli serbestlik tedbiri altına alınmıştır. Bir yazar olan başvuru bu süre içerisinde cezasının infaz edilmesi riski her zaman vardır ve kişi denetim süresini yeni bir mahkûmiyet almadan geçirse bile kişinin bu etki altında ileride düşünce açıklamalarından veya basın faaliyetlerini yapmaktan imtina etme riski bulunmaktadır. Sonuç olarak başvuru gelecekte cezasının infaz edilebileceği olasılığının kendisinde stres ve cezalandırılma endişesi yarattığı kabul edilmelidir. Bu nedenle söz konusu müdahalenin “başkalarının şöhret ve haklarının” korunması için demokratik toplum düzeninde gerekli bir müdahale olmadığı kanaatine varılmıştır.

V. NEFRET SÖYLEMİ İLE İLGİLİ KARARLAR

1. Sinem Hun Başvurusu.....35

Şeref ve itibara saldırlarda devletin pozitif yükümlülükleri yerine getirmediği yönündeki şikâyetlerde şeref ve itibarın korunması ve ifade hürriyeti arasında denge kurulması gerekliliği: Devletin, bireylerin maddi ve manevi varlığının korunması ile ilgili pozitif yükümlülükleri çerçevesinde bir tarafın şeref ve itibarının korunması hakkı ile diğer tarafın Anayasa’da güvence altına alınmış olan ifade özgürlüğünden yararlanma hakkı arasında bir denge kurması gerekir. Kendi arasında bir hiyerarşi olmayan bu haklar, kural olarak eşit düzeyde saygıyı hak etmektedir. Ayrıca nefret söylemi kullanılarak hakaret edildiği iddiası bu söylemin ırk, köken ya da renk temelinde yapıldığı iddiası şeklinde olabileceği gibi sayılanlar kadar ciddi bir olgu olan ve bireyin özel hayatının mahrem yönlerinden birisini oluşturan cinsel yönelim temelinde yapıldığı biçiminde de olabilir.

2. Fetullah Gülen Başvurusu38

Nefret söylemi olarak kabul edilemeyecek hususlarda şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiği iddiasına yönelik uyuşmazlıklar açısından, hukuki tazmin yolu tüketilmesi gereken bir başvuru yoludur: Başvuru hakkında bir internet sitesinde yayınlanan röportajda söylenen sözlerin nefret söylemi boyutuna ulaştığının kabulü için söylemin ten rengi ve etnik köken, toplumsal cinsiyet, cinsel kimlik, cinsel yönelim, engellilik, siyasal aidiyet veya yaş kategorileri ile mülteci, göçmen, yabancı veya başka dezavantajlı gruplara yönelik nefret saikli

ifadeler olması gereklidir. Bununla birlikte “hoşgörüsüzlüğe dayalı nefreti yayan, kıskırtan, teşvik eden veya meşrulaştıran her türlü ifade biçimi” nefret söylemi olarak değerlendirilmelidir. Ancak başvurucuya yönelik sözlerin de yalnızca belirli bir grubun üyesi olması nedeniyle söylenmediği dolayısıyla “nefret söylemi” olarak nitelendirilemeyeceği belirtilmiştir. Dolayısıyla başvurunun Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasında koruma altına alınan kişisel itibarının korunması hakkında yapılan müdahalede bulunulmuştur. Başvurucu sadece röportajda sarf edilen sözler nedeniyle ilgililer hakkında adli soruşturma açılıp cezalandırılması amacıyla şikâyetçi olmuş ve daha yüksek başarı şansı sunabilecek, kullanılabilir ve etkili bir başvuru yolu olan hukuki tazmin yolunu tüketmeden bireysel başvuruda bulunmuştur. Bu nedenle başvuru yolları tüketilmediğinden başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

VI. ŞEREF VE İTİBARIN KORUNMASI HAKKI İLE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ DENGESİ İLE İLGİLİ KARARLAR

A. İfade Özgürlüğünün Korunması Şikâyetleri

1. Ali Rıza Üçer Başvurusu (2)42

Kamusal tartışmayı zorlaştıran ve bireyleri tartışmaya katılmaktan caydırıcı değerlendirmeye ve yaptırımlardan kaçınılmalıdır. Ankara içme suyu üzerine hazırladıkları değerlendirme raporunu sunan başvurucu, içme suyu hakkında Belediyenin yayınladığı analizleri çelişkili bulduğunu ve orada bazı analizlerin hiç yapılmadığı belirterek halkın dikkatini bu konuya çekmek istemiştir. Derece mahkemeleri ise bir bilim insanı olan başvurunun kimi kuruluşlarca hazırlanan raporlara dayanarak (ODTÜ vb.) belediyenin analizini sorgulayabilmesi için bilimsel kesinlik aramıştır. Kamu yararının ilgilendirdiği açık olan bir tartışmaya katılmada bilimsel kesinliğin aranması, kamusal tartışmaya olanaksız kılmaktadır ve böyle bir gerekçenin de ilgili ve yeterli olduğundan söz edilemez. Toplumun yakından ilgilendiren meselelere ilişkin bilgilerin kamuoyunda paylaşılmasında ve tartışılmasında kamu yararı olduğu kuşkusuzdur. Ayrıca siyasetçilere ve kamu gücünü kullananlara yönelik eleştirilerin sınırı da özel kişilere göre daha fazladır. Somut olayda başvurucu hakkında hükmedilen 750 TL tazminatın bireylerin kamusal tartışmaya katılmaları halinde yaptırıma maruz kalacağı endişesi duymalarına, düşüncelerini açıkça ifade etmelerine ket vuracağı değerlendirilmiştir. Bu nitelikte bireyleri kamusal tartışmaya katılmaktan caydırıcı yaptırımlardan kaçınılmalıdır. Bu nedenlerle, ifade hürriyetine yapılan müdahalenin, demokratik toplumda gerekli olmadığı sonucuna varılmıştır.

2. Tuğrul Çulfa Başvurusu.....45

Sendikal faaliyetler kapsamında kamu görevlisinin yaptığı açıklamalar (derece mahkemesi kararlarında ifade hürriyetinin değerlendirmeye alınmaması): Devlete ait bir eğitim kurumunda yapıldığı kabul edilen “kurşun dökürme” olayının basına açıklanması nedeniyle olayda eleştirilen okul müdürü lehine manevi tazminata hükmedilmesinde derece mahkemeleri haberin kaynağı olan başvuruçunun ifade hürriyeti ile davacının şeref ve itibarının korunması hakkı arasında denge gözetilen bir değerlendirme yapmamışlardır. Açıklamanın genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sunup sunmadığı, kamu görevlisinin eylemlerinin sıradan vatandaşlara göre daha fazla eleştiriye açık olduğu ve iddiaların olgusal temeli olduğu hususları göz ardı edilmiştir. İlk derece mahkemesinin tazminata hükmederken dayandığı gerekçeler, ifade hürriyetine yapılan müdahaleyi meşrulaştırmada ilgili ve yeterli değildir, kişinin şeref ve itibarının korunması üzerinden gidilerek ifade hürriyeti unutulmuş ve iki hak arasında dengeleme gerçekleştirilememiştir. Bu nedenle, söz konusu müdahalenin demokratik toplumda gerekli olduğundan söz edilemez.

B. Şeref ve İtibarın Korunması Şikâyetleri

1. İlhan Cihaner Başvurusu (2).....49

Kişilik haklarını hedef alan yayınlarda şeref ve itibarın korunması ve ifade hürriyeti dengesi: Özel hayata basın vb. yollarla müdahale edildiğine dair şikâyetlerin başvuruçunun özel hayatı ile gazetecilerin basın ve haber verme özgürlüğü arasında adil bir dengenin sağlanıp sağlanmadığı açısından değerlendirilmesi gerekir. Bu dengenin kurulmasında uygulanacak kriterler; haber veya makalenin kamu yararına yönelik bir tartışmaya yapacağı katkı, hedef alınan kişinin tanınırlığı ve haber veya makalenin konusu, ilgili kişinin önceki davranışı, yayımın içeriği, şekli ve yansımaları, haber veya makalenin yayınlanma şartlarıdır. Bu kriterler somut olaya uygulandığında ve yargısal makamların farklı çıkarları dengelerken sahip oldukları takdir payları da dikkate alındığında, Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında yer alan pozitif yükümlülüklerin ihlal edilmediğine karar verilmiştir.

2. Nilgün Halloran Başvurusu53

Şeref ve itibarın korunması yönündeki müdahalenin ölçülülüğü: Somut olayda üst düzey bir kamu görevlisi olan başvuruçunun, diğer tarafın üniversite yerleşkesinin girişindeki güvenlik turnikelerinin kaldırılmasının zamanlamasının manidar olduğu yönündeki eleştirilerine karşı daha fazla tahammül göstermesi gerekirken karşı tarafın hakaret içermeyen ve sert de

olmayan eleştirilerine karşı çok daha sert biçimde ve bu sözlerin “*aşağılık duygularının yansıması*” olduğu biçiminde cevap verdiği görülmektedir. Anayasa Mahkemesi bu olayda yaptığı değerlendirmede, başvuruçunun kendisine yöneltilen eleştirilere karşı kullandığı sözlerden dolayı aleyhine açılan tazminat davasında 3.500,00 TL tazminat ödemeye mahkûm edilmesinden ibaret müdahalenin başvuruçunun ifade özgürlüğüne ölçüsüz bir müdahale oluşturduğunun ve davacının itibar hakkının korunmasını isteme hakkı ile başvuruçunun ifade hürriyeti arasında kurulması gereken dengenin başvuruçuyu aleyhine bozduğunun söylenemeyeceğine karar vermiştir.

3. Nihat Özdemir Başvurusu.....54

Kişilik haklarını hedef alan yayınlarda şeref ve itibarın korunması ve ifade hürriyeti dengesi: Başvuruçuyu, bir gazeteci olan Fatih Altaylı'nın internet sitesinde yayınlanan bir köşe yazısı ve iki televizyon programında kendisi hakkında kullandığı sözlerin tahkir içerdiği halde başvurduğu hukuk yollarından sonuç alamadığını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi davanın kendine has koşullarında mahkemelerin başvuruyu eleştiri sınırını aşan bir saldırıdan korumakta yetersiz kalıp kalmadıklarının incelenmiştir. Mahkeme, İlk Derece Mahkemesinin davaya konu yazıda ve televizyon programlarında geçen olayların gerçekliği meselesine eğildiğini ve yayınların yapıldığı tarihte meydana gelen olaylarla yayınların içeriği arasındaki öz-biçim ilişkisinin bozulmadığını ve başvuruya konu sözlerde geçen olayların “*görünür gerçekliğe uygun*” olduğuna karar verdiğini ifade etmiştir. Sonuç olarak Mahkeme, Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında yer alan pozitif yükümlülüklerle uyulduğu sonucuna varmış ve bu maddenin ihlal edilmediğine karar vermiştir.

4. Tansel Çölaşan Başvurusu58

Siyasi ifadelerle zorlayıcı nedenler olmadıkça kısıtlama getirilmemelidir ve kişilerin hafif bile olsa yaptırıma maruz kalma endişesi kamusal tartışmayı engeller: Başvuruçunun 12 Eylül 2010 referandumunda evet yönünde oy kullanan kişilerin Cumhuriyet değerlerini unuttuğu, gaflet, dalalet ve hıyanet içinde buldukları, emperyalist güçlerin elinde işbirlikçi oldukları şeklindeki ifadeleri nedeniyle açılan davalarda, “*davalının tecavüzünün kınanması*”na karar verilmiştir. İfade hürriyeti her şeyden önce eleştiri hürriyetinin teminat altına alınmasını hedefler ve bu eleştiride de ifadelerin sert olması da tabii karşılanmalıdır. Ayrıca Mahkemeye göre başvuruçuyu aleyhine onlarca tazminat davası açıldığı ve bu davalar neticesinde beş kez kınanmasına karar verildiği dikkate alındığında, bu yaptırımların kamusal tartışmayı zorlaştırma ve bireyleri caydırma etkisi vardır. Mağdurun belirlenmesinin güç olduğu belirli bir toplumsal kesime yönelik düşünce açıklamalarından dolayı o kesimde bulunanların

tamamının açtıkları davaların kabul edilmesinin ifade hürriyeti üzerinde caydırıcı etkisi olacaktır. Somut olayda, kamusal bir konuya ilişkin tartışmada eleştirinin, özellikle hükümet ve siyasetçilere yöneltildiğinde, sınırının diğer kişilere göre daha geniş olduğu dikkate alındığında ifade hürriyetine yapılan müdahalenin başkalarının şöhret ve haklarının korunması için demokratik toplumda gerekli bir müdahale olmadığı belirtilmelidir.

VII. CEVAP VE DÜZELTME HAKKI İLE İLGİLİ KARAR

1. Ahmet Çinko ve Erkan Çelik Başvurusu.....63

Cevap ve düzeltme hakkı çekişmesiz bir yargı yolu olduğundan bireyin şeref ve itibarının korunması için hukuk düzenindeki diğer yollara göre oldukça dar bir alanda etkili bir yol olduğu kabul edilmelidir: Başvurucular haklarında yayınlanan haberlere ilişkin olarak tezip taleplerinin reddedilmesinin şeref ve itibarlarına bir müdahale oluşturduğunu ileri sürmüşlerdir. Anayasa Mahkemesi, cevap ve düzeltme yolunun çekişmesiz bir yargı yolu olduğu için bu konuda verilen kararların, basın yolu ile kişilik hakkının ihlali nedeniyle açılan diğer ceza veya hukuk davalarında kesin hüküm teşkil etmediğini hatırlatmıştır. Bu bağlamda Mahkeme, basın ve yayın organlarınca yapılan bir açıklama nedeniyle şeref ve itibar hakkına hukuka aykırı olarak gerçekleştirilen müdahalelerde mağdurun asıl gayesinin, zararının telafi edilmesi olduğu nazara alındığında özellikle somut başvuruya konu ihlal iddiasına benzer uyumsuzluklar açısından, koşullara göre diğer ceza veya hukuk yollarının daha yüksek başarı şansı sunabilecek, kullanılabilir ve etkili başvuru yolları olduğunu ifade etmiştir. Mahkeme, başvurucuların, ortaya çıktığını iddia ettikleri zararın giderimi için uyumsuzluğun esasına dair ve somut başvuru açısından koşullara göre sulh ceza hâkimliklerinin görevinde bulunan cevap ve düzeltme yolu dışındaki daha etkili diğer koruma yollarına başvurmadıklarından başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

VIII. HÜKÜMLÜ/TUTUKLULAR İLE İLGİLİ KARARLAR

1. Kamuran Reşit Bekir Başvurusu.....67

Ceza infaz kurumunda bilgi ve kanaatlere ulaşma hakkı: Mahkeme kararı ile el konulmasına ve toplanılmasına karar verilen Öcalan'a ait bir kitabın bazı bölümlerinin yayımlandığı nüshaların gazeteden çıkarılarak başvuruya verilmesinin demokratik toplumda gerekli ve ölçülü olup olmadığının değer-

lendirilmesinde derece mahkemelerinin gerekçelerinin ilgili ve yeterli olması aranır. Oysa gazeteye kısmen erişime dair infaz hâkimliği kararı, sadece Diyarbakır 3. No.lu Hâkimliğinin el konulma ve toplatma kararına dayanmakta, ilgili kısımların cezaevinin güvenliği, disiplini ve düzeni açısından ne tür tehlike oluşturacağına dair bir gerekçe içermemektedir. İnfaz hâkimliği kararı ile onun dayandığı Diyarbakır 3. No.lu Hâkimliğinin kararı ve Anayasa Mahkemesinin 25/6/2014 tarihinde bahse konu kitaba yönelik müdahalenin demokratik toplumda gerekli ve ölçülü olmadığına hükmettiği birlikte gözetildiğinde Gazete'nin bazı sayfalarının çıkartılarak verilmesinin başvuru-nun ifade hürriyetine demokratik bir toplumda gerekli olmayan ve ölçsüz bir müdahale olduğunun kabulü gerekir.

2. İbrahim Bilmez Başvurusu70

Haber veya fikirlere ulaşma hakkı, ifade özgürlüğünün ayrılmaz bir parçasıdır (Ancak ceza infaz kurumlarında disiplini bozacak ve kurum güvenliğini tehlikeye düşürecek faaliyetleri önlemeye yönelik daha sıkı hukuki düzenlemeler olabilir): Basımı veya dağıtımına ilişkin herhangi bir yasaklama kararı bulunmayan ve herkesin erişimine açık bir Dergi, Öcalan'ın cezaevine konulduktan sonra yazdığı beş ciltlik eserinden alıntılar içermesi nedeniyle Eğitim Kurulu tarafından yasaklanmış ve başvurucuya hükümlüye verilmemiştir. Somut olay değerlendirilirken idare ve infaz hâkimliğinin, eserin ceza infaz kurumlarının güvenliği konusunda oluşturacağı somut risk ve tehlikeleri dikkatten uzak tutmamaları gerekir. Oysa kurumun müdahale oluşturan kararının gerekçesinden, Derginin başvurucuya ulaştırılmasına izin verilmesinin, Kurum güvenliği bakımından ne tür somut risk ve tehlikeler taşıdığı anlaşılamamaktadır. Bu bağlamda, anılan kararda dayanılan, Dergi'de Abdullah Öcalan'ın kitaplarından alıntılar yapılması, adı geçeni ve terör örgütünü övücü, meşrulaştırıcı ifade ve yorumlara yer verilmesi olarak ifade edilen gerekçelerin, "cezaevi güvenliği" bağlamında "ilgili ve yeterli" olmadığı görülmektedir.

3. Bejdar Ro Amed Başvurusu.....72

Kitabın yayınlanmasının engellenmesi ancak şiddeti teşvik etmediği, terör eylemlerini haklı göstermediği ve kin ve nefret duygunun oluşmasını desteklemediği müddetçe kabul edilemez: Başvurucu hükümlünün yazdığı "Demokratik Siyaset ve Özgür Toplum" adlı çalışmanın ceza infaz kurumu dışına çıkarılmaması incelenirken, eser bütünüyle dikkate alınmalı ve ifadeler bağlamından koparılmadan değerlendirilmelidir. Eğer söz konusu olan ceza infaz kurumları o noktada kurumun düzen ve güvenliği açısından bir değerlendirme yapılmamıştır. Oysa derece mahkemeleri bu yönden olaya yaklaşmamıştır. İlke olarak başvuru-nun yayımlamak istediği kitap gibi düşünce açıklamalarının sınır-

landırılmasında kamusal yetki kullanan makamların çok dar bir takdir aralığı olduğuna işaret etmek gerekir. Kamu makamları ya da toplumun bir kesimi için hoş olmayan düşüncelere şiddeti teşvik etmediği, terör eylemelerini haklı göstermediği ve kin ve nefret duygunun oluşmasını desteklemediği müddetçe sınırlama getirilemez. Bu açıdan derece mahkemelerinin ilgili çalışmanın kurum dışına çıkarılmasına izin vermeme gerekçelerinin arzulanan amaçlara uygun olmadığı ve dolayısıyla da demokratik toplumda gerekli olmadığı kanaatine varılmıştır.

4. Özkan Kart Başvurusu76

Ceza infaz kurumunda koğuştta on adedin üzerinde kitap bulunduramama: İfade hürriyetine müdahalenin değerlendirmesinde başvurucunun yüksek güvenli bir cezaevinde hükümlü olduğu ve bulunduğu yerin şartları dikkate alınmalıdır. Bu bağlamda hükümlü olan başvurucuya kitap okuma ve buldurma konusunda sağlanan imkânlar birlikte değerlendirildiğinde koğuştta sadece on adet kitap bulundurabilme sınırının konulmasının ölçülü olmadığı söylenemez.

5. Mehmet Ayata Başvurusu78

Açlık grevi nedeniyle ceza infaz kurumlarında disiplin yaptırımı öngörülmesi demokratik bir toplumda gereklidir: Açlık grevi, ifade yöntemlerinden biridir. Ancak KCK operasyonu kapsamında tutuklanan başvurucuya Öcalan'ın da içinde bulunacağı bir müzakere sürecinin başlatılması için diğer mahkûmlarla birlikte başlattığı açlık grevi nedeniyle, ceza infaz kurumunun düzeni ve güvenliğinin bozulmasını önlemek amacıyla, verilen 1 ay süreyle kültürel ve sportif etkinliklere katılmaktan men cezası ölçüsüz bir müdahale olarak değerlendirilemez.

IX. YARGILAMA FAALİYETİ ÇERÇEVESİNDE İFADE EDİLEN SÖZLER İLE İLGİLİ KARARLAR

1. Emine Rezzan Aydınoğlu Başvurusu81

Avukatlık mesleğinin ifası sırasında sarf edilen sözlerden mahkûmiyet (savunma kapsamındaki sözlerin ifade hürriyetinden yararlanabilmesi için davanın konusuyla mantıksal açıdan bağlantılı olması, iddia ve savunmaya yarar sağlaması gerekir): Başvurucunun, şikâyet edilenlerin avukatı olarak bulunduğu bir ceza davasında mağdurları kastederek söylediği “keşke maymundan gelselerdi” şeklindeki ifadelerin savunma hakkı kapsamında ele alınması için somut uyuşmazlıkla bağlantılı olması gerekir. Somut uyuşmazlıkla bağlantılı olmayan, iddia ve

savunma hakkının kullanılmasıyla ilişkilendirilmeyen isnatlar gerçek olsa bile iddia ve savunma dokunulmazlığından yararlanmaz. Başka bir anlatımla ifade edilen sözlerin davanın konusuyla mantıksal açıdan bağlantılı olması, iddia ve savunmaya yarar sağlaması gerekir. Mahkeme, başvuruçunun müvekkillerini iddia edilen sözleri söylemeden de temsil etmesinin ve savunmasının mümkün olduğunu göz önünde bulundurmıştır. Bu açıdan derece mahkemelerinin ileri sürdüğü gerekçeler, ifade hürriyetine müdahale için yeterli ve ilgili kabul edilmelidir. Dolayısıyla, başvuruçunun mahkûmiyetine ilişkin cezanın demokratik toplumda gerekli ve ölçülü olduğunun kabulü gerekir.

2. Cem Mermut Başvurusu.....84

Mahkemeye sunulan dilekçe vb. belgelerde hakaret içeren ifadeler (savunma hakkının içeriği): Başvuruçucu, aleyhine alınmış koruma kararına karşı itiraz dilekçesinde yer verdiği “çocuklarım alkolik ve ruh hastası bir kadının yanında tehlike altındalar” değer yargısını ifade eden cümlesinin, savunma hakkı kapsamında ele alınması mümkün değildir. Çünkü savunma hakkı kapsamında değerlendirilen sözlerin davanın konusuyla mantıksal açıdan bağlantılı olması, iddia ve savunmaya yarar sağlaması gerekir. Anayasa Mahkemesi, başvuruçunun, eşine hakaret ve şiddet içeren sözler sarf etmesi ve şiddet uygulaması nedeniyle hakkında tedbir kararı verildiğini ve bu tür davranışlarını sürdürme olasılığı bulunduğunu, ilgilinin suçla ilgili ifadeler kullanmadan da mahkeme önünde hakkını arayabileceğini dikkate alarak derece mahkemelerinin kararlarının müdahalenin meşruluğu için yeterli ve ilgili gerekçeleri içerdiğine karar vermiştir. Bu nedenle, başvuruçunun boşanma davası devam eden eşine karşı kullandığı sözlerden dolayı hükmedilen adli para cezasının demokratik toplumda gerekli ve ölçülü olduğu sonucuna varılmıştır.

I. İNTERNET İLE İLGİLİ KARARLAR

1. Yaman Akdeniz ve diğerkleri Başvurusu

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümünün 2/4/2014 tarihli ve 2014/3986 başvuru numaralı kararı.

Kararın Özü:

Milyonlarca kullanıcısı olan bir sosyal paylaşım sitesine erişimin engellenmesinin bu kişilerin demokratik toplumun temellerinden olan ifade özgürlüğünü sınırlayıcı etkisi dikkate alındığında, bu tür sınırlamaların hukuka uygunluğunun acilen denetlenmesi ve hukuka aykırılık tespiti halinde sınırlamanın hemen kaldırılması demokratik hukuk devleti ilkesinden kaynaklanan bir zorunluluktur.

Sosyal medyada belli olay ve olgulara ilişkin olarak paylaşılan haber ve düşüncelerin zamanın geçmesiyle güncelliğini yitirip etki ve değerini kaybedebileceği açıktır. Yargı kararının yerine getirilerek sosyal medya sitesine erişimin ne zaman sağlanacağı konusundaki belirsizliğin sürmesi karşısında ihlali ve olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırmak bakımından idari yargı yolunun etkili ve erişilebilir nitelikte bir koruma sağladığı ve başvuruçuların idare mahkemesine başvurmalarının etkili bir yol olduğu söylenemez.

İnternet modern demokrasilerde başta ifade özgürlüğü olmak üzere temel hak ve özgürlüklerin kullanılması bakımından önemli bir araçsal değere sahip bulunmaktadır. İnternetin sağladığı sosyal medya zemini kişilerin bilgi ve düşüncelerini açıklama, karşılıklı paylaşma ve yaymaları için vazgeçilmez niteliktedir. Bu nedenle düşünceyi açıklamanın günümüzde en etkili ve yaygın yöntemlerinden biri haline gelen internet ve sosyal medya araçları konusunda yapılacak düzenleme ve uygulamalarda devletin ve idari makamların çok hassas davranmaları gerektiği açıktır.

Sınırlama amacı ile aracı arasında adil bir dengenin gözetilmesi şeklinde tarif edilen ölçülülük ilkesi ile daha az sınırlayıcı ya da daha hafif tedbirlerle sınırlama amacına ulaşılması mümkün olduğu halde hak ve hürriyetleri daha çok sınırlayan, haklardan yararlanacak kişilere

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA VERİLEN KARARLARIN ÖZETİ

daha ağır yükümlülükler getiren düzenlemelerin önlenmesi amaçlanmaktadır. Dolayısıyla belli bir amaca ulaşmak için alınan sınırlayıcı tedbir, gereğinden ağır ve katı ise o sınırlama ölçülü olmayacağı gibi demokratik toplum düzenine de uygun bir sınırlama da olmayacaktır.

Kararın Özeti:

1. Başvurucular, sosyal medya platformu twitter.com isimli internet sitesinin aktif olarak kullanıcılarıdır. Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (TİB) bazı mahkeme kararlarına istinaden söz konusu site hakkında koruma tedbiri kararı uygulamış ve twitter.com adresine erişim engellenmiştir. TİB, erişimi engellenen twitter.com adresine kullanıcıların DNS ayarlarını değiştirilerek girdiğinin tespit edilmesi üzerine Google DNS adreslerine de erişimi engellemiştir.

Başvurucular, TİB'in bu kararına karşı idari yargı mercileri önünde iptal davası açılmasının tüketilmesi gerekli etkili bir yol olmadığı iddiası ile doğrudan bireysel başvuruda bulunmuşlardır. Bu arada söz konusu erişimin engellenmesi işlemine karşı yürütmeyi durdurma istemli olarak açılan başka bir davada, İdare Mahkemesi dava konusu işlemin yürütmesinin durdurulmasına karar vermiştir.

2. Başvurucular, özette, TİB'in engelleme kararına dayanak gösterdiği yargı kararlarının belli URL adreslerine erişimin engellenmesine yönelik olmasına rağmen TİB tarafından twitter.com adlı internet sitesine erişimin tamamen engellenmesinin kanuni dayanağının olmadığını, erişimin engellenmesi yönündeki sınırlamanın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin kriterlere aykırılık oluşturduğunu ve Anayasa'nın 26., 27., 40. ve 67. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

3. Anayasa Mahkemesi, ilk olarak, kabul edilebilirlik hususunu ele almış ve yargı kararının icaplarına göre gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecbur olan idarece anılan internet sitesinin bu konudaki mahkeme kararına rağmen erişime açılmadığı, her ne kadar kanunda yargı kararının yerine getirilmesine ilişkin sürenin otuz günü geçemeyeceği belirtilmiş ise de bu sürenin azami bir süreye işaret ettiği, hukuk devletinde yargı kararının uygulanmasının, yalnızca şeklen bir yerine getirmeyi değil, objektif koşullar altında, olabilecek en kısa süre içinde, tespit edilen hukuka aykırılığın giderilmesini gerektirdiği, bu konuda verilen yürütmeyi durdurma kararının, işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleştiği

I. İNTERNET İLE İLGİLİ KARARLAR

tespitine dayandığı ve yürütmesinin durdurulmasına karar verilen işlemin doğurduğu olumsuz etkinin idarece giderilmesi zorunluluğu da dikkate alındığında, TİB tarafından anılan sitenin derhal erişime açılmaması nedeniyle bu yükümlülüğün yerine getirilmediği gerekçeleriyle yargı kararının yerine getirilerek siteye erişimin ne zaman sağlanacağı konusundaki belirsizliğin sürmesi karşısında idari yargı yolunun ihlali ve olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırmak bakımından etkili ve erişilebilir nitelikte bir koruma sağladığının söylenemeyeceği ve böylece başvuru sahiplerinin idare mahkemesine başvurularının etkili bir yol olmadığı sonucuna ulaşmış ve başvuru sahiplerinin Anayasa'nın 26. maddesine ilişkin şikâyetlerinin açıkça dayanaktan yoksun olmadığı görüldüğünden başvuruların kabul edilebilir olduğuna karar vermiştir.

Mahkeme, Anayasa'nın 26. maddesinde düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün kullanımında başvurulabilecek araçların "söz, yazı, resim veya başka yollar" olarak ifade edilmiş olduğunu ve "başka yollar" ifadesiyle her türlü ifade aracının anayasal koruma altında olduğunu gösterildiğini hatırlatmıştır. Mahkeme, ayrıca, internetin modern demokrasilerde başta ifade özgürlüğü olmak üzere temel hak ve özgürlüklerin kullanılması bakımından önemli bir araçsal değere sahip olduğunu, internetin sağladığı sosyal medya zemininin kişilerin bilgi ve düşüncelerini açıklama, karşılıklı paylaşma ve yaymaları için vazgeçilmez nitelikte olduğunu bu nedenle düşünceyi açıklamanın günümüzde en etkili ve yaygın yöntemlerinden biri haline gelen internet ve sosyal medya araçları konusunda yapılacak düzenleme ve uygulamalarda devletin ve idari makamların çok hassas davranmaları gerektiğini belirtmiştir.

Mahkeme, başvuru konusu olayda, TİB'in bazı mahkeme kararlarını gerekçe göstererek twitter.com internet sitesine erişimi engellediği anlaşılmakta ise de dayanak gösterilen kararların incelenmesinden söz konusu kararların sadece belli URL adreslerine erişimin engellenmesine yönelik olduğunu, derece mahkemelerince doğrudan twitter.com internet adresine erişimi engellemeye yönelik bir karar alınmadığını, TİB'in ilgili mevzuat hükümleri gereğince erişimin engellenmesine ilişkin kararının kural olarak bir yargı kararını gerektirdiğini, bu konuda görevli mahkemelerin sulh ceza mahkemeleri olduğunu ve mahkemelerce verilen kararın niteliği itibarıyla bir ceza muhakemesi koruma tedbiri olduğunu, buna göre TİB'in ancak mahkemece bu konuda alınmış bir karara dayalı olarak ve bu kararda öngörülen tarzda engelleme kararının icrasını gerçekleştirebileceğini, somut olayda, erişimin engellenmesinin URL bazında değil de tüm bir siteye yönelik erişimin engellenmesi şeklinde uygulandığını, 5651 sayılı Kanun'da yer alan düzenlemeler dikkate alındığında TİB'in kararına dayanak gösterdiği mahkeme kararlarını

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA VERİLEN KARARLARIN ÖZETİ

aşan ve milyonlarca kullanıcısı bulunan bir sosyal medya ağı olan twitter.com sitesine erişimin tamamen engellenmesini öngören işleminin kanuni dayanağının bulunmadığı ve bu sosyal paylaşım sitesine erişimin kanuni dayanağı olmaksızın ve sınırları belirsiz bir yasaklama kararı ile engellenmesinin demokratik toplumların en temel değerlerinden biri olan ifade özgürlüğüne ağır bir müdahale oluşturduğunu tespit etmiştir.

Mahkeme, ayrıca ifade özgürlüğünün demokratik hukuk devletindeki önemi dikkate alındığında TİB tarafından twitter.com isimli internet sitesine erişimin engellenmesinin yalnızca bu engellemeye dayanak gösterilen ve URL bazlı verilen kararların muhataplarını değil, twitter.com ağından yararlanan tüm kullanıcıların ifade özgürlüğüne yönelik ağır müdahale niteliğinde olduğunu ifade etmiştir.

4. Mahkeme, nedenlerle, başvuru sahiplerinin Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE, kararın birer örneğinin ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmak üzere Bilgi ve İletişim Teknolojileri Kurumu, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı ve Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığına gönderilmesine karar vermiştir.

2. Youtube Llc Corporation Service Company ve diğerleri Başvurusu

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunun 29/5/2014 tarihli ve 2014/4705 başvuru numaralı kararı.

Kararın Özü:

Başvuru yollarının tüketilmesi kuralı mutlak nitelikte olmayıp bu koşulun gerçekleşip gerçekleşmediği değerlendirilirken her somut başvurunun kendine özgü koşullarının da göz önüne alınması zorunludur.

Bilginin elde edilmesi açısından günümüzde en etkili ve yaygın yöntemlerden biri haline gelen sosyal medya araçları konusunda yapılacak düzenleme ve uygulamalarda devletin ve idari makamların çok hassas davranmaları gerektiği açıktır.

Hak ve özgürlüklerin kanunla sınırlanması ölçütü anayasa hukukunda önemli bir yere sahiptir. Hak ya da özgürlüğe bir müdahale söz konusu olduğunda öncelikle tespiti gereken husus, müdahaleye yetki veren bir kanun hükmünün, yani müdahalenin hukuki bir temelini mevcut olup olmadığıdır.

I. İNTERNET İLE İLGİLİ KARARLAR

Anayasal haklara yönelik müdahalenin bir kanuna dayanması yeterli olmayıp, bu kanunun belirlilik ve öngörülebilirlik gibi belli niteliklere sahip olması gerekir.

Bir internet sitesine erişimin engellenmesine karar verildiği halde hukuk devletinin önkoşullarından olan hukuki güvenlik ve hukuki belirlilik ilkelerinin göz önünde bulundurulması zorunludur.

Kararın Özeti:

1. Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (TİB), 27/3/2014 tarihinde youtube.com isimli internet sitesine erişimi engellemiştir. Youtube LLC, TİB'in erişimin engellenmesi işlemine karşı idare mahkemesinde yürütmeyi durdurma istemli iptal davası açmıştır. Gölbaşı (Ankara) Cumhuriyet Savcılığının talebi üzerine Gölbaşı Sulh Ceza Mahkemesinin kararıyla 15 adet URL bazlı youtube.com hesabına erişimin engellenmesine karar verilmiş, ayrıca kararda TİB tarafından bahse konu içeriklerin erişime engellenmesine yönelik kararın bildirilen süre içinde gereğinin yerine getirilmemesi durumunda IP (Internet Protocol Address) ve alan adı yoluyla sitedeki tüm yayının erişiminin engellenmesine, bahse konu içerikler ve aynı nitelikteki diğer içerikler tamamen kaldırılıncaya kadar erişime engelin devam etmesine karar verilmiştir.

Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı, bu kararın yeniden gözden geçirilerek kaldırılması talebinde bulunmuş, Gölbaşı Sulh Ceza Mahkemesi ilk kararını gözden geçirmiş ve 15 adet URL bazlı youtube.com hesabına erişimin engellenmesine dair kararın aynen devamına, buna karşılık "youtube.com" isimli internet sitesinin erişime kapatılmasının tüm kullanıcılarının Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edildiğinden tüm yayına erişimin engellenmesine dair kararın kaldırılmasına karar vermiştir. Bu kararın tebliğ edildiği, ancak TİB tarafından sitenin erişime açılmadığı anlaşılmıştır. Karara karşı Gölbaşı Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde itiraz edilmiştir. Gölbaşı Asliye Ceza Mahkemesinin kararı ile 15 adet URL (Uniform Resource Locator) bazlı "youtube" hesabına erişimin engellenmesine dair kararın aynen devamına, TİB tarafından yukarıda yazılı içeriklerin (linklerin) erişime engellenmesinin "youtube.com" a bildirimine rağmen ilgilisi tarafından bildirilen süre içinde gereğinin yerine getirilmemesi durumunda söz konusu internet sitesinin tüm yayınına erişimin engellenmesine ve suça konu içerikler kaldırılıncaya kadar erişim engelinin devamına karar verilmiştir.

Gölbaşı Cumhuriyet Başsavcılığının itirazı üzerine Gölbaşı Asliye Ceza Mahkemesi bu kararın yok hükmünde sayılmasına, 15 adet linke erişimin en-

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA VERİLEN KARARLARIN ÖZETİ

gellenmesine dair kararın aynen devamına ve ilgili *www.youtube.com* internet sitesinin bu şekilde erişime açılmasına kesin olarak karar vermiştir. Bu karara rağmen “*youtube.com*” isimli video paylaşım sitesi erişime açılmamıştır. Bu arada Youtube LLC tarafından erişimin engellenmesine ilişkin karara karşı açılan davada İdare Mahkemesi yürütmenin durdurulmasına karar vermiştir.

2. Başvurucular video paylaşım sitesi youtube.com isimli internet sitesine erişimin engellenmesine dair işlem nedeniyle Anayasa'nın 22., 26., 27., 40., 48. ve 67. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

3. Anayasa Mahkemesi, anayasal haklara yönelik müdahalenin bir kanuna dayanmasının yeterli olmayıp, bu kanunun belirlilik ve öngörülebilirlik gibi belli niteliklere sahip olması gerektiğini, bir internet sitesine erişimin engellenmesine karar verildiği hallerde hukuk devletinin önkoşullarından olan hukuki güvenlik ve hukuki belirlilik ilkelerinin göz önünde bulundurulmasının zorunlu olduğunu, uygulanması öncesinde kanunun, muhtemel etki ve sonuçlarının yeterli derecede öngörülebilir olması gerektiğini belirtmiştir.

Mahkeme, başvuru konusu olayda, TİB'e erişimin engellenmesine yönelik olarak verilen yetkinin kanuni dayanağının kanunilik ilkesinin asgari şartı olan kanunun anlaşılır, açık ve net olması zorunluluğunu karşılamaması nedeniyle kapsam ve sınırlarının belirsiz olduğunu tespit etmiştir.

4. Mahkeme, başvurucuların Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüklerinin İHLAL EDİLDİĞİNE, kararın birer örneğinin ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmak üzere Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu ve Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığına gönderilmesine karar vermiştir.

II. TERÖR PROPAGANDASI İLE İLGİLİ KARARLAR

1. Abdullah Öcalan Başvurusu

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunun 25/6/2014 tarihli ve 2013/409 başvuru numaralı kararı.

Kararın Özü:

Düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü ile basın özgürlüğüne ilişkin bireysel başvurularda, ifadelerin bağlamlarından kopartılarak incelenmesi Anayasa'nın 13., 26. ve 28. maddelerinde yer alan ilkelerin uygulanmasında ve elde edilen bulguların kabul edilebilir bir değerlendirilmesinin yapılmasında hatalı sonuçlara ulaşılmaması neden olabilir. Bu çerçevede, söz gelimi bir düşünce açıklamasının ifade edildiği bağlamdan koparıldığında "milli güvenlik" için bir tehlike oluşturması, bu ifadeye yönelik bir müdahaleyi tek başına haklı çıkartmamaktadır. Nitekim AIHM de yerleşik içtihatlarında düşünce açıklamalarına ilişkin söz veya metinlerin bütünüyle ele alındığında şiddeti teşvik edip etmediğinin belirlenmesi için, söz ve açıklamalarda kullanılan terimlerin ve hangi bağlamda yazıldıklarının dikkate alınmasının uygun olacağını her zaman vurgulamıştır.

Herhangi bir kimsenin yalnızca kişiliğine bağlı olarak düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğüne müdahale edilmesi haklı kılınmayacağı gibi yasaklanmış bir örgütün bir mensubunun veya yöneticisinin görüş ve düşüncelerini açıklaması da tek başına düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğüne müdahale edilmesini haklı kılmaz. Zira böylesi bir değerlendirme, bazı kişi ve grupların Anayasa'nın 26. maddesinde teminat altına alınan haklardan yararlanmasına engel olacağından anayasal hakların kullanılması bakımından kabul edilemez.

Kamu otoriteleri veya toplumun bir kesimi için hoş olmayan düşüncelere, şiddeti teşvik etmediği, terör eylemlerini haklı göstermediği ve nefret duygusunun oluşmasını desteklemediği sürece sınırlama getirilemez.

Kararın Özeti:

1. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca başvurucuya ait "Kürdistan Devrim Manifestosu, Kürt Sorunu ve Demokratik Ulus Çözümü (Kültürel

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA VERİLEN KARARLARIN ÖZETİ

Soykırım Kıskaçında Kürtleri Savunma)” isimli kitapta PKK terör örgütünün açıklamasının yayınlandığı ve propagandasının yapıldığı iddiasıyla, kitabın yayın koordinatörü, editörü ve kitabı yayına hazırlayan kişi hakkında soruşturma başlatılmış, soruşturma kapsamında Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığının arama emrine istinaden aynı gün SM Matbaasına ait iş yerinde yapılan aramada, kitaplara ait 3000 adet forma, 7 adet ciltlenmiş kitap, 1 adet kesilmiş kitap ve 20 adet kitap kapağına el konulmuş, el koyma işlemi, Sulh Ceza Mahkemesinin kararı ile onanmıştır.

SM Matbaası yetkililerince verilen ifadede, söz konusu kitaba ait 1.500.000 adet formanın Gün Matbaacılık isimli firma tarafından iş yerine gönderildiği beyan edilmiş, bunun üzerine Sulh Ceza Mahkemesinin kararıyla Gün Matbaacılık’a ait işyerinde arama yapılmasına ve suç delillerine el konulmasına karar verilmiştir. Burada yapılan aramada, söz konusu kitabın 504 nüshasına el konulmuş, Gün Matbaacılık yetkililerince söz konusu kitabın 40.000 adet basıldığı ve tamamının yayınevi yetkililerine teslim edildiği ifade edilmiş, başvuruya konu kitabı yayınlayan Ararat Yayınevi’nin Diyarbakır’da bulunan adresine Emniyet Müdürlüğü yetkilileri tarafından gidilmiş ancak anılan yayınevinin bu adreste bulunmadığı tespit edilmiştir.

Soruşturma kapsamında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının yazısı ile kitabın Ağustos 2012 tarihli baskısının tamamında PKK terör örgütünün propagandasının yapıldığı belirtilerek TMK 10. Madde ile Görevli İstanbul 2 No.lu Hâkimliğinden söz konusu kitabın toplatılması ve el konulması talebinde bulunulmuş, Hâkimlik, başvurucuya ait kitaba el konulmasına karar vermiştir. Başvurucunun vekilleri tarafından anılan el koyma kararına karşı itiraz yoluna başvurulmuş ancak itiraz reddedilmiştir. TMK 10. Madde ile Görevli İstanbul 2 No.lu Hâkimliğinin el koyma kararı uyarınca tekstil işyeri olan bir adreste yapılan aramada, bahsi geçen kitabın 635 adet nüshasına el konulmuş, 635 kitabın 632 tanesi imha edilmiştir.

İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının (TMK 10. madde ile görevli bölümü) kitabın basıldığı SM Matbaasının bu kitabı, merkezi Diyarbakır’da bulunan Ararat Yayıncılık adına basması nedeniyle dosya Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı’na göndermiş, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı, 18/2/2013 tarihinde, söz konusu kitap ile ilgili soruşturmanın İstanbul’da yapılması gerektiğinden bahisle karşı yetkisizlik kararı vererek dosyayı, yetki uyuşmazlığının çözümü amacıyla Malatya Ağır Ceza Mahkemesine göndermiş, Malatya Ağır Ceza Mahkemesi, 27/2/2013 tarihli kararı ile söz konusu kitap ile ilgili soruşturmanın Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülmesi gerektiğine karar vermiştir.

II. TERÖR PROPAGANDASI İLE İLGİLİ KARARLAR

Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının 19/3/2013 tarihli ve 2013/728 Sor. sayılı kararıyla 5187 sayılı Kanun'un 26. maddesi uyarınca basın yoluyla işlenen suçlarda 6 aylık dava açma süresi öngörülmüş olmasına rağmen bu süre içerisinde dava açılmaması nedeniyle kitabın yayın koordinatörü, editörü ve kitabı yayına hazırlayan kişi olan şüpheliler hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına karar verilmiştir.

2. Başvurucu, basılmakta olan kitabı hakkında mahkemece el koyma kararı verilmesi ve bu karara yönelik itirazının reddedilmesi sonucunda Anayasa'nın 25., 26., 90. ve 141. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Anayasa'nın 26. ve 28. Maddeleri Yönünden İnceleme

3. Anayasa Mahkemesi, düşünciyi açıklama ve yayma özgürlüğü ile basın özgürlüğüne ilişkin bireysel başvurularda, ifadelerin bağlamlarından kopularak incelenmesinin Anayasa'nın 13., 26. ve 28. maddelerinde yer alan ilkelerin uygulanmasında ve elde edilen bulguların kabul edilebilir bir değerlendirmesinin yapılmasında hatalı sonuçlara ulaşılmasına neden olabileceğini, bu çerçevede, söz veya metinlerin bütünüyle ele alındığında şiddeti teşvik edip etmediğinin belirlenmesi için, söz ve açıklamalarda kullanılan terimlerin ve hangi bağlamda yazıldıklarının dikkate alınmasının uygun olacağını belirtmiştir.

Mahkeme, başvuru konusu olayda, kitabın bir bütün olarak incelendiğinde şiddeti övdüğünün; başvurucunun kavramsallaştırmasına göre "önümüzdeki süreçte" kişileri terör yöntemlerini benimsemeye başka bir deyişle şiddet kullanmaya, nefrete, intikam almaya veya silahlı direnişe tahrik ve teşvik ettiğinin söylenemeyeceğini aksine, bir süredir güvenlik güçleri ile silahlı çatışmaların olmadığı bir ortamda başvurucunun, kendi bakış açısıyla Kürt meselesini analiz etmekte olduğunu; bu sebeple, başvuruya konu kitabın toplatılmasına gerekçe gösterilen nedenlerin başvurucunun düşünciyi açıklama ve yayma özgürlüğü ve bu kapsamda basın özgürlüğüne yönelik müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli ve ölçülü olmadığını tespit etmiştir.

4. Mahkeme, açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinde güvence altına alınan düşünciyi açıklama ve yayma özgürlüğü ile basın özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için dosyanın ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine oyçokluğuyla karar vermiştir.

Anayasa'nın 36. Maddesi Yönünden İnceleme

5. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 141. maddesinin dördüncü fıkrası mahkemeleri verdikleri kararlar için gerekçe göstermekle yükümlü tutmakla

birlikte, bu yükümlülüğün, her iddiaya ayrıntılı bir yanıt vermenin gerekli olduğu şeklinde anlaşılamayacağını belirtmiştir.

Mahkeme başvuru konusu olayda, daha esaslı ve ikna edici gerekçelerin olması arzu edilebilir olmakla birlikte, ilk derece hâkimliğinin el koyma kararında ileri sürülen gerekçeler ile itiraz merciinin ilk derece hâkimliğin gerekçelerini benimseyen kararında yeterli gerekçe bulunmadığının söylenemeyeceğini tespit etmiştir.

6. Mahkeme, bir bütün olarak değerlendirildiğinde, gerekçeli karar hakkı yönünden Anayasa'nın 36. maddesinin İHLAL EDİLMEDİĞİNE oybirliğiyle karar vermiştir.

2. Fatih Taş Başvurusu

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunun 12/11/2014 tarihli ve 2013/1461 başvuru numaralı kararı.

Kararın Özü:

Sanatın serbestçe açıklanması ve yayımlanması özgürlüğü Anayasa'nın 27. maddesinde özel olarak korunmuştur. Basın özgürlüğü alanındaki temel düzenleme ise Anayasa'nın 28. maddesinde yer almaktadır. Anayasa'nın 28. maddesine ilave olarak 29. maddede süreli ve süresiz yayın hakkı ve 30. maddede basın araçlarının korunmasına yer verilmiştir. Anayasa'nın 31. maddesinde ise kamu tüzel kişilerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme araçlarından yararlanma hakkı düzenlenmiştir. Ayrıca, Anayasa'nın basın özgürlüğünü düzenleyen hükümlerinde yer alan "yazanlar", "bastıranlar", "başkasına verenler", "dağıtımını önleme", "toplatma", "süreli yayın" ve "süresiz yayın" gibi ifadeler ancak "gazete", "kitap", "dergi" gibi basılıp çoğaltılabilen kitle iletişim araçları için kullanılabilir. Dolayısıyla, Anayasa'ya göre basın, kitle iletişim araçlarından biridir; ancak diğer kitle iletişim araçlarından ayrılarak özel olarak korunmuştur.

Demokratik bir sistemde, devletin eylem ve işlemlerinin, adli ve idari yetkililerin olduğu kadar, basının ve aynı zamanda kamuoyunun da denetimi altında bulunması gerekmektedir. Yazılı, işitsel veya görsel basın, kamu gücünü kullanan organların siyasi kararlarını, eylemleri-

II. TERÖR PROPAGANDASI İLE İLGİLİ KARARLAR

ni ve ihmallerini sıkı bir denetime tabi tutarak ve vatandaşların karar alma süreçlerine katılımını kolaylaştırarak demokrasinin sağlıklı bir şekilde işlemlerini ve bireylerin kendilerini gerçekleştirmelerini güvence altına almaktadır. Bu sebeple basın özgürlüğü, herkes için geçerli ve yaşamsal bir özgürlüktür.

Denetimli serbestlik hükümlerinin uygulanması sürecinde yaptırma maruz kalma endişesinin kişiler üzerinde kesintiye uğratici bir etkisi vardır ve sonunda kişinin isnat edilen suçlardan aklanma ihtimali bulursa bile kişinin bu etki altında ilerde düşünce açıklamalarından veya basın faaliyetlerini yapmaktan imtina etme riski bulunmaktadır.

Öte yandan söz konusu kitaplarda yer alan görüşlerin gerçekten nefrete ve şiddete teşvik edip etmediğinin değerlendirmesini yaparken kullanılan aracın kitle iletişim araçlarına kıyasla halkın daha dar bir kesimine hitap eden ve PKK terör örgütünün ideolojisinin endoktrinasyonunu hedefleyen şiir kitapları oldukları da gözetilmelidir.

Anayasa'nın 26. maddesi ve daha özel olarak da 27. maddesi, bilgi ve fikir edinme ve düşünceleri yayma kapsamında sanatsal ifade özgürlüğünü de içerir ve bu anayasal güvenceler her tür kültürel, siyasi ve sosyal bilgi ve fikrin açıklanmasına, yayılmasına ve değiş-tokuşuna katılma fırsatı yaratır. AİHM'in de sıklıkla dikkat çektiği gibi mevcut başvuruya konu kitaplardaki şiirler gibi sanat eserleri yaratan, dağıtan veya sergileyen kişiler fikir ve görüşlerin yayılmasına önemli bir katkıda bulunmakta ve dolayısıyla da sanatsal eserler demokratik bir toplum için büyük önem taşırlar. Bu nedenle Devlet, sanat eserini yaratan kişilerin ifade özgürlüklerine gereksiz müdahalelerde bulunmama yükümlülüğü konusunda daha hassas davranmalıdır.

Sanatsal açıklamaların sınırlanmasında kamusal yetki kullanan makamların çok dar bir takdir aralığı olduğuna işaret etmek gerekir. Kamu otoriteleri veya toplumun bir kesimi için hoş olmayan düşüncelere, şiddeti teşvik etmediği, terör eylemlerini haklı göstermediği ve nefret duygusunun oluşmasını desteklemediği sürece sınırlama getirilemez.

Kararın Özeti:

1. 2002 yılı Ocak ayında iki şiir kitabı yayınlamasından dolayı başvurucu hakkında Terör Örgütüne basın yolu ile yardım etmek suçundan cezalandırılması için kamu davası açılmıştır. İstanbul 12. Ağır Ceza

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA VERİLEN KARARLARIN ÖZETİ

Mahkemesi, terör örgütüne yardım ve yataklık suçundan başvurucuyu 3 yıl 9 ay ağır hapis cezası ile cezalandırılmasına ve verilen hürriyeti bağlayıcı cezanın 9.923,00-TL ağır para cezasına çevrilmesine karar vermiştir. Anılan karar, Yargıtay 9. Ceza Dairesi tarafından onanmış ve kesinleşmiştir.

İnfaz aşamasında, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 169. maddesinde yapılan değişiklik nedeniyle, Mahkeme, kararın infazının durdurulmasına karar vermiş ve uyarılama yargılaması yapmıştır. Uyarılama yargılaması sonucunda başvurucu terör örgütünün propagandasını yapmak suçundan 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesi uyarınca cezalandırılmıştır. Mahkemenin kararı iki kez usuli gerekçelerle bozulmuş ve yeniden yapılan yargılamalar sonunda başvurucu hakkında yürütülen kovuşturmanın, 6352 sayılı Kanun'un Geçici 1. maddesi uyarınca ertelenmesine ve başvurucu hakkında üç yıl denetimli serbestlik hükümlerinin uygulanmasına karar verilmiştir.

2. Başvurucu, yayınladığı şiir kitaplarından dolayı yargılanması nedeniyle ifade özgürlüğünün, uyarılama yargılamasının uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ve kovuşturmanın ertelenmesi kararının dosya üzerinden verilmesi nedeniyle duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

Anayasa'nın 26. ve 27. Maddeleri Yönünden İnceleme

3. Anayasa Mahkemesi, öncelikle, başvurucu hakkında verilen erteleme kararının Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü temelinde başvurucuyu mağdur duruma düşürecek bir önlem olup olmadığını değerlendirmiştir. Bu kapsamda Mahkeme, mevcut başvurunun ifade özgürlüğüne ilişkin olduğunu, başvurucunun denetim altında tutulma durumunun bilinmesinin başvurucu açısından bazı güçlükler yarattığını belirterek bu güçlüklerin, mağduriyet statüsünün belirlenmesinde dikkate alınması gerektiğini kabul etmiştir. Yaptırıma maruz kalma endişesinin kişiler üzerinde kesintiye uğratici bir etkisi olduğu ve sonunda kişinin isnat edilen suçlardan aklanma ihtimali bulursa bile kişinin bu etki altında ilerde düşünce açıklamalarından veya basın faaliyetlerini yapmaktan imtina etme riski bulunduğu belirtilerek başvurucu hakkında verilen erteleme kararının başvurunun mağduriyetine yol açtığı değerlendirilmiştir.

Anayasa Mahkemesi, somut olayda yapılacak değerlendirmelerde, söz konusu kitapların şiir kitapları olduklarının ve gerek önsözde, gerekse de

II. TERÖR PROPAGANDASI İLE İLGİLİ KARARLAR

şiiirlerde işlenen konuların toplumun bir kesimini ilgilendiren toplumsal meselelere ilişkin olduğunun da göz önüne alınması gerektiğini belirtmiştir. Kararda, Anayasa'nın 26. maddesi bağlamında, kamunun çıkarlarına ilişkin siyasi konuşmalar veya toplumsal sorunlara ilişkin tartışmaların sınırlanmasında kamusal yetki kullanan makamların çok dar bir takdir marjı olduğuna işaret edilmiştir. Öte yandan ifade özgürlüğüne içerik bakımından bir sınırlama getirilmemiş olmakla birlikte ırkçılık, nefret söylemi, savaş propagandası, şiddete teşvik ve tahrik, ayaklanmaya çağrı veya teröre eylemlerini haklı göstermek gibi bu özgürlüklerin sınır bölgeleri olan alanlarda ise Devlet otoritelerinin müdahalelerinde daha geniş bir takdir yetkisine sahip olduğu hatırlatılmıştır. Bu sebeple öncelikle, söz konusu kitaplarda, iddianame ve derece mahkemesi kararlarının gerekçelerinde belirtildiği şekilde, PKK terör örgütünün propagandasının yapıp yapılmadığı değerlendirilmiştir.

Mahkeme, somut başvuruda derece mahkemelerinin kararlarında belirttiği; terör örgütüne ilişkin ifadeler ile bunların ifade edildiği bağlam, kitapların birer şiir kitabı olması, kitapların yazarının kimliği, yazılma zamanı, amacı, hitap ettiği kişilerin kimlikleri, muhtemel etkileri ve kitaptaki diğer ifadelerin tamamını bir bütün olarak ele almıştır. Bundan başka, Mahkeme, söz konusu şiirlerde ileri sürülen düşüncelerin içeriğine ve hangi bağlamda dile getirildiğine dikkat ederek, müdahalenin "*arzulanan hedeflere uygun*" olup olmadığını ve ulusal makamlar tarafından öne sürülen gerekçelerin "*ilgili ve yeterli*" olup olmadığını değerlendirmiştir.

Öte yandan Anayasa Mahkemesi, söz konusu kitaplarda yer alan görüşlerin gerçekten nefrete ve şiddete teşvik edip etmediğinin değerlendirmesini yaparken kullanılan aracın kitle iletişim araçlarına kıyasla halkın daha dar bir kesimine hitap eden ve terör örgütünün ideolojisinin endoktrinasyonunu hedefleyen şiir kitapları olduklarını da gözetmiştir. Bu bağlamda Mahkeme, Anayasa'nın 26. ve 27. maddelerinin yalnızca ifade edilen fikir ve bilgilerin içeriğini değil, bunların ifade edilmiş biçimlerini de koruma altına aldığını ve bu açıdan, söz konusu kitapların, kurgu olarak sınıflandırılabilir birer şiir olduğunu hatırlatmıştır.

Başvurucunun yayınladığı kitap gibi sanatsal açıklamaların sınırlanmasında kamusal yetki kullanan makamların çok dar bir takdir aralığı olduğuna işaret edilmiş ve kamu otoriteleri veya toplumun bir kesimi için hoş olmayan düşüncelere, şiddeti teşvik etmediği, terör eylemlerini haklı göstermediği ve nefret duygusunun oluşmasını desteklemediği sürece sınırlama getirilemeyeceği ifade edilmiştir. Bu sebeple, Mahkeme,

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA VERİLEN KARARLARIN ÖZETİ

başvuruya konu kitapları yayınlaması nedeniyle başvuruçunun yaklaşık 11 yıl kadar uzunca bir süredir soruşturma ve kovuşturmayaya tabi tutulması ve kovuşturmayaya tabi tutulma riskinin halen devam etmesi nedeniyle başvuruçunun ifade özgürlüğüne yönelik müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli ve ölçülü olmadığı sonucuna varmıştır.

4. Mahkeme, başvuruçunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE oyçokluğuyla karar verilmiştir.

Anayasa'nın 36. Maddesi Yönünden İnceleme

5. Anayasa Mahkemesi, başvuruçunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına yönelik olarak başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu 8 yıl 10 ay 6 günlük yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varmıştır.

6. Mahkeme, başvuruçunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için dosyanın ilgili Mahkemeye gönderilmesine ve tazminat ödenmesine oyçokluğuyla karar verilmiştir.

3. Ali Gürbüz ve Hasan Bayar Başvurusu

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümünün 24/6/2015 tarihli ve 2013/568 başvuru numaralı kararı.

Kararın Özü:

Herhangi bir kimsenin yalnızca kişiliğine bağlı olarak düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğüne müdahale edilmesi haklı kınanamayacağı gibi yasaklanmış bir örgütün bir mensubunun veya yöneticisinin görüş ve düşüncelerini açıklaması da tek başına düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğüne müdahale edilmesini haklı kılmaz. Zira böylesi bir değerlendirme, bazı kişi ve grupların Anayasa'nın 26. maddesin-

II. TERÖR PROPAGANDASI İLE İLGİLİ KARARLAR

de teminat altına alınan haklardan yararlanmasına engel olacağından anayasal hakların kullanılması bakımından kabul edilemez

Başvurucuların yayınladığı gazete haberi gibi “basın açıklamalarının” sınırlandırılmasında kamusal yetki kullanan makamların çok dar bir takdir aralığı olduğuna işaret etmek gerekir. Kamu otoriteleri veya toplumun bir kesimi için hoş olmayan düşüncelere, şiddeti teşvik etmediği, terör eylemlerini haklı göstermediği ve nefret duygusunun oluşmasını desteklemediği sürece sınırlama getirilemez.

Kararın Özeti:

1. Başvurucu Ali Gürbüz, İstanbul’da basılıp yayımlanan Ülkede Özgür Gündem Gazetesinin (Gazete) imtiyaz sahibidir. Hakkında verilen cezalar nedeniyle yurt dışına çıkmış olup halen Almanya’da yaşamaktadır. Başvurucu Hasan Bayar ise Gazetenin sorumlu yazı işleri müdürlüğünü yapmıştır ve birinci başvuru yönünden belirtilen nedenlerle yurtdışına çıkmış olup halen İsviçre’de yaşamaktadır.

Gazetenin 25/6/2006 tarihli ve 847 sayılı nüshasının birinci ve dördüncü sayfalarında birbirinin devamı niteliğinde bir haber yazısı yayımlanmıştır. Gazetenin birinci sayfasında sürmanşet kısmında yer verilen “*Mustafa Kemal güncellensin*” başlıklı haber yazısı yayımlanmıştır. Gazetenin dördüncü sayfasında, birinci sayfadaki haber yazısının devamına yer verilmiştir. “*İttifak Türkiye’yi bölünmekten kurtardı*” başlıklı yazıda Abdullah Öcalan’ın ulus-devlete ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Öcalan’a göre İkinci Dünya Savaşından sonra Almanya, İspanya, İngiltere gibi ülkeler üç yüzyıl önce inşa edilmeye başlayan ulus devleti aşmışlardır. Öcalan’a göre Mustafa Kemal Atatürk Kurtuluş Savaşı’nda Kürtlerle stratejik ittifak yapmış ve bunun sonucu olarak Erzurum ve Sivas Kongrelerini gerçekleştirmiştir. Öcalan, Mustafa Kemal’in Kürt karşıtı olmadığını, görüşlerinin Kemalistler tarafından inkar edildiğini, 1921 Anayasası’nın daha demokratik bir Anayasa olduğunu, Misak-ı Milli’nin Türkiye’nin demokratikleşmesinde bugün katkısı olacağını iddia etmektedir. Daha sonra Öcalan, Kurtuluş Savaşında “*Kürtlerle Türkler arasında yaşanan ittifakın*” önemine değinmekte ve bu ittifak yapılmamış olsaydı “*Kürtlerin yaşadığı Kürdistan Coğrafyasının*” bugün daha çok parçaya bölünmüş olacağını, Erzurum, Diyarbakır ve Van gibi illerin Ermenistan sınırında kalmış olacağını, Türkiye’nin Konya, Niğde, Nevşehir gibi İç Anadolu’ya sıkışmış bir ülke olacağını savunmaktadır. Öcalan, Mustafa Kemal Atatürk’ün liderliğindeki ittifak yapılmamış olsaydı Türkiye ve Ortadoğu coğrafyasının nasıl şekilleneceğini ve İngiliz emperyalizminin egemenliğinde kalacağını kendi bakış

açısından anlatmıştır. Öcalan'a göre Cumhuriyeti kuran ve yaşatmaya çalışan Mustafa Kemal sonuçta *"ihtilalcı bir kişiliğe sahipti"* ve emperyalizm tehlikesini de gördüğü için 1925 sonrasında Cumhuriyeti korumak amacıyla hareket etmiştir.

Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcılığı, yukarıda belirtilen haber yazılarında *"... ittifak sağlanmamış olsaydı Kürtlerin yaşadığı Kürdistan coğrafyası bugün daha çok parçaya bölünmüş olurdu. Bugün doğudaki toprakların çoğu; Erzurum, Van, Diyarbakır gibi iller, Ermenistan sınırlarında kalacaktı. Irak tamamen Araplaşacaktı, ..."* gibi ifadelerle yer verilerek terör örgütü propagandasının yapıldığı gerekçesiyle soruşturma başlatmıştır. Cumhuriyet Başsavcılığının talebiyle Beyoğlu 2. Sulh Ceza Mahkemesi, 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 3. maddesi ve 25. maddesinin ikinci fıkrası gereğince Gazete'nin ilgili nüshasına el konulmasına karar vermiştir. Ayrıca Cumhuriyet Başsavcılığınca anılan yazı nedeniyle 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 6. ve 7. maddelerinin ikinci fıkraları uyarınca başvuruların cezalandırılmaları talebi ile Beyoğlu 2. Asliye Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır. Mahkeme, görevsizlik kararı vererek dosyanın (5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun –mülga– 250. maddesi uyarınca görevli ve yetkili) İstanbul Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucuların katılmadığı duruşma sonunda başvuruculara isnat edilen suçun 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 75. maddesinde düzenlenen *"önödeme"* uygulaması kapsamında kaldığı belirtilerek başvuruculara *"duruşmaya gelmedikleri takdirde yokluklarında karar verileceği"* meşruhatı ile ön ödeme bildiriminde bulunulmasına ve duruşmanın ertelenmesine karar verilmiştir. Mahkeme, başvurucuların dinlemeden, başvurucuların *"terör örgütününün propagandasını yapmak"* suçundan *"...suçun sabit olmadığı..."* gerekçesiyle beraatlerine, her iki başvurucunun *"örgütün bildirisini yayınlama"* suçunu işledikleri kanaatine ulaşılarak 3713 sayılı Kanun'un 6. maddesinin ikinci fıkrası gereğince adli para cezası ile ayrı ayrı cezalandırılmalarına karar vermiştir.

Başvurucuların temyiz başvurusunu inceleyen Yargıtay 9. Ceza Dairesi Ağır Ceza Mahkemesinin kararını bozmuştur. Bozma kararı üzerine Mahkeme, yeniden yapılan yargılama neticesinde, 6352 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesi gereğince başvurucular hakkındaki kovuşturmanın ertelenmesine karar verilmiştir. Başvurucuların anılan karara itirazı İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesince kesin olarak reddetmiştir.

2. Başvurucular, yayınlanan yazılar nedeniyle sahibi ve sorumlu yazı işleri müdürü oldukları Gazete nüshalarına el konulmasının, yargılama so-

II. TERÖR PROPAGANDASI İLE İLGİLİ KARARLAR

nucunda haklarında mahkûmiyet kararı verilmesinin ve nihai olarak haklarındaki kovuşturmanın üç yıl süreyle ertelenmesine karar verilmiş olmasının ifade özgürlüklerini ve dolayısıyla Anayasa'nın 25. ve 26. maddelerini ihlal ettiğini, haklarında yürütülen yargılamanın altı yıl beş ay sürdüğünü, bu sürenin somut dava bakımından makul olmadığını ve bu şekilde Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen adil yargılanma hakkının bir unsuru olan "makul sürede yargılanma" haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

Anayasa'nın 26. Maddesi Yönünden İnceleme

3. Anayasa Mahkemesi, Beyoğlu 2. Sulh Ceza Mahkemesinin, başvuru konusu haberde terör örgütü propagandası yapıldığı gerekçesiyle Gazete'nin ilgili nüshalarına el konulmasına karar verdiğini ve İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin ise 29/11/2007 tarihli kararında haberde dile getirilen düşüncelerin propaganda vasfında olmadığı, terör örgütünün açıklaması niteliğinde olduğundan bahisle başvurucuların cezalandırılmalarına ve herhangi bir gerekçeye dayanmadan kovuşturmanın ertelenmesine karar verdiğini hatırlatmıştır.

Öte yandan Mahkeme, Gazete haberi bir bütün olarak incelendiğinde şiddeti övdüğü, kişileri terör yöntemlerini benimsemeye başka bir deyişle şiddet kullanmaya, nefrete, intikam almaya veya silahlı direnişe tahrik ve teşvik ettiğinin değerlendirilmeyeceğini belirtmiştir. Aksine haberde, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş aşamasında gelişen birtakım olaylar analiz edilmekte Mustafa Kemal Atatürk'ün ulus devlet ve emperyalizme ilişkin bazı düşünceleri dile getirildiğinin vurgulandığı ifade edilmiştir. Bu bağlamda Mahkeme, gazeteye el koyma kararında söz konusu yazıda "terör örgütünün propagandası" yapıldığı şeklindeki gerekçe ile; söz konusu haberinin yayınlanmasının "terör örgütünün açıklamalarını yayınlamak" suçunu oluşturduğunun kabul edilmesi ve bu nedenle de başvurucular hakkında kovuşturmanın ertelenmesi kararı verilmesine dair gerekçenin de ilgili ve yeterli sayılmayacağını belirtmiştir.

Öte yandan Mahkeme, başvuruda şikâyete konu Gazete nüshasına el konulduğunu, başvurucuların yayınladıkları haber nedeniyle yaklaşık 6 yıl 5 ay soruşturma ve kovuşturmaya tabi tutulduğunu ve sonuçta Anayasa Mahkemesinin iptal ve Yargıtayın bozma kararlarının değerlendirilmeye alınmadan kovuşturmanın ertelenmesi kararı verilerek başvurucuların bir ceza tehdidi altında bulundurulmaya devam edildiğini ifade etmiştir.

4. Mahkeme, başvurucuların ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin arzulan amaçlara uygun olmadığı ve dolayısıyla da "demokratik bir toplum-

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA VERİLEN KARARLARIN ÖZETİ

da gerekli” olmadığı kanaatine varmış ve başvuruçuların Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinde güvence altına alınan ifade ve basın özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE karar vermiştir.

Anayasa'nın 36. Maddesi Yönünden İnceleme

5. Anayasa Mahkemesi, başvuruya konu davada yer alan kişi sayısına ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliğine bir bütün olarak bakarak, söz konusu yaklaşık 6 yıl 5 aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikme olduğu sonucuna varmıştır.

6. Mahkeme, başvuruçunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine ve tazminat ödenmesine karar vermiştir.

III. SİYASİ FAALİYETLER İLE İLGİLİ KARARLAR

1. Fikriye Aytin ve diğerleri Başvurusu

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümünün 11/12/2014 tarihli ve 2013/6154 başvuru numaralı kararı.

Kararın Özü:

Anayasa'nın 26. maddesinde düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün kullanımında başvurulabilecek araçlar "söz, yazı, resim veya başka yollar" olarak ifade edilmiştir ve "başka yollar" ifadesiyle her türlü ifade aracının anayasal koruma altında olduğu gösterilmiştir. Benzer şekilde Sözleşme'nin 10. maddesi de yalnızca düşünce ve kanaatlerin içeriğini değil iletme biçimlerini de koruma altına almaktadır.

İfadenin iletilmesinde kullanılan dilin, ifade özgürlüğünün ayrılmaz bir parçası olduğu konusunda hiçbir şüphe ya da anlaşmazlık bulunmamaktadır.

Kararın Özeti:

1. Olayların geçtiği tarihte başvurulardan Fikriye Aytin Lice İlçe Belediye Başkanı; Ali Şimşek, Demokratik Toplum Partisi (DTP) Diyarbakır İl Başkanı ve Sevi Demir ise DTP Kadın Meclisi üyesidir.

2009 yılında yapılan yerel seçimler öncesinde DTP'nin Lice ilçesinde yaptığı aday tanıtım toplantısında başvuruçuların Kürtçe konuşmalar yapmaları üzerine Lice Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturma başlatılmış ve başvuruçuların cezalandırılmaları için kamu davası açılmıştır. Başvuruçular hakkındaki yargılamanın devam ettiği sırada Anayasa Mahkemesi, 2012 yılında verdiği bir kararla siyasi partilerin faaliyetlerinde Türkçeden başka dil kullananların cezalandırılmasına ilişkin 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 117. maddesini iptal etmiştir. Anayasa Mahkemesinin iptal kararına rağmen Lice Asliye Ceza Mahkemesi yargılamaya devam ederek 2013 yılında, başvuruçuların ayrı ayrı beşer ay hapis cezası ile cezalandırılmalarına ve verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir. Başvuruçuların itirazları reddedilmiş, karar 2013 yılında kesinleşmiştir.

2. Başvuruçular, DTP'nin Lice ilçesinde yaptığı aday tanıtım toplantısında Kürtçe konuşmalar yaptıkları için 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 117.

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA VERİLEN KARARLARIN ÖZETİ

maddesinin Anayasa Mahkemesince iptal edildiği halde cezalandırılmalarının, ifade özgürlüğü ile suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin ihlali niteliğinde olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Anayasa'nın 26. Maddesi Yönünden İnceleme

3. Anayasa Mahkemesi, ifade özgürlüğüne ilişkin olarak genel ilkeleri belirttikten ve özellikle ifadede kullanılan dilin ifade özgürlüğü kapsamında olduğunu kabul ettikten sonra başvurucuların siyasi parti faaliyetleri çerçevesinde yaptıkları toplantıda Kürtçe konuştukları gerekçesiyle hapis cezası ile cezalandırıldıklarını hatırlatmıştır. Öte yandan İlk Derece Mahkemesinin kararını, Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ile yürürlükten kaldırılmış olan bir kanun hükmüne dayanarak vermiş olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla başvurucuların ifade özgürlüklerini sınırlandıran ve Anayasa'nın 13. maddesinin aradığı anlamda kamu gücünü kullanan organların keyfi davranışlarının önüne geçen ve kişilerin hukuku bilmelerine yardımcı olacak, erişilebilir, öngörülebilir ve kesin nitelikte bir kanun hükmünün bulunmadığı anlaşılmıştır.

Mahkeme, ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığını tespit ettiğinden, ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin varlığı halinde bulunması gereken ve Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen meşru amaçlardan biri kapsamında olma, demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmama gibi kriterlere riayet edilip edilmediğinin ayrıca değerlendirilmesine gerek görmemiştir.

4. Mahkeme, başvurucuların Kürtçe konuşma yapımları nedeniyle cezalandırılmalarının ifade özgürlüğüne müdahale olduğu sonucuna varmış ve müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı gerekçesiyle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE karar vermiştir.

Suç ve Cezaların Kanuniliği İlkesi Yönünden

5. Anayasa Mahkemesi, başvurucuların yürürlükte olmayan bir kanun hükmüne dayanılarak cezalandırılmalarının, Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan "suç ve cezaların kanuniliği" ilkesinin İHLAL EDİLDİĞİNE, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

2. Mehmet Ali Aydın Başvurusu

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunun 4/6/2015 tarihli ve 2013/9343 başvuru numaralı kararı.

Kararın Özü:

İfade özgürlüğüne yargısal veya idari bir müdahalenin, toplumsal bir ihtiyaç baskısını karşılayıp karşılamadığına bakılması gerekir. Bu bağlamda yapılacak değerlendirmelerin temel eksenini, müdahaleye neden olan derece mahkemelerinin kararlarında dayandıkları gerekçelerin, ifade özgürlüğünü kısıtlama bakımından “demokratik toplum düzeninin gerekleri” ve “ölçülülük” ilkelerine uygun olduğunu inandırıcı bir şekilde ortaya koyup koyamadığı olmalıdır. Yapılacak değerlendirmelerde, başvurucunun Diyarbakır BDP il başkanı olduğu ve basın açıklamasında dile getirdiği konuların toplumun bir kesimini ilgilendiren toplumsal meselelere ilişkin olduğunun göz önüne alınması gerekir.

Bir siyasetçinin açıklamalarının sınırlanmasında kamusal yetki kullanan makamların çok dar bir takdir aralığı olduğuna işaret etmek gerekir. Kamu otoriteleri veya toplumun bir kesimi için hoş olmayan düşüncelere, şiddeti teşvik etmediği, terör eylemlerini haklı göstermediği ve nefret duygusunun oluşmasını desteklemediği sürece sınırlama getirilemez.

Kararın Özeti:

1. Başvurucu, olay tarihinde Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) Diyarbakır İl Başkanıdır. Başvurucu, Abdullah Öcalan'ın Kenya'da yakalanarak Türkiye'ye getirilmesinin yıl dönümünde 15/2/2010 tarihinde Diyarbakır ilinde bir basın açıklaması yaparak “Kürt sorunu”nun çözümünde hükümet politikalarını eleştirmiştir. Başvurucuya göre Kürt sorununun çözümünde Abdullah Öcalan muhatap alınmak istenmemiş, ancak hükümet yetkililerinin olumsuz tutumlarına rağmen gelinen noktada Öcalan, sürecin önemli bir aktörü olmuş, uluslararası güçler Ortadoğu'da kaos planlarken, Öcalan, geliştirdiği çözüm önerileri ile kaos planlarını olumsuz cezaevi koşullarında engellemiştir. Başvurucu, Öcalan'ın tutulma koşullarının iyileştirilmesi, askeri operasyonların durdurulması, hükümetin Öcalan'ın önerilerini değerlendirmesi ve demokratikleşmenin sağlanması çağrısında bulunmuştur.

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA VERİLEN KARARLARIN ÖZETİ

Başvurucu basın açıklaması sonrasında, yasa dışı örgüt adına suç işlediği ve propaganda yaptığı iddiasıyla 23/2/2010 tarihinde tutuklanmıştır. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının 26/2/2010 tarihli iddianamesi ile başvurucu hakkında “yasadışı örgüt propagandası yapmak” ve “örgüte üye olmamakla beraber örgüt adına suç işlemek” suçlarından ceza davası açılmıştır. Yargılama sürecinde yürürlüğe giren 6352 sayılı Kanun uyarınca örgüt propagandası suçu yönünden kovuşturmanın ertelenmesine; 6459 sayılı Kanun uyarınca örgüt adına suç işleme suçu yönünden ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmiştir.

2. Başvurucu, şiddet içermeyen, fikir ifade etme ve barışçıl gösteri yapma hakkının kullanımından ibaret olan basın açıklaması nedeniyle tutuklama şartları oluşmadığı halde, tutuklama yerine alternatif koruma tedbirlerine başvurmadan tutuklanmasının Anayasa'nın 19. maddesinde yer alan kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkını ihlal ettiğini, şiddeti övmeyen bir basın açıklaması yapması nedeniyle hakkında kovuşturmanın ertelenmesi kararı verilmiş olsa bile ifade özgürlüğü ve barışçıl gösteri yapma hakkına bir müdahale olduğunu belirterek, Anayasa'nın 25., 26. ve 34. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

3. Anayasa Mahkemesine göre yaptırıma maruz kalma endişesinin kişiler üzerinde kesintiye uğraticı bir etkisi vardır ve sonunda kişinin isnat edilen suçlardan aklanma ihtimali bulunsa bile, kişinin bu etki altında düşünce açıklamalarından veya basın faaliyetlerinden kaçınması muhtemeldir. Bu yönüyle, başvurusunun bir siyasetçi olması nedeniyle düşünce açıklamaları veya siyasi faaliyetlerinden dolayı ileride soruşturma ve kovuşturmayaya maruz kalma riskinin ve başvuruya konu ertelenen kovuşturmanın yeniden canlanma olasılığının bulunduğu gözetilmesi gerekir. Bu nedenlerle Anayasa'nın 26. maddesi çerçevesinde başvurusunun ifade özgürlüğüne müdahalede bulunulduğu kabul edilmiştir.

Barışçıl gösterilerde konuşma yapma veya basın açıklamasında bulunma özgürlüğünün ifade özgürlüğünün ayrılmaz bir parçası olduğu konusunda hiçbir şüphe bulunmadığını ifade eden Mahkeme, başvurusunun basın açıklamasında dile getirdiği konuların toplumun bir kesimini ilgilendiren toplumsal meselelere ilişkin olduğunu, kamunun çıkarlarına ilişkin siyasi konuşmaların veya toplumsal sorunlara ilişkin tartışmaların sınırlanmasında kamusal yetki kullanan makamların çok dar bir takdir marjı olduğuna işaret etmiştir. Buna karşın ırkçılık, nefret söylemi, savaş propagandası, şiddete teşvik/tahrik, ayaklanmaya çağrı veya terör eylemlerini haklı göstermek gibi bu özgürlüğün sınırını oluşturan alanlarda kamu otoriteleri daha geniş bir takdir yetkisine sahiptir.

III. SİYASİ FAALİYETLER İLE İLGİLİ KARARLAR

Anayasa Mahkemesi, ifadelerin bağlamından kopartılarak incelenmesinin elde edilen bulguların kabul edilebilir bir değerlendirmesinin yapılmasında hatalı sonuçlara ulaşılmasına neden olabileceğini hatırlatmıştır. Bu nedenle somut başvuruda Anayasa Mahkemesi, PKK terör örgütüne ve Abdullah Öcalan'a ilişkin ifadeler ile bunların ifade edildiği bağlamı, konuşmacının kimliğini, başvuruya konu sözlerin söylenme zamanını, amacını, hitap ettiği kişilerin kimliklerini, muhtemel etkilerini ve basın açıklamasındaki diğer ifadelerin tamamını bir bütün olarak ele almıştır. Mahkeme, söz konusu basın açıklamasında ileri sürülen düşüncelerin içeriğine ve hangi bağlamda dile getirildiğine eğilmiş, müdahalenin "*arzulanan hedeflere uygun*" olup olmadığını ve kamu makamları tarafından öne sürülen gerekçelerin "*ilgili ve yeterli*" olup olmadığını değerlendirmiştir.

Anayasa Mahkemesine göre, İlk Derece Mahkemesi, kararında başvuru-
cunun hangi ifadeleriyle şiddeti övdüğü, kişileri terör yöntemlerini benimse-
meye, şiddet kullanmaya, nefrete, intikam almaya veya silahlı direnişe tahrik
ve teşvik ettiğini değerlendirmemiştir. Konuşmayı bir bütün olarak inceleyen
Anayasa Mahkemesi, başvuru-
cunun sözlerinde, şiddet ve terör eylemlerini
öven, kişileri ve toplulukları terör yöntemlerini benimsemeye, şiddet kullan-
maya tahrik ve teşvik eden, ırkçılık, nefret, intikam alma veya silahlı direniş
çağrısını içeren bir ifadenin bulunmadığını tespit etmiştir. Mahkemeye göre,
kamu otoriteleri veya toplumun bir kesimi için hoş olmayan düşüncelere, şid-
deti teşvik etmediği, terör eylemlerini haklı göstermediği ve nefret duygusu-
nun oluşmasını desteklemediği sürece sınırlama getirilemez.

4. Kovuşturmanın ertelenmesi kararı verilmiş olsa bile kovuşturmaya
tabi tutulma ve yeniden cezalandırılma riskinin halen devam etmesi nedeni-
yle, başvuru-
cunun ifade özgürlüğüne yönelik müdahalenin hedeflenen meşru
amaca uygun bir sınırlama olarak nitelendirilemeyeceğini vurgulayan Mah-
keme, anılan sınırlamanın demokratik toplum düzeninde gerekli olmadığı
kanaatine varmıştır. Sonuç olarak Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altı-
na alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE, ihlali ve sonuçlarını or-
tadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere kararın bir örneğinin
ilgili mahkemesine gönderilmesine ve tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

3. İsa Yağbasan ve diğerleri Başvurusu

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümünün 20/11/2014 tarihli ve 2013/1481
başvuru numaralı kararı.

Kararın Özü:

Devletin dil politikalarının tarih, dil, din ve kültür ile ilgili çok sayıda unsurdan etkilendiğinin göz önünde bulundurulması gerekir. Bu bağlamda devlet makamlarının bu alandaki takdir yetkisinin geniş olduğu kabul edilmelidir.

Anayasa'nın 26. maddesi, her türlü kültürel, siyasal ve sosyal bilgi ve fikirlerin paylaşıldığı ortamlara dâhil olan bireylerin bilgi ve fikir alışverişinde bulunurken istedikleri dili tercih etme özgürlüğünü kapsamaktadır. Bu bağlamda bir ifade aracı olan dil, şüphesiz ki Anayasa'nın 26. maddesinin teminatı altındadır.

İlke olarak Devletlerin, seçim kampanyaları sırasında adaylar ve diğer kişiler tarafından kullanılacak dilleri belirleme ve gerekli olması halinde belli makul kısıtlamalar uygulama hakkına sahip olduklarının kabul edilmesi gerekir. Buna karşın Türkçe dışında kalan dillerin siyasi partilerin tüm faaliyetlerinde kullanımının tamamen yasaklanması ve beraberinde cezai yaptırımlar getirilmesi Anayasa'nın 26. maddesinde teminat altına alınan ifade özgürlüğü gibi demokratik toplumun temel değerleri ile bağdaşmaz.

Kararın Özeti:

1. Demokratik Toplum Partisi (DTP) üyesi olan başvuruçular, İdil İlçesinde Nevruz Bayramı kutlamalarını gerçekleştirmek için tertip komitesi sıfatıyla İdil Kaymakamlığına başvuruda bulunmuşlardır. Bu kapsamda, İdil İlçesinde, Kürtçe ve Türkçe olarak hazırlanmış bir el ilanı dağıtılmıştır. El ilanının üzerinde DTP'nin amblemi ve her iki dilde "Newroz Bayramı, Demokratik Toplum Partisi tarafından 'ya gerçek demokrasi, ya da hiç' şiarıyla 21 Mart günü Newroz Meydanında bir miting ile kutlanacaktır. Tüm İdil halkımız davetlidir" yazılmıştır.

İdil İlçe Emniyet Müdürlüğünün ihbarı üzerine İdil Cumhuriyet Başsavcılığı, 19/3/2007 tarihinde Kürtçe-Türkçe el ilanını hazırlayanlar hakkında 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 81. maddesi yollamasıyla 117. maddesi uyarınca Türkçe'den başka bir dili siyasi parti faaliyetinde kullanmak suçundan soruşturma başlatmıştır.

Tertip komitesinde bulunan başvuruçular hakkında İdil Cumhuriyet Başsavcılığının 24/7/2007 tarihli iddianamesi ile İdil Sulh Ceza Mahkemesine kamu davası açılmıştır. İdil Sulh Ceza Mahkemesi 29/5/2007 tarihli görevsiz-

III. SİYASİ FAALİYETLER İLE İLGİLİ KARARLAR

lik kararı ile dosyayı İdil Asliye Ceza Mahkemesine göndermiştir. İdil Asliye Ceza Mahkemesi, 17/9/2008 tarihli kararı ile başvuruçuların 5 ay hapis cezası ile cezalandırılmalarına ve hürriyeti bağlayıcı cezanın para cezasına çevirerek her bir başvuruçunun 3.600,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir

Temyiz üzerine İlk Derece Mahkemesinin kararı Yargıtay 7. Ceza Dairesinde incelenmekte iken başvuruçuların cezalandırıldığı 2820 sayılı Kanun'un 117. maddesinin *"Bu Kanunun dördüncü kısmında yazılı yasak fiilleri işleyenler"* ibaresinin iptali için Anayasa Mahkemesine itiraz yolu ile başvuruda bulunulmuştur. Anayasa Mahkemesi 12/1/2012 tarihli kararı ile söz konusu ibarenin iptaline, iptal hükmünün kararın Resmi Gazete'de yayımlanmasından başlayarak altı ay sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararı 5/7/2012 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmış; 5/1/2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Başvuruya konu İlk Derece Mahkemesinin kararı Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 3/10/2012 tarihli ilamı ile onanmıştır.

2. Başvuruçular siyasi parti faaliyeti çerçevesinde Kürtçe dilini kullandıklarından bahisle cezalandırıldıklarını, bu nedenle Anayasa'da koruma altına alınan ifade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

3. Başvuruçulardan Faik Kaplan, Salih Karaviş, Metin Demir ve Hüsnü Babat'ın otuz günlük başvuru süresi içinde yapmadıkları anlaşıldığından, başvuruların diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin *"süre aşımı"* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir. Başvuruçulardan Celile Eraslan ve İsa Yağbasan'ın ifade ve örgütlenme özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksun bulunmadığı için başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmiştir.

Anayasa Mahkemesi, mevcut davada bireysel başvuruya konu edilen meselenin genel olarak seçim kampanyaları sırasında resmi dil dışında bir dilin kullanılmasına izin verilip verilmediği olmadığını vurgulamıştır. Mahkemeye göre somut dava, seçim kampanyaları sırasında yapılan halk toplantıları kapsamında olmayan ve bireylere, diğer bireyler ile ilgili olan ilişkilerinde dilsel kısıtlamalar getirilmesi hakkındadır.

Mahkemeye göre cezai yaptırımlar nedeniyle görüş ve fikirlerin gerektiği şekilde iletilmesi için uygun dilin kullanılmaması durumunda kişilerin

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA VERİLEN KARARLARIN ÖZETİ

görüş ve fikirlerini açıklama ve bu görüş ve fikirleri dinleme hakkının varlığından söz edilemez. Anayasa Mahkemesi, 2820 sayılı Kanun'un olayların gerçekleştiği tarihte yürürlükte bulunan 117. maddesi ve halen yürürlükte bulunan 81. maddesi siyasi partilerin Türkçe dışında bir dil kullanmalarına geniş kapsamlı bir yasak getirmekte iken, anılan Kanun maddesinin "*yeterince belirli*" bir kural olmadığından bahisle iptal edildiğini ve buna rağmen başvuruların söz konusu Kanun nedeniyle aldıkları cezalar iptal tarihinden sonra infaz edildiğini vurgulamıştır.

Bu kapsamda Mahkeme, 2820 sayılı Kanun'un olayların gerçekleştiği tarihte yürürlükte bulunduğu şekliyle 117. maddesi ve halen yürürlükte bulunan 81. maddesi uyarınca siyasi partilere resmi dil dışında dil kullanılmasına getirilen yasağın, demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığını inceleyerek, mevcut başvurudaki müdahalenin gerekliliğinin tespit edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Mahkeme, başvuruların, hazırladığı Türkçe ve Kürtçe dillerinde el ilanlarının seçim kampanyaları ile ilgili olmayıp Nevruz Bayramına davet içerdiğini ve bu bağlamda başvuruların Kürtçe el ilanı bastırmalarından dolayı cezalandırılmalarının zorunlu bir sosyal ihtiyacı karşılamadığını tespit edilmiştir.

3. Mahkeme, başvuranların ifade özgürlüklerine yapılan müdahalenin "*demokratik bir toplumda gerekli*" olmadığı kanaatine varmış ve başvuruların Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

IV. BASIN HÜRRİYETİ İLE İLGİLİ KARARLAR

1. Emin Aydın Başvurusu

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümünün 23/1/2014 tarihli ve 2013/2602 başvuru numaralı kararı.

Kararın Özü:

İfade özgürlüğü, sadece “düşünce ve kanaate sahip olma” özgürlüğünü değil aynı zamanda sahip olunan “düşünce ve kanaati (görüşü) açıklama ve yayma”, buna bağlı olarak “haber veya görüş alma ve verme” özgürlüklerini de kapsamaktadır.

İfade özgürlüğünün toplumsal ve bireysel işlevini yerine getirebilmesi için, AİHM’in de ifade özgürlüğüne ilişkin kararlarında sıkça belirttiği gibi, sadece toplumun ve devletin olumlu, doğru ya da zararsız gördüğü “haber” ve “düşüncelerin” değil, devletin veya halkın bir bölümünün olumsuz ya da yanlış bulduğu, onları rahatsız eden haber ve düşüncelerin de serbestçe ifade edilebilmesi ve bireylerin bu ifadeler nedeniyle herhangi bir yaptırıma tabi tutulmayacağından emin olmaları gerekir. İfade özgürlüğü, çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin temeli olup bu özgürlük olmaksızın “demokratik toplumdaki” bahsedilemez.

Halk adına kamunun gözcülüğü işlevini gören basın işlevini yerine getirebilmesi özgür olmasına bağlı olduğundan basın özgürlüğü, herkes için geçerli ve yaşımsal bir özgürlüktür.

Toplumsal işlevini yerine getirebilmesi için basının özgür olması kadar sorumluluk bilinci ile hareket etmesi de şarttır. Bu bağlamda geniş halk kitlelerinin düşünce ve kanaatleri üzerinde etki yapan ve onları harekete geçirebilen basının basın etik kurallarına uyması, bireylerin hak ve özgürlüklerini ihlal edecek tutum ve davranışlardan kaçınması gerekir.

Kişilerin hak ve şöhretlerinin korunması kapsamında ifade özgürlüğüne müdahalenin demokratik toplumlarda gerekliliği konusunda sade vatandaşlarla, kamuya mal olmuş kişileri, kamu görevlileriyle siyasetçileri birbirlerinden ayırarak değerlendirmeler yapmak gereklidir.

İlke olarak demokratik toplumda şiddet çağrısı veya nefret söylemlerinin varlığı hâlinde kamu makamlarınca meşru amaç ve araçlarla ve ölçülü olmak kaydıyla ifade ve basın özgürlüğüne müdahalede bulunulabileceği, nefreti ve şiddeti teşvik eden hatta meşru sayan her türlü ifadeye yaptırım uygulanmasının ve bunların önlenmesinin gerekli olduğu ifade edilmelidir.

Mahkemelerce ifade ve basın özgürlüğüne müdahalede bulunulurken basının düşüncenin iletilmesi ve yayılmasındaki rolü, bireyin ve toplumun bilgilenebilmesine sağladığı katkı ve bu anlamda çoğulcu demokratik düzenin vazgeçilmez unsurlarından olduğu gözetilerek ifade edilen söz, yazı, resim ve benzeri şeylerin içeriğinde şiddet çağrısı veya nefret söylemi olmadığı sürece kişilerin cezai soruşturmalara maruz kalmamalarına dikkat edilmeli, özellikle hapis cezası vermektan kaçınılarak haksız müdahalelere karşı bireyin korunmasında diğer tedbirlerle öncelik verilmelidir.

Devletin, bireylerin maddi ve manevi varlığının korunması ile ilgili pozitif yükümlülükleri çerçevesinde şeref ve itibarın korunması hakkı ile diğer tarafın Anayasa'da güvence altına alınmış olan ifade özgürlüğünden yararlanma hakkı arasında adil bir denge kurması gerekir.

AİHM, Axel Springer AG davasında ifade özgürlüğü ile başkalarının şöhretinin çatışması hâlinde çatışan menfaatlerin dengelenip dengelemediğini, dolayısıyla müdahalenin demokratik toplumda gerekli ve orantılı olup olmadığını belirlemeye yönelik bazı kriterler geliştirmiştir. Bu kriterler; a) basında yer alan yazı veya ifadelerin kamuoyunu ilgilendiren genel yarara ilişkin bir tartışmaya sağladığı katkı, b) hedef alınan kişinin tanınmışlık düzeyi ve yazının amacı, c) ilgili kişinin yayından önceki davranışı, d) bilginin elde edilme yöntemi ve doğruluğu, e) yayının içeriği, biçimi ve sonuçları ve f) yaptırımın ağırlığı olarak ifade edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi, müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığını, müdahalede bulunulurken hakkın özüne dokunulup dokunulmadığını, ölçülü davranılıp davranılmadığını ve ifade ve basın özgürlüğü ile başkalarının hak ve şöhret değerlerinin çatışması hâlinde adil bir dengenin kurulup kurulmadığını her olayın kendine has özelliklerine göre takdir edecektir.

Kararın Özeti:

1. Başvurucu, yerel bir gazetede yazdığı “*Ucuz olmak*” başlıklı makale nedeniyle kamu görevlisine hakaret suçundan 7.080 TL adli para cezası, “*Motosikletli zibidiler*” başlıklı makale nedeniyle iftira suçundan 10 ay hapis ve kamu görevlisine hakaret suçundan 7.080 TL adli para cezası ile cezalandırılmış ve verilen hükümlerin açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir. Başvurucu verilen karara karşı itirazda bulunmuş ancak itirazın reddine karar verilmiştir.

2. Başvurucu, yazılarında şikâyetçi kamu görevlisinin ismine yer vermediğini, yaşanan olayları eleştirdiğini, yazının bütününe bakıldığında herhangi birinin kişilik haklarına saldırı amacı taşımadığının açıkça görüldüğünü, konunun ifade ve basın hürriyetiyle doğrudan ilgili olduğunu, mahkemenin bu konuda bilirkişi incelemesi yaptırmadan eksik inceleme ve araştırma sonucu karar verdiğini belirtmiş ve verilen kararların Anayasa’nın 26. ve 28. maddelerinde düzenlenen ifade ve basın hürriyetini ihlal ettiğini ileri sürmüş, ihlalin tespiti ile yeniden yargılanma ve tazminat talebinde bulunmuştur.

“Ucuz olmak” Başlıklı Köşe Yazısı Yönünden

3. Anayasa Mahkemesi, basın yoluyla işlenen hakaret suçlarına ilişkin olarak hürriyeti bağlayıcı cezaya hükmedilmesi halinde bunun tüm basın üzerinde baskı kurabileceği ve kamuoyunu ilgilendiren konuların tartışılmasından gazetecileri caydırabileceği, böylece bir otosansür kurumuna dönüşebileceğinin göz önünde bulundurulması gerektiğini bu nedenle demokratik bir toplumda şiddet çağrısı veya nefret söylemi gibi çoğulcu demokrasiyi ortadan kaldırmayı amaçlayan ifadeler söz konusu olmadıkça hürriyeti bağlayıcı cezaya hükmedilmekten kaçınılması gerektiğini belirtmiştir. Mahkeme, başvuru konusu olayda, başvuru hakkında ceza davası açılmış ve yargılanmış olmakla birlikte başvuru aleyhine hapis cezası verilmekten kaçınılarak adli para cezasına hükmedildiği ve verilen cezanın da hükmün açıklanmasının geri bırakılması suretiyle uygulanmadığını ve “*Ucuz olmak*” başlıklı yazının içeriği ve amacı, hedef alınan kişinin kimliği ve konumu, yazının bağlamı, uygulanan yaptırımın ağırlığı gibi hususlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurusunun ifade ve basın özgürlüğüne yapılan müdahalenin ölçüsüz olduğunun söylenemeyeceği tespitini yapmıştır.

4. Mahkeme, açıklanan nedenlerle, ifade ve basın özgürlüğüne yönelik müdahalenin demokratik toplumda gerekli ve ölçülü olduğu anlaşıldığından Anayasa’nın 26. ve 28. maddelerinde korunan hakların İHLAL EDİLMEDİĞİNE karar vermiştir.

“Motosikletli zibidiler” Başlıklı Köşe Yazısı Yönünden

5. Anayasa Mahkemesi, “Motosikletli zibidiler” başlıklı köşe yazısı, derece mahkemesinin gerekçeli kararı, dosyada yer alan tüm deliller bir bütün olarak değerlendirildiğinde; başvuru tarafından kaleme alınan yazı nedeniyle iftira ve hakaret suçlarından başvurucuya öngörülen yaptırımın, ifade ve basın hürriyetine müdahale teşkil ettiğini ve bu müdahalenin haklı, öngörülebilir, demokratik bir toplumda gerekli ve ölçülü olup olmadığını değerlendirmesi gerektiğini belirtmiştir. Mahkeme başvuru konusu makalede genel olarak siyaset, özel sektör ve emniyet kurumları hakkında değer yargısı taşıyan eleştirel bir yaklaşım sergilediği, eleştirilerin kamuoyunu ilgilendiren ve genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlama amacı taşıdığı, şiddet çağrısı veya nefret söylemi içermediği, yazıda yer alan siyasetçilerin, emniyet yetkililerinin ve özel şirket sahiplerinin kim olduklarının açıkça belirtilmediği, yazıda geçen “motosikletli zibidiler” ifadesiyle emniyet müdürünün mü yoksa yazının başında ifade edilen bir partilinin motosikletli oğlu gibilerinin mi kastedildiği konusunun açık bırakıldığı ve yazıda doğrudan bir kişi hedef alınmadığı için sarf edilen sözlerin kişiler hakkındaki değer yargısını mı yoksa olguyu mu ifade ettiği hususlarının ayrıca incelenmesine gerek görülmediği tespitini yapmıştır. Mahkeme, ayrıca, başvuru konusu yazı nedeniyle başvurucuya uygulanan yaptırımın haklı ve demokratik toplumda gerekli olduğunun söylenemeyeceğini belirtmiştir.

6. Mahkeme, ifade ve basın özgürlüğüne yönelik müdahalenin demokratik toplumda gerekli ve ölçülü olmadığı anlaşıldığından Anayasa’nın 26. ve 28. maddelerinde korunan hakların İHLAL EDİLDİĞİNE, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

2. Bekir Coşkun Başvurusu

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunun 4/6/2015 tarihli ve 2014/12151 başvuru numaralı kararı.

Kararın Özü:

Basın özgürlüğünü kapsayan ifade özgürlüğü, gazete, dergi, kitap gibi araçlar ile düşünce ve kanaatleri açıklama, yorumlama, bilgi, haber ve eleştirilerin yayın ve dağıtım haklarını kapsar. İfade özgürlüğü

IV. BASIN HÜRRİYETİ İLE İLGİLİ KARARLAR

düşüncenin iletilmesini ve dolaşımını gerçekleştirerek bireyin ve toplumun bilgilenmesini sağlar. Çoğunluğa muhalif olanlar da dâhil olmak üzere düşüncelerin her türlü araçla açıklanması, açıklanan düşünceye paydaş sağlanması, düşünceyi gerçekleştirme ve gerçekleştirme konusunda başkalarını ikna etme çabaları çoğulcu demokratik düzenin gereklerindedir. Bu itibarla düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü ile basın özgürlüğü demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemdedir.

Toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifadesine bağlıdır. Aynı şekilde birey özgün kişiliğini düşüncelerini serbestçe ifade edebildiği ve tartışabildiği bir ortamda gerçekleştirebilir. İfade özgürlüğü, kendimizi ve başkalarını tanımlamada, anlamada ve algulamada, bu çerçevede başkalarıyla ilişkilerimizi belirlemede ihtiyaç duyduğumuz bir değerdir.

Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinin birinci fıkraları, ifade özgürlüğüne içerik bakımından bir sınırlama getirmemiştir. Başka bir deyişle hem gerçek hem de tüzel kişiler için geçerli olan ifade özgürlüğü siyasi, sanatsal, akademik veya ticari düşünce ve kanaat açıklamaları gibi her türlü ifadeyi kapsamına almaktadır. Açıklanan ve yayılan bir düşüncenin, içeriğinden hareketle kişiler ve toplum açısından "değerli-değersiz" veya "yararlı-yararsız" biçiminde ayrıştırılması sübjektif unsurlar ihtiva eder. Bu değerlendirmelerden hareketle ifade özgürlüğünün alanının belirlenmeye çalışılması bu özgürlüğün keyfi biçimde sınırlandırılması sonucunu doğurabilecektir. İfade özgürlüğü, başkaları açısından "değersiz" veya "yararsız" görülen düşüncelerin açıklanması ve yayılması özgürlüğünü de içermektedir.

Devletin, bireylerin maddi ve manevi varlığının korunması ile ilgili pozitif yükümlülükleri çerçevesinde şeref ve itibarın korunması hakkı ile diğer tarafın Anayasa'da güvence altına alınmış olan ifade özgürlüğünden yararlanma hakkı arasında adil bir denge kurması gerekir. Mevcut olaydaki gibi başvurularda başvurunun sonucu, prensip olarak, başvurunun ihtilaflı makale ve sözlerin sahibi tarafından Anayasa'nın 26. maddesine dayanılarak yapılmış olması ile bu makaleye veya sözlere konu olan kişi tarafından Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasına dayanılarak yapılmış olmasına göre değişmez. Aksi halde Anayasa'nın anılan maddelerinde korunan hakların dengelenmesinde, benzer olaylarda çelişkili sonuçlar ortaya çıkabilir. Yargı mercilerinin bu iki maddede düzenlenen haklar arasında Anayasa'nın 13. maddesinde ve bu maddenin uygulanmasına ilişkin Anayasa Mahke-

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA VERİLEN KARARLARIN ÖZETİ

mesi içtihadında ortaya konulan kriterlere uygun bir denge kurmaları gerekir.

Basının bir demokraside bilgi ve fikir iletme yükümlülüğü olan kamusal gözetleyici fonksiyonuyla birlikte değerlendirildiğinde, başvurucunun bir gazeteci olarak politikacılara veya hükümet politikalarına yönelttiği eleştiriler sırasında söylediği sözlerden dolayı cezai yaptırıma tabi tutulmasının ölçülü olduğundan söz edilebilmesi için, ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin gerekçelerinin inandırıcı, başka bir deyişle ilgili ve yeterli olmaları gerekir.

İfade özgürlüğü büyük ölçüde eleştiri özgürlüğünün güvence altına alınmasını hedeflemektedir. Bu nedenle, düşüncelerin açıklanması ve yayılması sırasında kullanılan ifadelerin sert olması doğal karşılanmalıdır. Öte yandan siyasi tartışma özgürlüğünün “tüm demokratik sistemlerin temel ilkesi” olduğu göz önüne alındığında diğer ifade türlerine nazaran, siyasi ifade özgürlüğüne ayrıca önem vermek gerekmektedir.

Siyasetçilere yönelik eleştirilerin kabul edilebilir sınırları, diğer kişilere yönelik eleştiri sınırına göre daha geniştir. Bir siyasetçi diğer kişilerden farklı olarak, her sözünü ve eylemini bilerek halkın ve aynı zamanda diğer siyasetçilerin denetimine açar; bu nedenle de daha geniş hoşgörü göstermek zorundadır

Kararın Özeti:

1. Başvurucu, ülke genelinde günlük yayınlanan Cumhuriyet Gazetesi yazarıdır. Başvurucu, Gazetenin 4/7/2013 tarihli nüshasında İstanbul’da başlayıp yurt geneline yayılan merdiven boyama eylemlerini konu alan “*Boyalı Merdivenler*” başlıklı bir yazı kaleme almıştır.

Söz konusu makalede esprili bir tarzda ve dolaylı bazı ifadelerle merdiven boyama eylemine destek verilmekte, bu eyleme karşı çıkanlar ise eleştirilmektedir. Başvurucuya göre Türkiye’deki mücadele, renkleri sevenler ile sevmeyenlerin mücadelesidir. Başvurucu, merdiven boyamaya karşı olmak ile milletvekillerinin Mecliste asabileşmeleri ve kavga etmeleri arasında bir ilişki kurmakta ve bazı renklerin milletvekillerini asabileştirdiği yönünde basında çıkan iddialara gönderme yapmaktadır. Başvurucu ayrıca “*bütün yaşananlara*” rağmen iktidar partisinin “*oylarının yüzde 44*” olmasını da eleştirmekte, ikti-

IV. BASIN HÜRRİYETİ İLE İLGİLİ KARARLAR

dar partisine oy verenleri “*renk körü*” olmakla suçlamaktadır. Bununla birlikte başvuru yazısında iktidar partisi milletvekilleri hakkında “*Kırmızıyı görünce saldırıyor*”, “*Möölletvekili*” şeklinde sözleri kullanmıştır.

Söz konusu yazı nedeniyle başvuru hakkında kurul halinde çalışan kamu görevlilerine hakaret suçunu işlediği iddiasıyla İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca kamu davası açılmıştır. İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi 29/4/2014 tarihli kararla, başvurunun basın yoluyla hakaret suçundan bir yıl iki ay on yedi gün karşılığı adli para cezasıyla cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir.

2. Köşe yazarı olan başvuru, yazdığı yazı nedeniyle cezalandırılmasının ifade ve basın özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

3. Anayasa Mahkemesi, somut olayda başvurunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin “*başkalarının şöhret veya haklarının korunması*”na yönelik önlemlerin bir parçası olduğunu tespit etmiştir. Mahkeme kendi görevinin demokratik bir toplumda, başvurunun ifade özgürlüğü ile başkalarının şöhret veya haklarının korunması arasında makul bir dengenin gözetilip gözetilmediğini değerlendirmek olduğunu hatırlatmıştır.

Başvuruya konu köşe yazısının yayınlanmasından önce 2013 yılı Haziran ayında kamuoyunda “*Gezi olayları*” olarak bilinen toplumsal olaylar meydana gelmiş, ardından çevre bilincini artırmak iddiasıyla Türkiye’nin değişik yerlerinde merdiven boyama eylemleri başlamıştır. Olayların geçtiği tarihte “*gökkuşakı eylemi*” olarak da ifade edilen merdiven boyama eylemine bazı belediyeler müsaade etmemiş ve farklı renklere boyanan merdivenleri eski haline getirmişlerdir.

Mahkemeye göre, başvuruya konu yazı, olayların meydana geldiği tarihte basın ve yayın organlarında ve siyaset alanında devam eden tartışmaların bir parçası olarak kaleme alınmıştır. Başvuru, mahkûmiyetine neden olan sözleri ile “*Gezi olayları*” olarak bilinen ve kamuoyu gündemini uzun süre meşgul etmiş olaylardan sonra bazı şahısların kendilerince çevre sorunlarına dikkat çekmek için başlattığı şehir merdivenlerini boyama etkinliğine karşı bazı belediye yetkilileri ile bazı siyasilerin gösterdikleri tepkiyi esprili bir tarzda eleştirmektedir. Daha önce Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurul salonunun renklerinin ve özellikle koltukların kırmızı renginin milletvekillerinin ruh durumunu bozduğu yönünde basında çıkan haberlere gönderme yapan başvuru, rengârenk bir çevrenin siyasiler tarafından hoş karşılanmamasını eleştirmektedir.

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA VERİLEN KARARLARIN ÖZETİ

Anayasa Mahkemesi, ifade özgürlüğünün büyük ölçüde eleştiri özgürlüğünü güvence altına aldığını ve bu nedenle de düşüncelerin açıklanması ve yayılması sırasında kullanılan ifadelerin sert olmasının doğal karşılanması gerektiğini, öte yandan siyasi tartışma özgürlüğünün “*tüm demokratik sistemlerin temel ilkesi*” olduğunu vurgulamıştır.

Kararda, kamu otoritelerinin kullandıkları kamu gücünden dolayı kendilerine yöneltilmiş en ağır eleştirileri bile hoşgörü ile karşılamak zorunda oldukları belirtilmiştir. Mahkemeye göre, sağlıklı bir demokrasi, kamu otoritelerinin yalnızca yasama organı veya yargı organları tarafından denetlenmesini değil aynı zamanda sivil toplum örgütleri, medya ve basın veya siyasi partiler gibi siyasal alanda yer alan diğer aktörlerce de denetlenmesini gerektirmektedir. Aynı şekilde siyasetçilere yönelik eleştirilerin kabuledilebilir sınırları, diğer kişilere yönelik eleştiri sınırına göre daha geniştir. Bir siyasetçi diğer kişilerden farklı olarak, her sözünü ve eylemini bilerek halkın ve aynı zamanda diğer siyasetçilerin denetimine açar; bu nedenle de eleştirilere daha geniş hoşgörü göstermek zorundadır. Bu sebeplerle, zorlayıcı nedenler olmadıkça siyasi ifadeye kısıtlama getirilmemesi gerekmektedir.

Mahkemeye göre, kurulan hükmün açıklanması geri bırakılarak başvuru hakkında denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasına karar verilmişse de bir yazar olan başvuruçunun bu süre içerisinde cezasının infaz edilmesi riski her zaman bulunmaktadır. Yaptırıma maruz kalma endişesinin kişiler üzerinde kesintiye uğraticı bir etkisi vardır ve sonunda kişi denetim süresini yeni bir mahkûmiyet almadan geçirse bile kişinin bu etki altında ileride düşünce açıklamalarından veya basın faaliyetlerini yapmaktan imtina etme riski bulunmaktadır.

4. Sonuç olarak, “*başkalarının şöhret ve haklarının korunması*” amacıyla başvuruçunun ifade ve basın özgürlüklerine yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninde gerekli olmadığını belirten Mahkeme, Anayasa’nın 26. ve 28. maddelerinde güvence altına alınan ifade ve basın özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine ve tazminat ödenmesine karar vermiştir.

V. NEFRET SÖYLEMİ İLE İLGİLİ KARARLAR

1. Sinem Hun Başvurusu

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümünün 8/5/2014 tarihli ve 2013/5356 başvuru numaralı kararı.

Kararın Özü:

Hoşgörünün ve bütün insanların onuruna aynı düzeyde saygının; demokratik, çoğulcu bir toplumun temellerini oluşturduğu gerçeğinden hareketle, “formalite”leri”, “koşulları”, “kısıtlamaları” veya “müeyyideleri” izlenen meşru amaçla orantılı olmak kaydıyla, hoşgörüsüzlük temelinde nefreti yayan, teşvik eden, yücelten veya haklı gösteren tüm ifade çeşitlerini cezalandırmak ve hatta bunları önlemek gerekli görülebilir. Bu nedenle, hakaretin nefret söylemi kullanılarak edildiği iddiası içeren başvurular açısından, başvuruya konu olayın kendine özgü koşulları da dikkate alınmak koşuluyla, bireysel başvuru öncesinde hukuk yoluna gidilmeksizin sadece ceza muhakemesi yolunun tamamlanmış olması yeterli görülebilir.

Nefret söylemi kullanılarak hakaret edildiği iddiası bu söylemin ırk, köken ya da renk temelinde yapıldığı iddiası şeklinde olabileceği gibi sayılanlar kadar ciddi bir olgu olan cinsel yönelim temelinde yapıldığı biçiminde de olabilir. AİHM kararlarında da belirtildiği üzere, cinsel yönelim, bireyin özel hayatının mahrem yönlerinden birisini oluşturmaktadır.

Devletin, bireylerin maddi ve manevi varlığının korunması ile ilgili pozitif yükümlülükleri çerçevesinde bir tarafın şeref ve itibarının korunması hakkı ile diğer tarafın Anayasa’da güvence altına alınmış olan ifade özgürlüğünden yararlanma hakkı arasında bir denge kurması gerekir. AİHM kararlarında belirtildiği üzere, kendi arasında bir hiyerarşi olmayan bu haklar, kural olarak eşit düzeyde saygıyı hak etmektedir.

Şeref ve itibarının korunması hakkı ile ifade ve basın özgürlüğü arasında adil bir dengenin kurulup kurulmadığını araştırırken dikkate alınması gereken ölçütler, ifadelerin kamuoyunu ilgilendiren genel yarara ilişkin bir tartışmaya sağladığı katkı, hedef alınan kişinin tanınırlık düzeyi ve şikâyet edilen konuyla ilgili olarak önceki davranışları,

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA VERİLEN KARARLARIN ÖZETİ

ifadenin içeriği, habere konu olayın daha önce basında yer alıp almamış olması gibi hususlar olabilir.

Kararın Özeti:

1. Başvurucu, medyada “Hitler’li şampuan reklamı” olarak tanınan “Biomen” isimli şampuanın reklam filminde kadın kimliğine karşı hakaret ve Yahudi azınlığa karşı nefret söylemlerinde bulunulması nedeniyle “suçluyu övme ve halkın bir kesimini aşağılama” suçlarının işlendiğini iddia ederek Biota İlaç ve Kozmetik Laboratuvarları ve Marka Reklam şirketinin yetkilileri hakkında suç duyurusunda bulunmuştur. Şikâyeti inceleyen Cumhuriyet Başsavcılığı, şüpheliler hakkında soruşturma başlatarak reklam filmi üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırmış ve rapor doğrultusunda Biomen isimli reklam filminde suçluyu övme ve halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama suçunun işlendiğine dair kamu davası açılmasına yeterli delil olmadığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Başvurucu verilen karara karşı Bakırköy Ağır Ceza Mahkemesine itirazda bulunmuş olup başvuru tarihi itibarıyla itiraz incelemesi devam etmektedir. Cumhuriyet Başsavcılığının kovuşturmaya yer olmadığına dair kararıyla ilgili hukuki süreç devam ederken “www.habervaktim.com” isimli internet haber sitesinde 6/11/2012 tarihinde, kovuşturmaya yer olmadığına dair karar ve bu karara dair “Hastürktv” isimli internet sitesinde geçen yorumlarla ilgili olarak “Siyonist uşakları yine teröre sarıldı” isimli haber yayınlanmıştır. Başvurucu, bu haberde kendisine hakaret edildiği ve halkı kin ve düşmanlığa tahrik ettiği iddiasıyla suç duyurusunda bulunmuş, Başsavcılık tarafından başlatılan soruşturma sonucunda kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Başvurucu verilen karara karşı itirazda bulunmuş ancak itirazın reddine karar verilmiştir.

2. Başvurucu, medyada “Hitler’li şampuan reklamı” olarak yer alan ve toplumda infial uyandıran “Biomen” isimli şampuanın reklam filminde suçluyu övme, kadın cinsiyet kimliğinin aşağılanması ve yahudi azınlığa karşı var olan nefret söylemi nedeniyle suç duyurusunda bulunduğunu, Başsavcılıkça açılan soruşturma sonucunda kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini, karara itiraz ettiğini, itirazın halen sonuçlanmadığını ancak itiraz incelemesi devam ederken “Habervaktim.com” adlı internet haber sitesinin 6/11/2012 tarihli ve “Siyonist uşakları yine teröre sarıldı” başlıklı haberinde “Kaos GL isimli sapkınların derneğinin de avukatlığını yürüten Ankara Barosu’na kayıtlı Sinem Hun, ‘reklamda ırkçılık suçu işlendiğini’ iddia ederek savcılığa başvurular.” denilmek suretiyle kişilik haklarına saldırıda bulunduğunu ve kendisinin hedef gösterildiğini, haber üzerine hakaret ve halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama suçlarının işlendiği iddiasıyla suç duyurusunda bulunduğunu ancak Cumhuriyet Başsavcılığınca konunun ifade hürriyeti kapsamında kaldığı ge-

rekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini, oysaki kendisinin manevi varlığına, mesleki onur ve şahsiyetine “*sapıkların avukatı*” denilmek suretiyle hakaret edildiğini, itibarının zedelendiğini, cinsel yöneliminden dolayı bir gruba “*sapık*” demenin hakaret oluşturduğunu, ilgili derneğe “*sapık*” denildiğini, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 2010/7005 sayılı kararına göre “*sapık*” sözcüğünün hakaret olarak kabul edildiğini ve tazminata hükmedildiğini, dolayısıyla haberde geçen bu ifadenin eleştiri sınırını aştığını, Anayasa’nın 40. maddesi gereğince devletin ve yargı organlarının bu kapsamda sorumlu olduğunu belirterek, zedelenen temel haklarına yönelik ihlalin giderilmesi nedeniyle Anayasa’nın 17. ve 40. maddeleri ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) 8. maddesi kapsamında “*manevi varlığına*” saldırıda bulunulması nedeniyle Anayasa’nın 20. maddesinde koruma altına alınan özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

3. Anayasa Mahkemesi, devletin, bireylerin maddi ve manevi varlığının korunması ile ilgili pozitif yükümlülükleri çerçevesinde bir tarafın şeref ve itibarın korunması hakkı ile diğer tarafın Anayasa’da güvence altına alınmış olan ifade özgürlüğünden yararlanma hakkı arasında bir denge kurması gerektiğini bu haklar arasında adil bir dengenin kurulup kurulmadığını araştırırken dikkate alınması gereken ölçütlerin, ifadelerin kamuoyunu ilgilendiren genel yarara ilişkin bir tartışmaya sağladığı katkı, hedef alınan kişinin tanınırlık düzeyi ve şikâyet edilen konuyla ilgili olarak önceki davranışları, ifadenin içeriği, habere konu olayın daha önce basında yer alıp almamış olması gibi hususlar olabileceğini hatırlatmıştır.

Mahkeme, başvuru konusu olayda, “*Haberoaktiv.com*” isimli internet haber sitesinde yer alan “*Siyonist uşakları yine teröre sarıldı*” başlıklı haber bir bütün olarak değerlendirildiğinde, haberdeki bilgilerin kamuoyuna aktarılması ve tartışmaya açılmasının hedeflendiğini, eleştirisinin “*siyonist uşakları*” kavramı üzerinden yapıldığını, bu kavram ile başvurucunun hedef alınmadığının açık olduğunu, “*Hastürk.tv*” isimli internet sitesinde okuyucu formunda yer alan kimliği belirsiz kişilerin kastedildiğini, bu kişilerin teröre nasıl destek verdiği konusunun haber yapıldığını, adli makamların söz konusu haber sitesinde yer alan haberin içeriğini ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirdiklerini, haberde yer alan “*sapkın*” ifadesinin doğrudan derneğe yöneltildiğini, sapkın ifadesiyle başvurucu arasında doğrudan bir bağlantı kurulmadığını, haberde yalnızca “*Kamhi ve sapkınların derneğinin de avukatlığını yürüten Sinem Hun*” denilmek suretiyle başvurucunun derneğin ve Kamhi’nin avukatı olduğu olgusunun vurgulandığını, haberin genel olarak basında yer alan ve kamuoyunu ilgilendiren bir tartışmaya yönelik olduğunu, içeriği ve verilmiş biçimi dikkate alındığında “*sapkınlar*” ifadesi toplumda yer alan belli bir kesimi ve derneği hedef almasına rağmen bu ifadeyle ilgili olarak hedef alınan dernek tarafından başvuruda bulunulmadığını, adli makamların bu ifadeye mu-

hatap olarak kabul edilen derneğin avukatlığını yapan başvurucuya yönelik “sapkınlarm avukatı” şeklindeki sözlerin ceza muhakemesi yoluyla cezalandırılmayı gerektirecek belli bir tahkir ve aşağılama eşiğini geçmediği yönündeki değerlendirmesinde bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadığını, başvurucu yönünden nefret suçu veya nefret söylemi niteliği taşımadığını, demokratik bir toplumda bu ifadeye karşı mutlaka ceza muhakemesi yoluyla bir yaptırım uygulanmasını gerektiren toplumsal bir ihtiyaç olmadığını ve adli makamlarca çatışan değerler arasında kurulan dengenin adil olmadığını söylenemeyeceğini tespit etmiştir.

4. Mahkeme, açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan şeref ve itibara saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE karar vermiştir.

2. Fetullah Gülen Başvurusu

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunun 14/7/2015 tarihli ve 2014/12225 başvuru numaralı kararı.

Kararın Özü:

Bireyin şeref ve itibarı, Anayasa'nın 17. maddesinde yer alan “manevi varlık” kapsamında yer almaktadır. Devlet, bireylerin manevi varlığının bir parçası olan şeref ve itibara keyfi olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür. Ancak devletin, bireylerin maddi ve manevi varlığına yönelik olarak üçüncü kişilerce yapılan müdahalelere karşı etkili mekanizmalar kurma çerçevesindeki pozitif yükümlülüğü, mutlaka cezai soruşturma ve kovuşturma yapılmasını gerekli kılmaz. Üçüncü kişilerin haksız müdahalelerine karşı bireyin korunması hukuk muhakemesi yoluyla da mümkündür. Nitekim üçüncü kişilerce şeref ve itibara yapılan müdahaleler için ülkemizde hem cezai hem de hukuki koruma öngörülmüştür. Hakaret, ceza hukuku anlamında suç, özel hukuk anlamında ise haksız fiil olarak nitelendirilmekte ve tazminat davasına konu edilebilmektedir. Dolayısıyla bireyin, üçüncü kişilerce şeref ve itibarına müdahale edildiği iddiasıyla hukuk davası açarak da bir giderim sağlaması mümkündür

Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında koruma altına alınan şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiği iddiasına yönelik uyuşmazlıklar açısından, hukuki tazmin yolu daha yüksek başarı şansı sunabilecek, kullanılabilir ve etkili bir başvuru yoludur.

V. NEFRET SÖYLEMİ İLE İLGİLİ KARARLAR

Öte yandan Anayasa Mahkemesi'nin Sinem Hun kararında ifade ettiği gibi hoşgörünün ve bütün insanların onuruna aynı düzeyde saygının; demokratik, çoğulcu bir toplumun temellerini oluşturduğu gerçeğinden hareketle "formalitelere", "koşulları", "kısıtlamaları" veya "müeyyideleri" izlenen meşru amaçla orantılı olmak kaydıyla hoşgörüsüzlük temelinde nefreti yayan, teşvik eden, yücelten veya haklı gösteren tüm ifade çeşitlerini önlemek ve hatta bunları cezalandırmak gerekli görülebilir.

"Nefret söylemi" kavramının çok sayıda durumu kapsadığı söylenebilir. Bununla birlikte ilk olarak ırkçı nefretin veya başka bir deyişle kişilere veya gruplara yönelik nefretin belirli bir ırka ait olmaları nedeniyle kışkırtılmasının nefret söylemi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği açıktır. İkinci olarak dinsel nedenlerle nefretin ve inananlar ile inanmayanlar arasındaki ayrıma dayalı nefretin kışkırtılması da aynı şekilde nefret söylemi kabul edilmelidir. Bunlardan başka, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin "nefret söylemi" üzerine Tavsiye Kararı'ndaki ifadelerine odaklanılırsa "saldırgan milliyetçilik ve etnik merkezcilik" şeklinde ifadesini bulan hoşgörüsüzlüğe dayalı başka nefret türlerinin kışkırtılması da nefret söylemi kapsamında sayılmalıdır.

Bu kapsamda ten rengi ve etnik köken, toplumsal cinsiyet, cinsel kimlik, cinsel yönelim, engellilik, siyasal aidiyet veya yaş kategorileri ile mülteci, göçmen, yabancı veya başka dezavantajlı gruplara yönelik nefret saikli ifadeler de nefret söylemi türlerinden kabul edilmelidir. Sonuç olarak henüz uluslararası belgelerde ve mahkeme içtihatlarında yeterince ele alınmamış olsa bile cinsel yönelim temelli söylem gibi AIHM'in ifade ettiği şekliyle "hoşgörüsüzlüğe dayalı nefreti yayan, kışkırtan, teşvik eden veya meşrulaştıran her türlü ifade biçimi" nefret söylemi olarak değerlendirilmelidir.

Bu anlamda "nefret söylemi" muhakkak belirli bir kişiye veya gruba yönlendirilmiş yorumları kapsamaktadır. Nefret söyleminin saikinin ise salt o kişiye ilişkin bir aidiyet olgusundan ibaret bulunması gerekir. Bir gruba veya bir grubun üyelerine yönelik ifade, nefreti teşvik ediyorsa ve bu teşvikin sözde geçerli nedeni o gruba isnat edilen özelliklerse, bir grubun üyeleri sırf bu gruba üye oldukları için aşağılanıyor, genel çoğunluktan farklı görülüyor, toplumsal olumsuzlukların faili sayılıyor ya da bu grupların veya üyelerinin aşağılanmaları ve haklarından mahrum edilmeleri, maruz kaldıkları dışlama, baskı veya şiddet meşru gösteriliyor ise söz konusu düşünce açıklamasının nefret söylemi içerdiği kabul edilebilir. Nefret söyleminde, belirli bir gruba ait bulunduğu için hedef seçilmek suretiyle esasında kendisini o grupta tanımlayan

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA VERİLEN KARARLARIN ÖZETİ

tüm bireyler yönünden barış ve huzur içinde yaşama hakkına müdahale edilmektedir.

Kararın Özeti:

1. “www.haber10.com” adlı internet sitesinde, Medeniyet Vakfı Genel Başkan Yardımcısı ile yapılan, “*Sağlam: Gülen’in kullanım süresi doldu*” başlıklı bir röportaj yayımlanmıştır. Başvurucu, anılan internet sitesinde yayımlanan röportajın hakaret, iftira, halkı kin ve düşmanlığa tahrik etme suçlarını oluşturduğu iddiasıyla Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmuştur. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca yetkisizlik kararı verilerek anılan soruşturma dosyası İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir.

İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, 15/4/2014 tarihli kararı ile kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Başvurucunun anılan karara yaptığı itiraz, Bakırköy 7. Ağır Ceza Mahkemesinin 28/5/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

2. Başvurucu, internet sitesinde yayımlanan röportajda haksız ve mesnetsiz olarak suçlandığını, bir soruşturma ya da kovuşturma konusu olmayan iddialarla açıkça suçlu ilan edilerek masumiyet karinesinin çiğnendiğini, röportajda kullanılan söylem tarzı nefret söylemi boyutunda olduğunu ve bu sebeple ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyeceğini, bu nedenle söz konusu yayının basın özgürlüğü kapsamında olduğu gerekçesi ile reddedilmesinin adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, ayrıca, 2/10/2014 tarihli ek beyan dilekçesinde, basında yer alan ifadeler sebebiyle maddi ve manevi varlığının zedelendiğini, şeref ve itibarına yönelik saldırıların devlet tarafından önlenmediğini belirterek Anayasa'nın 17. maddesi ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığı koruma ve geliştirme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ancak söz konusu dilekçe, başvuru süresi geçirildikten sonra Anayasa Mahkemesine sunulduğundan değerlendirmelerde dikkate alınmamıştır.

3. Anayasa Mahkemesi başvurusunun iddialarının bireyin şeref ve itibarı temeline olduğunu gözeterek, Anayasa'nın 17. maddesinde yer alan “*manevi varlık*” kapsamında incelemiştir.

Mahkeme, nefret söylemi kullanılarak hakaret edildiği iddiasını içeren başvurular açısından, başvuruya konu olayın kendine özgü koşulları da dikkate alınmak koşuluyla, bireysel başvuru öncesinde hukuk yoluna gidilmesizin sadece ceza muhakemesi yolunun tamamlanmış olmasının yeterli olabi-

leceğini belirtmiştir. Bu kapsamda mevcut başvuruda yapılması gereken ilk işin, başvuru yollarının tüketilip tüketilmediğinin tespiti için başvurucunun şikâyet ettiği röportajda yer alan ve kendisine yönelik olarak dile getirilen sözlerin nefret söylemi oluşturup oluşturmadığını tespit etmek olduğu vurgulanmıştır.

Mahkeme, şikâyet konusu röportajı, bir bütün hâlinde değerlendirerek röportajı veren kişinin, kamuoyunda yoğun tartışmalara neden olan ve kamuoyunun bir kısmı tarafından “*hükümete darbe girişimi*”, diğer bir kısmı tarafından ise “*yolsuzluk soruşturmaları*” olarak adlandırılan, hükümet ile Gülen Cemaatinin birbirlerini suçladıkları sert tartışmalara konu olan “*17-25 Aralık Soruşturmaları*” olarak bilinen adli soruşturmalar sonrası yaşanan olayları kendi zaviyesinden yorumladığı ve Gülen Cemaatini eleştirdiğini belirtmiştir. Diğer bir ifadeyle başvurucu hakkındaki olumsuz söylemler, onun aidiyetine ilişkin bir motivasyondan kaynaklanmamakta, kamuoyunda onun liderliğini yaptığı bir harekete atfedilen tartışmalı bazı olaylara dayanmaktadır.

Anayasa Mahkemesi, röportajın başvurucunun Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasında koruma altına alınan kişisel itibarının korunması hakkına müdahale ettiğini kabul etmiştir. Buna karşın şikâyet konusu sözlerin ırkçı nefreti, yabancı düşmanlığını veya azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli insanlara yönelik saldırgan milliyetçilik ve etnik merkezcilik, engellilik, ayrımcılık ve düşmanlık şeklinde ifadesini bulan İslamofobi (anti-Muslim sentiment), antisemitizm gibi dinsel hoşgörüsüzlük dâhil olmak üzere hoşgörüsüzlüğe dayalı başka nefret biçimlerini yayan, kışkırtan, teşvik eden veya meşrulaştıran ifadeler olmadığı gibi başvurucuya yönelik sözlerin de yalnızca belirli bir grubun üyesi olması nedeniyle söylenmediği dolayısıyla “nefret söylemi” olarak nitelendirilemeyeceği değerlendirilmiştir.

Bu değerlendirme temelinde Mahkeme, üçüncü kişilerce şeref ve itibara yapılan müdahaleler ile ilgili olarak başvurucu tarafından yalnızca ceza mahkemesi yoluna başvurulmuş olduğunu ve somut başvuru açısından daha etkili bir giderim yolu olan hukuk davası açma imkânı kullanılmaksızın bireysel başvuruda bulunulduğunu gözeterek bireysel başvuruda bulunabilmek için tüm başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun yerine getirildiğinin söylenemeyeceği belirtilmiştir.

4. Sonuç olarak, başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “BAŞVURU YOLLARININ TÜKETİLMEMESİ” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

VI. ŞEREF VE İTİBARIN KORUNMASI HAKKI İLE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ DENGESİ İLE İLGİLİ KARARLAR

A. İfade Özgürlüğünün Korunması Şikâyetleri

1. Ali Rıza Üçer Başvurusu (2)

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunun 2/7/2015 tarihli ve 2013/8598 başvuru numaralı kararı.

Kararın Özü:

İfade özgürlüğü büyük ölçüde eleştiri özgürlüğünün güvence altına alınmasını hedeflemektedir ve düşüncelerin açıklanması ve yayılması sırasında kullanılan ifadelerin sert olması doğal karşılanmalıdır. Öte yandan somut olaydaki gibi kamuoyunu yakından ilgilendiren meseleleri tartışma özgürlüğünün “tüm demokratik sistemlerin temel ilkesi” olduğu göz önüne alınmalıdır. Anayasa’nın 26. maddesinin ikinci fıkrası, kamuyu ilgilendiren ifadelere yönelik pek az bir sınırlamaya yer vermektedir.

Sağlıklı bir demokrasi, kamu gücünü kullanan bir organın yalnızca yargı organları tarafından denetlenmesini değil, aynı zamanda sivil toplum örgütleri, medya ve basın veya siyasi partiler gibi siyasal alanda yer alan diğer aktörlerce de denetlenmesini gerektirir.

Aynı şekilde siyasetçilere yönelik eleştirilerin kabul edilebilir sınırları, diğer kişilere yönelik eleştiri sınırına göre daha geniştir. Bir siyasetçi diğer kişilerden farklı olarak her sözünü ve eylemini bilerek halkın ve aynı zamanda diğer siyasetçilerin denetimine açar, bu nedenle de daha geniş hoşgörü göstermek zorundadır.

Kamu yararını ilgilendiren bir mesele olduğunda kuşku bulunmayan bir kamusal tartışmaya katılmak için bilimsel kesinliğin bir ölçüt olarak aranması, başvurucunun kamusal tartışmaya katılabildiğini olanaksız kıldığı gibi açık bir toplumdan söz etmeyi de imkânsızlaştırmaktadır. Kamusal meselelerin tartışılmasına bilimsel kesinlik bulunmadığı düşüncesiyle yapılan müdahalelerin gerekçesi, ilgili ve yeterli bir gerekçe olarak kabul edilemez.

Kararın Özeti:

1. Başvurucu, radyasyon onkolojisi uzmanı olup aynı zamanda Tıp Kurumu Derneğinin genel sekreterliğini yürütmektedir. 2008 yılı Haziran ayında, kamuoyunda Ankara ilinin içme suyunda arsenik miktarına ilişkin bir tartışma başlamış ve başvurucu üyesi bulunduğu derneğin internet sitesinde başka bir uzman ile birlikte üç ayrı basın açıklaması yayınlamış, devam eden tarihlerde, bazı basın ve yayın organlarında bu durum ayrıca haber konusu yapılmıştır.

Söz konusu basın açıklamasında yer alan ifadelerin, kendisine hakaret niteliğinde olduğu iddiasıyla, Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı tarafından başvurucu aleyhine tazminat davası açılmıştır. Ankara 10. Sulh Hukuk Mahkemesi 31/10/2013 tarihli kararlar, davanın kısmen kabulüyle, 750'şer TL manevi tazminatın başvurucu ve diğer davalılardan alınarak davacıya ödemesine kesin olarak karar vermiştir.

2. Başvurucu, dava konusu basın açıklamasında davacının kişilik haklarına herhangi bir saldırıda bulunulmadığını, kendisine cevaplaması için bazı sorular yöneltildiğini, bilimsel verilere atıf yapılarak hazırlanmasına rağmen ilk derece mahkemesince bunun göz önüne alınmadığını, açıklamada yer alan iddialar hakkında bilirkişi incelemesi dahi yaptırılmadığını iddia etmiştir. Başvurucu, bilimsel verilere dayanarak Ankara iline getirilen Kızılırmak suyunun niteliklerini kamuoyuna açıklamanın hukuka aykırı bir yanı bulunmadığını, aksinin kabulünün ifade özgürlüğüne aykırı olacağını belirterek Anayasa'nın 26. ve 36. maddelerinde tanımlanan ifade özgürlüğü ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

3. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 26. maddesinin birinci fıkrasının, ifade özgürlüğüne içerik bakımından bir sınırlama getirmediğini, hem gerçek hem de tüzel kişiler için geçerli olan ifade özgürlüğünün siyasi, sanatsal, akademik veya ticari düşünce ve kanaat açıklamaları gibi her türlü ifadeyi kapsamına aldığı belirtmiştir. Mahkeme, açıklanan ve yayılan bir düşüncenin, içeriğinden hareketle kişiler ve toplum açısından "değerli-değersiz" veya "yararlı-yararsız" biçiminde ayrıştırılmasının sübjektif unsurlar ihtiva edeceğini, bu değerlendirmelerden hareketle ifade özgürlüğü alanının belirlenmeye çalışılmasının bu özgürlüğün keyfi biçimde sınırlandırılması sonucunu doğurabileceğini vurgulamıştır. Mahkemeye göre, ifade özgürlüğü, başkaları açısından "değersiz" veya "yararsız" görülen düşüncelerin açıklanması ve yayılması özgürlüğünü de içermektedir.

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA VERİLEN KARARLARIN ÖZETİ

Anayasa Mahkemesi, somut olayda başvuruçunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin *“başkalarının şöhret veya haklarının korunması”*na yönelik önlemlerin bir parçası olduğunu tespit etmiştir. Mahkeme kendi görevinin demokratik bir toplumda, başvuruçunun ifade özgürlüğü ile başkalarının şöhret veya haklarının korunması arasında makul bir dengenin gözetilip gözetilmediğini değerlendirmek olduğunu hatırlatmıştır.

Mahkemeye göre, ifade özgürlüğü büyük ölçüde eleştiri özgürlüğünün güvence altına alınmasını hedeflemektedir ve düşüncelerin açıklanması ve yayılması sırasında kullanılan ifadelerin sert olması doğal karşılanmalıdır. Öte yandan somut olaydaki gibi kamuoyunu yakından ilgilendiren meseleleri tartışma özgürlüğünün *“tüm demokratik sistemlerin temel ilkesi”* olduğu göz önüne alınmalıdır. Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrası, kamuyu ilgilendiren ifadelere yönelik pek az bir sınırlamaya yer vermektedir.

Başvuruçucu, üyesi olduğu Tıp Kurumu Derneği adına başka bir onkoloji uzmanı ile birlikte Ankara'nın içme suyuna ilişkin yayınlanan raporlar arasında çelişkiler bulunmasını, yapılması gereken bazı analizlerin ise hiç yapılmamış olmasını eleştirmekte ve Ankara'da görülmesi muhtemel kronik hastalıklara dikkat çekmektedir.

Mahkemeye göre, başvuruçunun eleştirileri Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin faaliyetlerine ve belediye başkanı olan davacının açıklamalarına yöneliktir. Belediye başkanları kullandıkları kamu gücünden dolayı kendilerine yöneltilmiş en ağır eleştirileri bile hoşgörü ile karşılamak zorundadır. Sağlıklı bir demokrasi, kamu gücünü kullanan bir organın yalnızca yargı organları tarafından denetlenmesini değil aynı zamanda sivil toplum örgütleri, medya ve basın veya siyasi partiler gibi siyasal alanda yer alan diğer aktörlerce de denetlenmesini gerektirir.

Somut olayda, bir tıp doktoru olan başvuruçucu yayınladığı basın açıklamasında Kızılırmak suyunun kalitesine ilişkin şüphelerini kamuoyu ile paylaşmıştır. Başvuruçunun iddiaları bazı kuruluşların raporlarına dayanmakta, bu raporlara kıyasla çok düşük olan zararlı madde oranlarının nasıl düşürüldüğü sorgulanmaktadır. Davacının, başvuruçunun dayandığı raporların doğruluğuna ilişkin bir itirazı bulunmamaktadır. Başvuruçunun dayandığı raporların ibrazı başvuruçudan istenebileceği gibi bilirkişi raporu alınması yoluna da gidilmesi mümkün bulunmaktadır.

Buna karşın ilk derece Mahkemesi kararının özü, başvuruçunun iddialarının doğru olmadığı değil yeterince kesin olmadığı varsayımına dayanmak-

VI. ŞEREF VE İTİBARIN KORUNMASI HAKKI İLE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ DENGESİ İLE İLGİLİ KARARLAR

tadır. Başka bir deyişle, Mahkeme, bir bilim insanı olan başvurucunun kimi kuruluşlarca hazırlanan raporlara dayanarak belediyenin kamuoyuna açıkladığı su raporlarını sorgulayabilmesi için, kendisine göre, bilimsel kesinlik aramıştır.

Anayasa Mahkemesine göre, kamu yararını ilgilendiren bir mesele olduğunda kuşku bulunmayan bir kamusal tartışmaya katılmak için bilimsel kesinliğin bir ölçüt olarak aranması, başvurucunun kamusal tartışmaya katılabilmesini olanaksız kılacağı gibi, açık bir toplumdaki söz etmeyi de imkânsızlaştırır. Kamusal meselelerin tartışılmasına bilimsel kesinlik bulunmadığı düşüncesiyle yapılan müdahalelerin gerekçesi, ilgili ve yeterli bir gerekçe olarak kabul edilemez.

Ayrıca, bu tür yaptırımların kamusal tartışmayı zorlaştırma ve bireyleri caydırma etkisi bulunduğu hatırlanmalıdır. Somut başvuruda, başvurucunun 750,00 TL tazminat ödemesine karar verilmiştir. Kamusal tartışmalara katılan bireylerin hafif bile olsa yaptırıma maruz kalma endişesi taşımaları onların üzerinde caydırıcı bir etki doğurur. Kişilerin böyle bir etki altında, ileride düşüncelerini açıklamaktan ve yaymaktan imtina etme riski bulunmaktadır.

Mevcut başvuruda olduğu gibi toplumu yakından ilgilendiren meselelere ilişkin bilgilerin kamuoyu ile paylaşılmasında kamu yararı olduğunda kuşku yoktur. Ayrıca kamu gücünü kullanan organlara ve siyasetçilere yönelik eleştirinin sınırı da özel kişilere göre daha fazladır. Bu sebeplerle başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olmadığı kanaatine varılmıştır.

4. Sonuç olarak, Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

2. Tuğrul Çulfa Başvurusu

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümünün 11/3/2015 tarihli ve 2013/2593 başvuru numaralı kararı.

Kararın Özü:

İfade özgürlüğüne yönelik sınırlamalar konusunda devletin ve kamu makamlarının takdir yetkisine sahip olduğu belirtilmelidir. Ancak bu takdir alanı da Anayasa Mahkemesinin denetimine tabidir. Demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk, ölçülülük ve öze dokunmama kriterleri çerçevesinde yapılacak denetimde genel ya da soyut bir değerlendirme yerine, ifadenin türü, şekli, içeriği, açıklandığı zaman, sınırlama sebeplerinin niteliği gibi çeşitli unsurlara göre farklılaşan ayrıntılı bir değerlendirme yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Anayasa Mahkemesi yerleşik içtihatlarında demokratik toplumu, temel hak ve özgürlüklerin en geniş ölçüde sağlanıp güvence altına alındığı rejimler olarak tanımlamıştır. Temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunup tümüyle kullanılamaz hale getiren sınırlamalar, demokratik toplum düzeni gerekleriyle uyum içinde sayılamaz. Bu nedenle, temel hak ve özgürlükler, istisnaî olarak ve ancak özüne dokunmamak koşuluyla demokratik toplum düzeninin sürekliliği için zorunlu olduğu ölçüde ve ancak yasayla sınırlandırılabilirler. Diğer bir deyişle yapılan sınırlama hak ve özgürlüğün özüne dokunarak, kullanılmasını durduruyor veya aşırı derecede güçleştiriyorsa, etkisiz hale getiriyorsa veya ölçülülük ilkesine aykırı olarak sınırlama aracı ile amacı arasındaki denge bozuluyorsa demokratik toplum düzenine aykırı olacaktır.

Anayasa'nın 26. maddesine göre ifade özgürlüğünün sınırlandırılma nedenlerinden birisi de başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sınırlarının korunmasıdır.

Bireyin şeref ve itibarı ise Anayasa'nın 17. maddesinde yer alan "manevi varlık" kapsamında yer almaktadır. Devlet, bireyin manevi varlığının bir parçası olan şeref ve itibara keyfi olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür. Üçüncü kişilerin şeref ve itibara müdahalesi, birçok ihtimalin yanında, gazeteler gibi basın ve yayın araçları vasıtasıyla da olabilir. Bir kişi gazete vasıtasıyla bir kamuoyu tartışması çerçevesinde eleştirilmiş olsa dahi o kişinin şeref ve itibarı manevi bütünlüğünün bir parçası olarak değerlendirilmelidir.

Dolayısıyla ifade özgürlüğünün kullanılmasıyla başkalarının şeref ve itibarına zarar verdiğinin iddia edildiği durumlarda, Devletin,

VI. ŞEREF VE İTİBARIN KORUNMASI HAKKI İLE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ DENGESİ İLE İLGİLİ KARARLAR

bireylerin maddi ve manevi varlığının korunması ile ilgili pozitif yükümlülükleri çerçevesinde her ikisi de Anayasa'da güvence altına alınmış olan şeref ve itibarın korunması hakkı ile diğer tarafın Anayasa'da güvence altına alınmış olan ifade özgürlüğünden yararlanma hakkı arasında adil bir dengenin kurulması gerekir.

Bir kişinin kurşun döktüğü şeklindeki bir iddianın somut olayın koşullarına bakılmaksızın ilk bakışta hakaret olup olmadığı yönünde değerlendirme yapılması oldukça zordur. Buna karşın günümüzde kurşun döktürmenin batıl bir inanç ve faydasız bir uygulama olduğu yönünde varsayılan kanaat nedeniyle bir lise müdürünün kurşun döktüğünü iddia etmenin onun toplum içerisindeki itibarını zedeleyebileceği kabul edilebilir.

Kararın Özeti:

1. Başvurucu hakkında dava açan kişinin müdürü olduğu lisede meydana gelen talihsiz olaylar nedeniyle bazı kişilerce kurşun döktürülmüştür. Başvurucu, sorunlara bilimsel yöntemler yerine hurafelerle çözüm arama girişimlerinin kabul edilemez olduğu, sorumlular hakkında Bakanlığın soruşturma başlatması gerektiği, okul müdürünün bu olaylardan haberdar olduğu fakat engellemediği yönünde ulusal yayın yapan iki gazeteye açıklamalarda bulunmuştur. Söz konusu gazete haberleri üzerine okul müdürü tarafından başvuru aleyhine kişilik haklarına saldırdığı iddiasıyla tazminat davası açılmıştır. İlk Derece Mahkemesi, davacının okulda kurşun döktürülmesiyle bir ilgisi olmadığı hâlde bunun davacı tarafından yapıldığına dair haberlerin yayılmasına neden olduğu gerekçesiyle başvuruçunun 2.000,00 TL tazminat ödemesine karar vermiştir.

2. Başvurucu, eğitim ve bilim işkolunda faaliyet gösteren Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikasının (Sendika) şube başkanı olarak görev yapmaktadır. Başvurucu, gazetelere yaptığı açıklamalardan dolayı cezalandırılmasının ifade özgürlüğünün ihlali niteliğinde olduğunu ileri sürmüştür.

3. Anayasa Mahkemesine göre, Anayasa'nın 17. maddesi uyarınca Devlet, bireyin manevi varlığının bir parçası olan şeref ve itibara keyfi olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür. Üçüncü kişilerin şeref ve itibara müdahalesi, birçok ihtimalin yanında, gazeteler gibi basın ve yayın araçları vasıtasıyla da olabilir. Bir kişi gazete vasıtasıyla bir kamuoyu tartışması çerçevesinde eleştirilmiş olsa dahi o kişinin şeref ve itibarı manevi bütünlüğünün bir parçası olarak değerlendirilmelidir. Dolay-

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA VERİLEN KARARLARIN ÖZETİ

sıyla ifade özgürlüğünün kullanılmasıyla başkalarının şeref ve itibarına zarar verildiğinin iddia edildiği durumlarda, bireylerin şeref ve itibarın korunması hakkı ile ifade özgürlüğü arasında adil bir dengenin kurulması gerekir.

Anayasa Mahkemesi, somut başvurunun incelenmesinde yalnızca derece mahkemelerince verilen kararların ele alınması ile yetinilemeyeceğini, başvurucu tarafından söylenen sözlerin gazeteler tarafından tırnak içinde aktarılmadığını, gazetelerin başvurucuya dayanarak olayları gazeteci diliyle ve dolaylı bir anlatımla aktardığını göz önünde bulundurmak gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca okulda kurşun döktürüldüğü şeklindeki ifadelerin içinde geçtiği yazıların, söylendiği bağlamdan kopartılmaksızın, olayın bütünselliği çerçesinde değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Anayasa Mahkemesine göre, İlk Derece Mahkemesi, ulusal günlük gazetelerde yer alan haberin kaynağı olan başvurunun ifade özgürlüğü ile davacının şeref ve itibarına saygı hakkı arasında denge gözetilen bir değerlendirme yapmamış, söz konusu haber ve yazının, genel çıkarı ilgilendiren bir tartışmaya katkı sunup sunmadığı sorununa eğilmemiş, ayrıca haberin yapıldığı şartları göz önünde bulundurmamıştır. Başvuruya konu haberde yer alan iddialar, olgulara dayalı ithamlar olduğu halde İlk Derece Mahkemesi, haberde yer alan iddiaların olgusal temelini yeterince göz önüne almamış, ifade özgürlüğü ile basın özgürlüğüne değinmemiş, bu özgürlüklerin başkalarının kişilik hakları karşısındaki sınırlarına vurgu yapmamıştır.

Bir haber veya yazının kamuyu bilgilendirme değeri ne kadar yüksek ise kişinin söz konusu haber veya yazının yayımlanmasına o kadar çok katlanması gerektiğine işaret eden Anayasa Mahkemesi, başvurunun söz konusu gazete haberinde dile getirdiği düşüncelerin olgular temelinde gelişen kamusal bir tartışmaya katkı sunduğunun kabul edilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Anayasa Mahkemesine göre, İlk Derece Mahkemesi söz konusu gazete haberlerinde yer alan ifadelerden dolayı başvurunun ifade özgürlüğüne yaptığı müdahalenin hangi surette acil bir ihtiyacı karşıladığını ve davacının şeref ve itibarına yapılan müdahalenin cezalandırılmasının başvurunun ifade özgürlüğünden neden daha ağır bastığını ikna edici bir biçimde ortaya koyamamış ayrıca söz konusu ifadelerin davacının kariyerini veyahut özel yaşantısını nasıl etkilediğini gösterememiştir.

4. Sonuç olarak, Anayasa Mahkemesi, başvurunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahale için yeterli ve ilgili bir gerekçe gösterilmediğini belirterek Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün

İHLAL EDİLDİĞİNE, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

B. Şeref ve İtibarın Korunması Şikâyetleri

1. İlhan Cihaner Başvurusu (2)

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümünün 30/6/2014 tarihli ve 2013/5574 başvuru numaralı kararı.

Kararın Özü:

Anayasa'nın 17. ve Sözleşme'nin 8. maddesi esas olarak kamu görevlilerinin keyfi müdahalelerine karşı bireyi korumayı amaçlasa da söz konusu maddeler sadece devletin bu tür müdahalelerde bulunmasından kaçınmasını sağlamayı amaçlamamaktadır. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında mündemiç negatif yükümlülüğe, bireyin maddi ve manevi varlığına etkin bir saygının sağlanması için gerekli pozitif yükümlülükler eklenebilir. Bu yükümlülükler, kişilerin birbirleri ile olan ilişkilerini de kapsayacak şekilde, kişisel itibarının korunmasını isteme hakkına saygının güvence altına alınması amacıyla bir takım tedbirler alınmasını gerektirebilir. Bu tedbirlere, kişisel itibarın üçüncü kişilerin müdahalelerine karşı korunması hususunda da başvurulabilir.

Bireysel başvurunun ihtilaflı makale veya haberi yayımlamış olan gazete tarafından Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerine dayanılarak yapılmış olması ile bu haber veya makaleye konu olan kişi tarafından Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasına dayanılarak yapılmış olmasına göre değişmez. Gerçekte bu hakların her ikisi prensip olarak eşit bir saygıyı hak etmektedirler.

Yargı mercilerinin bu iki hak arasında Anayasa Mahkemesi içtihadında ortaya konulan kriterlere uygun bir şekilde bir denge kurmaları gerekir. Basın özgürlüğü ve bu kapsamda düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü ile itibarın korunması hakkı arasında bir denge kurulmasıyla ilgili olarak uygulanabilecek olan kriterler açısından, birinci temel unsur, haber, makale veya fotoğrafların basında çıkmasının kamu yararına yönelik bir tartışmaya yapacağı katkıdır. Hedef alınan kişinin rol

ve fonksiyonu ve haber, yazı, röportaj ve/veya fotoğrafa konu faaliyetin niteliği bir önceki kriterle bağlantılı önemli başka bir kriter oluşturmaktadır. Burada sıradan bireyler ile kamusal şahıs ya da siyasi kişilik olarak kamusal alanda hareket eden bireyleri ayırmak yerinde olur. Kamu tarafından tanınmayan bir kişi kişisel itibarına saygı gösterilmesini isteme hakkına ve özel hayat hakkına ilişkin özel bir korumadan yararlanmayı talep edebilirken, kamu tarafından tanınan bireyler için bu derecede bir koruma söz konusu değildir. Mesela resmi bir görevi yerine getiren siyasi kişilikler hakkında demokratik toplumdaki bir tartışmaya katkı sunabilecek olaylardan bahseden bir haber ile böyle bir görev yerine getirmeyen bir kişinin özel hayatıyla ilgili detaylar üzerine yapılan bir haber, bir tutulamaz.

Kamunun bilgilendirme hakkı, kamuda tanınan kişilerin, kamu görevlilerinin ve özellikle de siyasi kişiliklerin, özel hayatlarının çeşitli boyutlarına belli bazı durumlarda üstün gelebilse de, yayımlanan haberler ile onlara eşlik eden fotoğraf ve yorumların bu kişilerin sadece özel hayatlarıyla ilgili detaylar hakkında olması ve belli bir kesimin bu konudaki merakını gidermek dışında bir amaç taşımaması durumunda, ilgili kişiler belli bir üne sahip olsalar bile, böyle bir üstün gelme durumundan bahsedilemez. Bu en sondaki durumda ifade özgürlüğünün daha dar yorumlanması gerekir.

Düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü ve basın özgürlüğü ile başkalarının şöhret ve itibarlarının korunmasının çatışması halinde, eğer şöhreti söz konusu olan kişi kamu görevlisi ise dengeleme sırasında bu kişinin üstlendiği kamu görevi göz önüne alınmalıdır. Bununla birlikte, kamu görevlilerinin siyasetçilerde olduğu gibi her türlü söylemlerini yakın denetime açtıkları da söylenemez. Kamu görevlilerinin, görevlerini hakkıyla yerine getirebilmeleri için kamu güvenine sahip olmaları gerekir ki bu da ancak onları asılsız suçlamalara karşı korumakla sağlanabilir.

Bir gazetede haberin, röportajın, fotoğrafın veya makalenin yayımlanma şekli ve hedef alınan kişinin orada sunulma biçimi de değerlendirilmelerde göz önüne alınmalıdır. Ayrıca haberin, ulusal veya yerel, tirajı az veya çok bir gazetede yayımlanmış olmasına göre, yayım genişliği de önemli olabilir.

Son olarak, haber veya makalenin yayımlanma şartlarının, söz konusu haberde yer alan olayların geçtiği dönemde ülkede meydana gelen

VI. ŞEREF VE İTİBARIN KORUNMASI HAKKI İLE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ DENGESİ İLE İLGİLİ KARARLAR

olaylar ışığında değerlendirilmesi gerekir. Aynı zamanda hedef alınan kişi bakımından müdahalenin başka bir ifadeyle haberin yayımlanmasının etkilerinin niteliğini ya da ağırlığını göz önünde bulundurmak gerekir.

Kararın Özeti:

1. Ulusal düzeyde yayımlanan Yeni Şafak Gazetesinin 19/2/2010 tarihli nüshasında, o tarihten önce Erzincan Cumhuriyet Başsavcısı olan başvuru kastedilerek, “Savcı Boğazına Kadar Batmış” başlığı altında “HSYK’ın yargı darbesiyle görevden aldığı Başsavcı Osman Şanal, Ergenekon’a üye olmak suçlamasıyla tutuklanan Savcı İlhan Cihaner ile ilgili şok bilgilere ulaştı. Jandarma ve MİT mensupları, Cihaner’in başkanlığında cemaatlere komplo için bir araya geldi” şeklinde başvurucuya bazı suçlamalar yöneltilmiştir. Haberin devamı gazetenin 11. sayfasında yer almakta ve yaklaşık bir tam sayfayı kaplamaktadır. Sayfanın başında büyük puntolarla “Çiçek’le kahvaltıdan sonra düğmeye bastı” başlığı tercih edilmiştir. Daha sonra başlığın altında “Ergenekon’a üye olmak suçlamasıyla tutuklanan Başsavcı İlhan Cihaner’in, ‘İrtica ile Mücadele Eylem Planı’nda imzası bulunan Albay Çiçek’le orduevinde buluştuğu ortaya çıktı. Cihaner görüşmeden yaklaşık 2 ay sonra 2007’de cemaatlere yönelik başlattığı soruşturmayı 16 ili kapsayacak şekilde genişletme kararı aldı” ifadelerine yer verilmiştir. Başvuru, bu haber nedeniyle kişilik haklarına saldırıda bulunulduğu iddiasıyla tazminat davası açmıştır. Asliye Hukuk Mahkemesi, yazının basın özgürlüğünün sınırlarını aşmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Başvurucunun temyizi üzerine karar, Yargıtayca onanmıştır.

2. Başvuru, başvuruya konu haberin yayımlandığı tarihte gazetenin sahibinin de içerisinde olduğu bazı kişiler aleyhine ceza soruşturması yürüttüğünü, bu sebeple kendisi aleyhine mesleki itibarını ve kişilik haklarını hedef alan yayınlar yapıldığını, ayrıca, 12/9/2010 tarihinde yapılan Anayasa değişikliği referandumundan sonra Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunda değişiklikler yapıldığını, yargının bağımsızlık ve tarafsızlığının zarar gördüğünü iddia etmiştir. Başvuru, açtığı tazminat davasının bağımsız ve tarafsız olmayan bir mahkemede, iki celse süren bir yargılama sonucunda ve Yargıtayın emsal nitelikteki kararlarına aykırı olarak reddedilmesi nedeniyle Anayasa’nın 36. maddesinde yer alan adil yargılanma hakkının; kararın gerekçesinin yetersiz olması nedeniyle Anayasa’nın 141. maddesinin ve gazete de yayımlanan yazının kişilik haklarına zarar vermesi nedeniyle Anayasa’nın 17. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

Anayasa'nın 36. Maddesi Yönünden İnceleme

3. Anayasa Mahkemesi, başvuru konusu olaylarla ilgili delilleri sunmak suretiyle olaylar hakkındaki iddialarını ve dayanılan Anayasa hükmünün kendilerine göre ihlal edildiğine dair açıklamalarda bulunarak iddialarını kanıtlamanın başvurucuya düştüğünü hatırlatmıştır.

4. Mahkeme, başvuru konusu olayda, HSYK seçimleri ve HSYK'nın işlemleri ile İlk Derece Mahkemesinin bağımsız ve tarafsız olmadığı iddiaları arasında bir ilişki kurulamadığını, sübjektif veya objektif esaslar doğrultusunda İlk Derece Mahkemesinin bağımsızlığını ve tarafsızlığını kuşkulu hâle koyacak bir durum tespit edilemediğini ve yargılamanın bağımsız ve tarafsız olmadığına ilişkin herhangi bir husus da bulunmadığını tespit etmiştir.

5. Mahkeme, açıklanan nedenlerle, ileri sürülen ihlal iddialarının başvuru tarafından kanıtlanamamış olması nedeniyle, başvurunun bu kısmının "AÇIKÇA DAYANAKTAN YOKSUN OLMASI" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Anayasa'nın 17. Maddesi Yönünden İnceleme

6. Anayasa Mahkemesi, kamusal bir tartışma bağlamında ve yayımlanan yazılar nedeniyle eleştirilmiş olsa bile bir kişinin itibarı, kişisel kimliğinin ve manevi bütünlüğünün bir parçasını oluşturacağını ve Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasının korumasından faydalanacağını, yargı mercilerinin ifade özgürlüğü ve itibarın korunması hakkı arasında Anayasa Mahkemesi içtihadında ortaya konulan kriterlere uygun bir şekilde bir denge kurmaları gerektiğini belirtmiştir.

7. Mahkeme, başvuru konusu olayda, başvuru konusunun, olayların meydana geldiği dönemde uzunca bir süre kendisi hakkında eleştiriler içeren yazıların hedefi olduğunu ancak somut başvuruya konu yazının, o dönemde Erzincan Cumhuriyet Başsavcısı olan başvuru konusunun görevine ilişkin değil hakkında yürütülen ve şüpheli olduğu bir soruşturma kapsamında tutuklanmasına neden olan olaylara ilişkin bir haber yazısı olduğunu ve ne başvuru konusunun şahsına hakaret içermekte, ne ona karşı şiddeti teşvik etmekte ve ne de başvuru konusunun yargı görevini engellemekte olduğunu ve yargı mercilerinin farklı çıkarları dengelerken sahip oldukları takdir payları da dikkate alındığında, Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında yer alan pozitif yükümlülüklerle uyulduğunu tespit etmiştir.

VI. ŞEREF VE İTİBARIN KORUNMASI HAKKI İLE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ DENGESİ İLE İLGİLİ KARARLAR

8. Mahkeme, açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasının İHLAL EDİLMEDİĞİNE karar vermiştir.

2. Nilgün Halloran Başvurusu

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümünün 16/7/2014 tarihli ve 2012/1184 başvuru numaralı kararı.

Kararın Özü:

Bir değer yargısının doğruluğu kanıtlanabilir değildir ve değer yargılarının kişinin görüş ve yorumlarından meydana gelmesi nedeniyle ispat edilmeleri mümkün olmadığı gibi ispatının istenmesi de düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün ihlali anlamına gelecektir.

Öte yandan, bir açıklamanın tamamen değer yargısından oluşması durumunda bile müdahalenin orantılılığı ihtilaflı açıklamanın somut unsurlarla yeterince desteklenip desteklenmemesine göre tespit edilmelidir. Çünkü somut unsurlarla desteklenmiyorsa değer yargısı ölçüsüz olabilir.

Kararın Özeti:

1. Başvurucu olayların geçtiği tarihte, Ankara Üniversitesinde Profesör ve Rektör Yardımcısı olarak görev yapmaktadır. Aynı üniversitede görevli diğer bir profesör olan O.Ö. 2158 kişinin üye olduğu bir elektronik ileti grubunda üniversite yönetiminin turnikelerin kaldırılması şeklindeki icraatını eleştirmiştir. Başvurucu O.Ö.'nün eleştirilerine cevap olarak onun elektronik ileti hesabına 8/2/2011 tarihinde "Sayın O.Ö, ilginç mesajınızı kişiliğinizin aynası olarak algılıyorum. Hani bazı insanlar vardır, ne yapılırsa yapılışın aşağılık duygularının yansıması olarak tepki verirler ya sizinki de öyle bir şey. Bu iş seçim yatırımı değildir. Sizin kime oy vereceğiniz de kimsenin umurunda değil inanın. Biz yönetim olarak yapılması gerekeni yapılması gerektiği zamanda yapıyoruz" içerikli bir elektronik ileti göndermiştir. O.Ö., başvurusunun yalnız kendisine göndermiş olduğu elektronik iletiyi 9/2/2011 tarihinde elektronik ileti grubuna atarak gruba dâhil tüm üyelerin görmesini sağlamıştır. O.Ö., başvuru aleyhine tazminat davası açmıştır. Mahkeme, 21/6/2011 tarihinde başvurusunun davacıya 3.500,00 TL manevi tazminat ödemesine karar vermiş bu karar Yargıtayca onanmıştır.

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA VERİLEN KARARLARIN ÖZETİ

2. Başvurucu, bir elektronik iletide kullandığı sözlerden dolayı tazminat ödemeye mahkûm edilmesi nedeniyle Anayasa'nın 26. maddesinde koruma altına alınan düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün ve Anayasa'nın 36. maddesinde koruma altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

3. Anayasa Mahkemesi, Devletin, bireylerin maddi ve manevi varlığının korunması ile ilgili pozitif yükümlülükleri çerçevesinde şeref ve itibarın korunması hakkı ile diğer tarafın Anayasa'da güvence altına alınmış olan düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünden yararlanma hakkı arasında adil bir denge kurması gerektiğini hatırlatmıştır.

Mahkeme, başvuru konusu olayda, başvurusunun dava konusu sözleşmelerinde geçen "aşâğılık" kelimesinin günümüzde, "bayağılık", "adilik" gibi "düşük nitelikli olma" anlamlarında kullanıldığını, başvurusunun, davacının eleştirilerinin aşâğılık duygusundan kaynaklandığını ve bu duygunun her insanda bulunduğu, her bakımdan mükemmel büyüyen insanların da bu duygunun tesiri altında olduğu biçimindeki açıklamalarının davacının söz konusu elektronik iletiyi okuduğu zaman hissettiği olumsuz duyguları ortadan kaldırdığını, ayrıca başvurusunun eleştirel açıklamalarını yalnızca davacıya göndermiş olmasının da bu açıklamalarda yer alan "tahkiri" ortadan kaldırmadığını; başvuruya konu hususlar dikkate alındığında, davacının Ankara Üniversitesi yönetimine yönelttiği eleştirilere karşı kullandığı sözlerden dolayı başvuru aleyhine açılan tazminat davasında 3.500,00-TL tazminat ödemeye mahkûm edilmesinden ibaret müdahalenin başvurusunun ifade özgürlüğüne ölçsüz bir müdahale oluşturduğunun ve davacının şeref ve itibarının korunmasını isteme hakkı ile başvurusunun ifade özgürlüğü arasında kurulması gereken dengeyi başvuru aleyhine bozduğunun söylenemeyeceğini tespit etmiştir.

4. Mahkeme, açıklanan nedenlerle, başvurusunun düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE karar vermiştir.

3. Nihat Özdemir Başvurusu

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunun 8/4/2015 tarihli ve 2013/1997 başvuru numaralı kararı

VI. ŞEREF VE İTİBARIN KORUNMASI HAKKI İLE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ DENGESİ İLE İLGİLİ KARARLAR

Kararın Özü:

Bireyin kişisel şeref ve itibarı, Anayasa'nın 17. maddesinde yer alan "manevi varlık" kapsamında yer almaktadır. Devlet, bireyin manevi varlığının bir parçası olan kişisel şeref ve itibara keyfi olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür. Başka bir deyişle kişisel itibarın korunması hakkı, Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasının koruması altındadır ve şeref ve itibarı etkileyen sözel saldırılar veya basın ve yayın yolu ile yapılan yayınlara karşı bireyin korunmaması halinde Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası ihlal edilmiş olabilir.

Kamusal bir tartışma bağlamında ve yayımlanan yazılar nedeniyle eleştirilmiş olsa bile bir kişinin itibarı, kişisel kimliğinin ve manevi bütünlüğünün bir parçasını oluşturur ve Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasının korumasından faydalanır.

Öte yandan Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasının olaya uygulanabilmesi için kişinin itibarına yapılan saldırının belli bir ağırlık düzeyine erişmiş olması ve kişinin itibarına saygı gösterilmesini isteme hakkından başvurusunun kişisel olarak yararlanmasına zarar verecek şekilde yapılmış olması gerekir. Ayrıca, öngörülebilir şekilde, kişinin kendi eylemleri sonucu ortaya çıkabilecek itibarının zedelenmesi olgusundan şikâyet etmek için Anayasa'nın 17. maddesi ileri sürülemez.

İnternet ve televizyon gibi görsel ve işitsel iletişim araçlarının, modern demokrasilerde başta ifade özgürlüğü olmak üzere temel hak ve özgürlüklerin kullanılması bakımından önemli bir araçsal değeri bulunmaktadır. İnternetin ve görsel ve işitsel iletişim araçlarının sağladığı sosyal medya zemini kişilerin bilgi ve düşüncelerini açıklama, karşılıklı paylaşma ve yaymaları için vazgeçilmez niteliktedir.

Basın özgürlüğü düşüncenin iletilmesini ve dolaşımını gerçekleştirerek bireyin ve toplumun bilgilenmesini sağlar. Çoğunluğa muhalif olanlar da dâhil olmak üzere düşüncelerin her türlü araçla açıklanabilmesi, açıklanan düşünceye paydaş sağlanabilmesi, düşünceyi gerçekleştirme konusunda ilgililerin ikna edilebilmesi çoğulcu demokratik düzenin gereklerindedir. Bu itibarla ifade özgürlüğü ile basın özgürlüğü demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemdedir.

Yazılı, işitsel veya görsel basın kamu gücünü kullanan organların siyasi kararlarını, eylemlerini ve ihmallerini sıkı bir denetime tabi

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA VERİLEN KARARLARIN ÖZETİ

tutarak ve vatandaşların karar alma süreçlerine katılımını kolaylaştırarak demokrasinin sağlıklı bir şekilde işlemlenmesini ve bireylerin kendilerini gerçekleştirmelerini güvence altına almaktadır. Bu sebeple basın özgürlüğü, herkes için geçerli ve yaşamsal bir özgürlüktür.

Sosyal görevini yerine getirebilmesi için basının özgür olması kadar sorumluluk bilinci ile hareket etmesi de şarttır. Basın özgürlüğünde belli ölçüde abartıya ve hatta tahrik yoluna başvurmak mümkün olsa da bu özgürlük aynı zamanda ilgililerin meslek ahlâkına saygı göstererek doğru ve güvenilir bilgi verecek şekilde ve iyi niyetli olarak hareket etmelerini de zorunlu kılmaktadır.

Kararın Özeti:

1. Türkiye'nin bilinen işadamlarından biri olan başvuru, ayrıca Türkiye'nin önde gelen spor kulüplerinden birinde de yöneticilik yapmıştır. Bu nedenlerle kamuoyunca iyi bilinen bir kişidir. Gazeteci Fatih Altaylı ise ulusal ölçekte yayın yapan gazetelerde çalışan bir gazeteci, köşe yazarı ve televizyon programı sunucusudur.

Fatih Altaylı'nın www.fatihaltayli.com.tr adlı internet sitesindeki 2/11/2007 tarihli "Nihat Özdemir Olayı" başlıklı yazısı ile 6/2/2008 ve 16/4/2008 tarihinde yayınlanan "Olaylar ve Gerçekler" adlı programda kendisi hakkında gerçek dışı açıklamalarla kişilik haklarına saldırıda bulunduğu ve tarafı olduğu bir ceza yargılamasında henüz nihai karar verilmemiş iken mahkum olduğu izlenimi yaratarak masumiyet karinesini çiğnediği iddiasıyla Fatih Altaylı aleyhine manevi tazminat davası açmıştır.

Davanın görüldüğü Ankara 2. Asliye Hukuk Mahkemesi, 21/12/2010 tarihli kararla davanın reddine karar vermiştir. Temyiz üzerine, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 22/5/2012 tarihli ilamı ile İlk Derece Mahkemesi kararının onanmasına karar vermiştir.

2. Başvuru, bir gazeteci olan Fatih Altaylı'nın internet sitesinde yayınlanan bir köşe yazısı ve iki televizyon programında kendisi hakkında kullandığı sözlerin tahkir içerdiği halde başvurduğu hukuk yollarından sonuç alamadığını belirterek şeref ve itibarın korunması hakkının, adil yargılanma hakkının ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

3. Anayasa Mahkemesi başvurusunun iddialarının bireyin şeref ve itibarı temelinde olduğunu gözeterek, Anayasa'nın 17. maddesinde yer alan "manevi varlık" kapsamında incelemiştir.

VI. ŞEREF VE İTİBARIN KORUNMASI HAKKI İLE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ DENGESİ İLE İLGİLİ KARARLAR

Mahkeme, kötü niyetli olarak gerçeğin çarpıtılmasının bazen kabul edilebilir eleştiri sınırlarını aşabileceğini ve gerçeğe uygun bir beyana, kamuoyunun gözünde yanlış bir imaj uyandırabilecek vurgular, değer yargıları, varsayımlar hatta imaların eşlik edebileceğini belirtmiştir. Dolayısıyla haber verme görevi zorunlu olarak ödev ve sorumluluklar ve basın kuruluşlarının kendiliğinden uymaları gereken sınırlar içermektedir. Bu durum özellikle basında yer alan söylemlerde isimleri zikredilen kişilerin ciddi şekilde itham edilmeleri hallerinde geçerlidir.

Bu kapsamda Mahkeme, somut davanın kendine has koşullarında mahkemelerin başvuranı eleştiri sınırını aşan bir saldırıdan korumakta yetersiz kalıp kalmadıklarının incelenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu incelemede de basın özgürlüğü ile şeref itibar hakkı arasındaki dengenin sağlanıp sağlanmadığı değerlendirilmiştir.

Mahkeme, bu dengenin belirlenmesinde bu hakların her ikisinin de prensip olarak eşit bir saygıyı hak ettiğinin gözetilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu kapsamda gözetilmesi gereken kriterlerin makalenin kamu yararına yönelik bir tartışmaya yapacağı katkı, hedef alınan kişinin ünlülük derecesi ve haber veya makalenin konusu, ilgili kişinin önceki davranışı, yayımın içeriği, şekli ve sonuçları ile haber veya makalenin yayınlanma şartları olduğu hatırlanmıştır.

Anılan kriterlere göre Mahkemenin yaptığı değerlendirmede davalının basın özgürlüğü ve bu bağlamda ifade özgürlüğü ile başvuru hakkının şeref ve itibarının korunması hakları arasında bir denge kurma işlemi yapıldığı, İlk Derece Mahkemesinin, söz konusu haber ve yazının, genel çıkarı ilgilendiren bir tartışmaya katkı sunup sunmadığı sorusuna özel bir önem verdiği, ayrıca haberin yapıldığı şartlar üzerine de eğildiği belirtilmiştir. Mahkeme, ayrıca, İlk Derece Mahkemesinin davaya konu yazıda ve televizyon programlarında geçen olayların gerçekliği meselesine eğildiğini ve yayınların yapıldığı tarihte meydana gelen olaylarla yayınların içeriği arasındaki öz-biçim ilişkisinin bozulmadığını ve başvuruya konu sözlerde geçen olayların “görünür gerçekliğe uygun” olduğuna karar verdiğini ifade etmiştir.

4. Sonuç olarak Mahkeme, Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında yer alan pozitif yükümlülüklerle uyulduğu sonucuna varmış ve bu maddenin İHLAL EDİLMEDİĞİNE oyçokluğuyla karar vermiştir.

4. Tansel Çölaşan Başvurusu

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümünün 7/7/2015 tarihli ve 2014/6128 başvuru numaralı kararı.

Kararın Özü:

Devletin, bireylerin maddi ve manevi varlığının korunması ile ilgili pozitif yükümlülükleri çerçevesinde şeref ve itibarın korunması hakkı ile diğer tarafın Anayasa'da güvence altına alınmış olan düşünceli açıklama ve yayma özgürlüğünden yararlanma hakkı arasında adil bir denge kurması gerekir. Bu denge kurulurken Anayasanın 13. ve 26. maddeleri kapsamında demokratik toplum düzeninin gerekleri gözetilerek, sınırlama amacı ile aracı arasında ölçülü bir dengenin gözetilmesi ve hakkın özüne dokunulmaması gereklidir.

Bunun sonucu olarak başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesini ihlal edip etmediği incelenirken soyut bir değerlendirme yapılmayıp; başvurucunun kullandığı ifadelerin türünün, kamusal tartışmalara katkı sunma kapasitesinin, ifadelere yönelik kısıtlamaların niteliğinin ve kapsamının, ifadelerin kimin tarafından dile getirildiğinin, kime yöneldiğinin ve kamuoyu ile diğer kişilerin kullanılan ifadeler karşısında sahip oldukları hakların ağırlığının gerektiği gibi değerlendirilip değerlendirilmediğine bakılmaktadır.

İfade özgürlüğü büyük ölçüde eleştiri özgürlüğünün güvence altına alınmasını hedeflemektedir ve düşüncelerin açıklanması ve yayılması sırasında kullanılan ifadelerin sert olması doğal karşılanmalıdır. Öte yandan siyasi tartışma özgürlüğünün "tüm demokratik sistemlerin temel ilkesi" olduğu göz önüne alındığında diğer ifade türlerine nazaran, başvuru konusu konuşmalardaki gibi siyasi politikaları ve siyasileri eleştiren, siyasi politikaları veya açıklamaları muhalif bir tarzda ele alan siyasi ifade özgürlüğüne ayrıca önem vermek gerekmektedir.

Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrası, siyasi ifadeler ile kamuoyu ilgilendiren ifadelere yönelik pek az bir sınırlamaya yer vermektedir. Siyasi bir tartışmayı savunmak demokratik toplumun temel bir unsurudur. Bu sebeple zorlayıcı nedenler olmadıkça siyasi ifadeye kısıtlama getirilmemesi gerekir.

VI. ŞEREF VE İTİBARIN KORUNMASI HAKKI İLE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ DENGESİ İLE İLGİLİ KARARLAR

AİHM'in yerleşik içtihatlarında da belirttiği gibi, hükümetler kullandıkları kamu gücünden dolayı kendilerine yöneltilmiş en ağır eleştirileri bile hoşgörü ile karşılamak zorundadır. Sağlıklı bir demokrasi, bir hükümetin yalnızca yasama organı veya yargı organları tarafından denetlenmesini değil aynı zamanda sivil toplum örgütleri, medya ve basın veya siyasi partiler gibi siyasal alanda yer alan diğer aktörlerce de denetlenmesini gerektirir.

Aynı şekilde siyasetçilere yönelik eleştirilerin kabul edilebilir sınırları, özel bir şahsa yönelik eleştiri sınırlama göre daha geniştir. Bir siyasetçi özel bir şahıstan farklı olarak, her sözünü ve eylemini bilerek halkın ve aynı zamanda diğer siyasetçilerin denetimine açar; bu nedenle de daha geniş hoşgörü göstermek zorundadır

Kararın Özeti:

1. Başvurucu, Danıştay Eski Başkanvekili ve Danıştay Eski Başsavcısıdır. Emekliliğini müteakip 14 Haziran 2010 tarihinde Atatürkçü Düşünce Derneği (ADD) Genel Kurulunca Genel Başkan seçilmiş ve karar tarihinde bu görevine devam etmektedir.

Anayasa'nın 26 maddesini değiştiren kanun tasarısı Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul edildikten sonra Cumhurbaşkanı tarafından 10/9/2010 tarihinde referanduma sunulmuş ve halkoylaması sonucunda Anayasa değişikliği kabul edilmiştir. Söz konusu değişiklikte başta Anayasa Mahkemesi ile Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun yapısı olmak üzere kamuoyunu yakından ilgilendiren bazı değişiklikler yapılmış, Anayasa değişikliğine karşı çıkanlar ile değişikliği isteyenler arasında uzunca bir süre tartışmalar meydana gelmiştir. Başvurucu, ADD Hatay Şubesi tarafından referandum tarihinden 9 gün sonra 19/9/2010 tarihinde düzenlenen "Türkiye Nereye Gidiyor?" başlıklı panelde ADD Genel Başkanı sıfatıyla bir konuşma yapmıştır.

Başvurucu, söz konusu konuşmada dinleyicileri, Türk Milletinin bir ferdi olma sorumluluğunu yerine getirip getirmediğini düşünmeye çağırmıştır. Başvurucuya göre önemli olan, emperyalizmin mevcut olduğu bir dünyada emir alarak mı yoksa bağımsız bir şekilde mi yaşandığıdır. Bu noktada başvurucu herkesi Atatürk'ü ve onun felsefesini yeniden düşünmeye davet etmektedir. Başvurucuya göre Cumhuriyetin kurucu felsefesi demokrasidir. Oysa bugün Türkiye gibi ülkelere dayatılan demokrasi içi boşaltılmış bir demokrasidir. Başvurucuya göre Türkiye'nin kurucu felsefesini bilmeyen kişiler ikti-

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA VERİLEN KARARLARIN ÖZETİ

dardadır. Başvurucu, konuşmasının bu noktasında daha sonra pek çok dava açılacak olan şu sözleri sarf etmiştir:

“Çözüm bizlerdedir. Yani sizlerdedir. Yani oylarımızdadır. O oylar bilinçliyse ne ala bilinçli olmayan yani % 42'nin dışında olan oylar bana göre gaflet, delalet ve hıyanet içindedir. Hıyaneti hepimiz biliyoruz. Bizi sömürmek üzere kendi menfaatlerine göre buraya gelmiş olanları ben suçlamam. Onlar kendi ülkeleri için çalışıyorlar. Bizimkilerde kendi ülkeleri için çalışırlarsa o emperyalist güçlerin emrinde iş birlikçi olmazlar”

Başvurucu, konuşmasının devamında kimi zaman bölücü, kimi zaman toprak ağalığı ve kimi zaman da siyasi demokratikleşme şeklinde cumhuriyetin ilkelerine ters düşüldüğünü ve bireylerin vurdumduymazlıkları sebebiyle devrim karşıtı güçlerin ülkeyi idare ettiklerini ileri sürmektedir. Başvurucu daha sonra kuruluş felsefesinin kendisine göre anlamını açıklamaya girişmekte Atatürk İlkelerinin demokrasinin üstünde olduğunu savunmaktadır. Başvurucu, 1961 Anayasası ile ülkeye özgürlükçü bir rejimin hâkim olduğunu, 1971 ve 1982'de yaşanan “darbeyle” geriye gidiş yaşandığını düşünmektedir. Başvurucuya göre Adnan Menderes demokrat değildi ve anayasayı ihlal etmekten yargılanmıştı. Sonunda idam edilmiş olmasını eleştiren başvuru Menderes'in Atatürk ilkelerinden taviz verdiğini düşünmektedir. Başvurucu bu düşüncelerinden dolayı kendisi hakkında pek çok dava açılmış olmasından da yakınmaktadır. Başvurucu, Amerika'nın demokrasi ihracı bahanesiyle bölgeye “İslamcılık” getirdiğini, 1980 darbesinden sonra “gerici ve bölücü güçlerin” Türkiye'de desteklendiğini ileri sürmekte ve kendi bakış açısından 1980 sonrası Türkiye'de başta yargı, üniversiteler, bazı anayasal kurumlar olmak üzere meydana gelen değişimleri analiz etmektedir. Başvurucu daha sonra Adalet ve Kalkınma Partisinin (AK Parti) kuruluşundan sonraki süreci değerlendirmekte ve Amerika ile söz konusu parti arasında şüpheli ilişkiler bulunduğunu iddia etmektedir. Başvurucuya göre AK parti ve “Fetullah Gülen Cemaati” devlet ve yargıda kadrolaşmaktadır ve “Ergenekon”, “Balyoz” gibi davalar ise bu kadrolaşmanın neticesidir. Başvurucu, son yapılan referandum da değinmekte ve “hayır” oyu verenlerin bilinçli olarak oy verdiklerini ancak 13-14 milyon kişinin oy vermediğini bunların eğitilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, referandum sonrası değişen Anayasa kurallarını değerlendirmiş ve son olarak yapılacak genel seçimlerde AK Partinin halkın oyları ile iktidardan uzaklaştırılması halinde “Atatürkçülerin” yeni Anayasa yapımı konusunda siyasilere katkı sunabileceğini iddia etmiştir.

Başvurucu ayrıca 20/9/2010 tarihinde ulusal yayın yapan Haber Türk Televizyonunda bir programa katılmıştır. Başvurucu televizyon programında

VI. ŞEREF VE İTİBARIN KORUNMASI HAKKI İLE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ DENGESİ İLE İLGİLİ KARARLAR

“Eğitimli kesim hayır diyor, eğitimsiz kesim evet diyor” ifadelerini kullanmıştır.

Başvurucunun dosyaya sunduğu belgelere göre bu konuşmasından dolayı 16 farklı ilde toplam 58 adet tazminat davası açılmıştır. Başvuru tarihi itibarıyla söz konusu tazminat davalarından 34’ü hakkında ilk derece mahkemelerince ret kararı verilmiş, bunlardan 20 tanesi Yargıtay tarafından görüşülerek onanmıştır. Başvurucunun yukarıda zikredilen konuşmasında tırnak içinde alıntılanan sözleri ve referandumda “evet” oyu verenleri eğitimsiz olarak nitelendirmesi nedeniyle açılan davalar nedeniyle yapılan bireysel başvurulardan dördü mevcut başvuru ile birleştirilmiştir.

Başvurucu hakkında farklı tarihlerde ve mahkemelerde 5 ayrı dava açılmıştır. Bu davalarda başvurucunun “doğrudan davacıları hedef almamakla birlikte Anayasa referandumunda evet oyu verilmesini sağlayan veya evet oyu veren şahısların hedef alındığı, matufiyet unsurunun gerçekleştiği, söylenen sözlerin de eleştirii sınırını aştığı” gerekçesiyle, kınama kararı vermiştir. Bu 5 ayrı karar Yargıtay 4. Hukuk Dairesi tarafından farklı tarihlerde onanmıştır.

2. Başvurucu, bir toplantıda yaptığı konuşmada davacıların kişilik haklarına saldırıda bulunduğu iddiasıyla başvurucu aleyhine açılan davaların sonucunda mahkemelerce “davalının tecavüzününün kınanması”na (kınama) kararı verilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

3. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun bir toplantıda kullandığı sözler nedeniyle davacılar tazminat ödemek zorunda kalmamış olsa bile hakkında “tecavüzününün kınanması” kararı verildiğini hatırlatmıştır. Bu bağlamda Mahkeme, başvurucunun bir toplantıda sarf ettiği bazı siyasi ifadelerinden dolayı mahkeme kararı ile “tecavüzününün kınanması” kararının başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale olduğunu kabul etmiştir.

Mahkeme, başvurucu hakkında açılan birinci ve ikinci tazminat davaları İlk Derece Mahkemelerince kabul edilerek başvurucu aleyhine tazminata hükmedilmiş, üçüncü dava ise İlk Derece Mahkemesince reddedildiğini, buna karşın Yargıtayca kararlar kınama kararı verilmesi gerektiğinden bahisle bozulduğunu, daha sonra İlk Derece Mahkemeleri, Yargıtay bozma gerekçesinde belirtilen gerekçelerle davayı kabul ederek başvurucunun kınanmasına karar verdiğini belirtmiştir. Bu kapsamda Mahkeme, başvurucu hakkında kınama kararı verilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiğine ilişkin şikâyetin incelenmesi sırasında Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin bozma ilamlarında yer alan gerekçelerin değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA VERİLEN KARARLARIN ÖZETİ

Mahkeme, başvuruçunun, referandum sonucunda Anayasa'da önemli ölçüde değişiklik yapılmış olmasına yönelik olarak sert ifadeler kullandığını, ancak Yargıtay 4. Hukuk Dairesi başvuruçunun dile getirdiği düşüncelerin ve sarf ettiği sözlerin bir bütün olarak davacıların şeref ve itibarlarına saldırı anlamı taşıdığına karar verdiğini belirtmiştir. Mahkemeye göre, Dairenin, başvuruçunun asıl amacının davacıları küçük düşürmek olduğunu kabul etmesi ancak başvuruçunun kullandığı kelimelere onun verdiği anlamın ötesinde anlamlar yüklemesi ile mümkün olmuştur. Başvuruçunun kullandığı ifadelere onun verdiği anlamın ötesinde bir anlam yüklenmemelidir.

Öte yandan Anayasa Mahkemesinin görevi mevcut başvuruya benzer davalarda derece mahkemelerince uygulanacak içtihadı belirlemek olmadığı hatırlatılmıştır. Mahkeme, başvuruçuya aleyhine verilen beş kez kınanma kararı şeklindeki yaptırımların kamusal tartışmayı zorlaştırma ve bireyleri caydırma etkisi bulunduğunu ifade etmiştir. Kamusal tartışmalara katılan bireylerin hafif bile olsa yaptırıma maruz kalma endişesi taşımaları onlar üzerinde kesintiye uğrattıcı bir etki doğuracağı belirtilmiştir.

Mahkeme, mağdurun belirlenmesinin oldukça güç olduğu bu gibi sınır alanlarında belirli bir toplumsal kesime yönelik düşünce açıklamalarından dolayı o toplumsal kesimde bulunanların tamamının açtıkları davaların kabul edilmesinin de ifade özgürlüğü üzerinde caydırıcı bir etkisi olacağını kabul etmiştir. Böylelikle kişilerin böyle bir etki altında, ileride düşüncelerini açıklamaktan ve yaymaktan imtina etme riski bulunduğu hatırlatılmıştır. Öte yandan Mahkemeye göre başvuruçunun dava konusu konuşmalarında Anayasa değişikliği referandumunu analiz etmesinin ve değişikliği eleştirmesinin genel olarak kamu yararını ilgilendiren bir mesele olduğunda kuşku yoktur. Ayrıca hükümetlere ve siyasetçilere yöneltilen eleştirinin sınırı da diğer kişilere göre daha fazladır. Bu sebeplerle başvuruçunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin "*başkalarının şöhret ve haklarının*" korunması için demokratik bir toplumda gerekli bir müdahale olmadığı kanaatine varılmıştır.

4. Mahkeme, başvuruçunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE ve tazminat ödenmesine oy çokluğuyla karar vermiştir.

VII. CEVAP VE DÜZELTME HAKKI İLE İLGİLİ KARAR

1. Ahmet Çinko ve Erkan Çelik Başvurusu

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunun 2/7/2015 tarihli ve 2013/6237 başvuru numaralı kararı.

Kararın Özü:

Cevap ve düzeltme hakkı, bir kişinin saygınlığına, onuruna, şeref ve itibarına müdahale eden veya gerçeğe aykırı olan bir yayının yapılması durumunda aleyhine yayın yapılan kimsenin bu yayına cevap vermek ve düzeltmeyi istemek hakkıdır. Bu hak ile kişi; saygınlığına, onuruna, şeref ve itibarına medyanın verdiği zararlara karşı kendini korumaktadır.

Cevap ve düzeltme yolu çekişmesiz bir yargı yolu olduğu için bu konuda verilen kararlar, basın yolu ile kişilik hakkının ihlali nedeniyle açılan diğer ceza veya hukuk davalarında kesin hüküm teşkil etmemektedir. Cevap ve düzeltme hakkı, Anayasa'nın İkinci Kısım'ının "Kişinin Hakları ve Ödevleri" başlıklı İkinci Bölüm'ünde güvence altına alınan, kitle iletişim araçları tarafından bireylerin şeref ve itibarlarına yönelik olarak yapılan müdahaleleri gecikmeksizin bertaraf edebilmek ve böylece kişilik hakkının diğer koruma yollarına nazaran daha hızlı korunmasını sağlamak amacıyla tanınmıştır. Bu sebeple cevap ve düzeltme hakkı bir müeyyide niteliği taşımasına rağmen bu hakkın kullanılması ya da kullanılmaması, hak sahibinin bu nedenle diğer dava haklarını kullanmasını etkilemez.

Cevap ve düzeltme hakkı, ifade özgürlüğünü ve basın özgürlüğünü sınırlayan haklardan biridir. Cevap ve düzeltme hakkını kullanmak basın organının ifade özgürlüğüne müdahale teşkil eder. Zira basın, istediğini yayımlamak ya da yayımlamamak konusunda serbesttir. Fakat basının, cevap metni karşısında serbestliği bulunmamakta, cevap metnini yayımlaması gerekmektedir. Nitekim Amerika Birleşik Devletleri Yüksek Mahkemesi, basının sorumlu olması istenilen bir durum olsa da bu sorumluluğu devlet eliyle sağlamaya çalışmanın anayasaya uygun olmadığına karar vermiştir. Mahkeme, cevap hakkının devlet eliyle basına ulaşma hakkı olduğu ve kamusal tartışmanın çeşitliliği ve

çoğulculuğu üzerinde kaçınılmaz bir biçimde sınırlama ve zayıflatma etkisi yaratacağı sonucuna varmıştır.

Anayasa'nın ifade özgürlüğünü düzenleyen 26. maddesine göre bilgilerin kamu otoritesinin müdahalesi olmadan alınıp verilmesi gerekmektedir. Ancak aynı maddenin ikinci fıkrasında ifade özgürlüğünün belirli sınırlamalara tabi tutulabileceği, bu sınırlama şartlarından birinin de "başkalarının şöhret veya haklarını" korumak olduğu dikkate alındığında cevap ve düzeltme hakkının bu sınırlama kapsamında olduğu kabul edilmelidir. Bu itibarla anılan hakkın geniş gerekçelerle kullanılmasını sağlamanın veya bu hakkın etki alanını genişletmenin ifade ve basın özgürlüklerinin ihlali sonucunu doğurabileceği hatırd tutulmalıdır.

Öte yandan cevap ve düzeltme hakkı ile kişiler ücretsiz olarak kendileri hakkında yayının muhatabı olmuş kitleye ulaşarak tartışmaya katılmaktadır. Bu hakkın, haber ve bilgilerin farklı kaynaklardan alınması ile haber ve bilgi çoğulculuğunu ve dolayısıyla toplumun doğru bilgilendirilmesini sağlama fonksiyonu da bulunmaktadır. O hâlde cevap ve düzeltme hakkı, aynı zamanda bireyin ifade özgürlüğünün bir parçasıdır ve bu hakkın kullanılmasını sağlamanın, devletin ifade özgürlüğü kapsamında pozitif edim yükümlülüğü olduğu kabul edilmelidir. Kural olarak bir yayında bulunacak yazıları seçme hakkı editoryal bir takdir yetkisidir ancak bazı yazıların yayıncı kuruluş tarafından yayımlanması haklı biçimde talep edilebilir. Öyle ise devlet, kitle iletişim araçlarına erişim talebinin reddedilmesi ile ilgili şartları bireyin ifade özgürlüğüne orantısız müdahale oluşturacak ölçüde bir keyfilığe bırakmamalı ve söz konusu reddedilmeye karşı yerel makamlar önünde itirazı olanaklı kılacak düzenlemeler yapmalıdır.

Türk hukuk sisteminde, cevap ve düzeltme hakkının kullanılma-sı yollarından ilki olan ve somut başvuruda kullanılmış bulunan sulh ceza hâkimliklerinde çekişmesiz yargı yolu, karardan etkilenecek olan yayın organının sorumlu müdürü ve diğer ilgililerin yargılanma hukukuna yönelik olarak usule ilişkin güvencelerinin kullanılamadığı dolayısıyla çatışan haklar arasında dengelemenin yapılmasının zorlaştığı bir yoldur. Tekzip kararı, yapılmış bir haberin gerçek dışı olduğunu ve maddi gerçeğin ne olduğunu kamuya bildirme işlevine sahiptir. Çekişmesiz bir dava sonucunda bu kararı verebilmek ancak hukuka aykırılığın ve gerçek dışılığın çok belirgin olduğu ve zararın süratle giderilmesinin zaruri olduğu hâllerde mümkündür. Bu sebeple bireyin

VII. CEVAP VE DÜZELTME HAKKI İLE İLGİLİ KARAR

şeref ve itibarının korunması için hukuk düzenindeki diğer yollara göre oldukça dar bir alanda etkili bir yol olduğu kabul edilmelidir.

Kararın Özeti:

1. Başvuruculardan Ahmet Oğuz Çinko elektrik teknisyeni, Erkan Çelik ise mimar olarak Kültür ve Turizm Bakanlığında çalışmaktadırlar. Ulusal bazda yayınlanan bir gazetenin 14/5/2013 tarihli nüshasının 6. ve 7. sayfalarında “*Yapılmayan İşe 1 Milyon 200 Bin Lira*” başlıklı bir haber yayımlanmıştır. Söz konusu haberde Antalya Röleve ve Anıtlar Müdürlüğüne yapılan ihalede yüklenici tarafından hiçbir iş yapılmamasına rağmen usulsüz olarak 1.200.000,00 TL tutarında hak ediş ödemesi yapıldığı iddia edilmiştir. Habere göre Antalya Röleve ve Anıtlar Müdürü, teknik personelden şirkete ödeme yapılması için hak ediş düzenlemelerini istemiş ancak personel bu talebi kabul etmemiş, bunun üzerine Bakanlıkça görevlendirilen başvurucular Antalya’ya giderek söz konusu hak edişleri imzalamışlardır.

Gazetenin 15/5/2013 tarihli nüshasının 1. ve 3. sayfalarında ise “*İş Yapılmayan Müdür Açığa Alındı*” başlığıyla yeni bir haber yayımlanmış, önceki haber üzerine Bakanlığın müfettiş görevlendirdiği ve Antalya Röleve ve Anıtlar Müdürü’nün açığa alındığı bildirilmiştir. Aynı haberde, söz konusu inşaat işine ilişkin olarak Bakanlık tarafından yapılan basın açıklamasına da yer verilmiştir.

Başvurucular, davalı gazeteye gönderdikleri cevap ve düzeltme metninin yayımlanmaması üzerine cevap ve düzeltme hakkını kullanmak maksadıyla tekzip yazısının yayımlanması için Ankara 7. Sulh Ceza Mahkemesine başvurmuşlardır. Başvurucular, söz konusu haberlerde geçen iddiaların büyük çoğunluğunun doğru olmadığını iddia etmişlerdir. Başvurucuların dilekçesi ve sunduğu deliller üzerinden inceleme yapan ilk derece mahkemesi, 6/6/2013 tarihli kararında, şikâyet konusu gazete nüshalarında “*içeriği itibari ile haber ve yorum niteliğinde yazıların bulunduğu, yazıların kaynağının gösterildiği, bu çerçevede de yazıların basın, yayın ve haber alma özgürlüğü çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği*” gerekçesiyle başvurucuların talebini reddetmiştir. Anılan karara yapılan itiraz da Ankara 14. Asliye Ceza Mahkemesi, 4/7/2013 tarihli kararıyla kesin olarak reddetmiştir.

2. Başvurucular, söz konusu gazetede iftira, hakaret, tehdit ve suçlayıcı ifadeler içeren haberin yayımlanması üzerine tekzip yayımlanması için yarıya müracaat ettiklerini ancak derece mahkemelerince taleplerinin reddedildiğini, anılan karara karşı yaptıkları itirazın da kesin olarak reddedildiğini

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA VERİLEN KARARLARIN ÖZETİ

belirtmişlerdir. Başvurucular, söz konusu haberler nedeniyle yolsuzluk yapan kişilere yardım eden, rüşvet alan kişiler konumuna sokulduklarını belirterek Anayasa'nın 19., 32., 36. ve 40. maddelerinde tanımlanan kişi hürriyeti ve güvenliği, düzeltme ve cevap, adil yargılanma, temel hak ve hürriyetlerin korunması haklarının ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş, tekzip yazısının yayımlanması ve zararlarının tazmini talebinde bulunmuşlardır.

3. Anayasa Mahkemesi, belirtilen ihlal iddiasının özünün, söz konusu gazete haberlerinin, başvurucuların şeref ve itibarlarına yönelik bir müdahale oluşturduğunu gözeterek şikâyetlerin bir bütün olarak Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası kapsamında değerlendirmiştir.

Mahkeme, cevap ve düzeltme hakkının mahiyetini ayrıntılı olarak açıkladıktan sonra cevap ve düzeltme hakkının çekişmeli yargılama yapılmadan gecikmeksizin ve süratle bertaraf edilmesi ihtiyacı olduğu zaman kullanılabilceğini ve başvurucuların bu durumu ortaya koyamadığını belirtmiştir.

Mahkeme, basın ve yayın organlarınca yapılan bir açıklama nedeniyle şeref ve itibar hakkına hukuka aykırı olarak gerçekleştirilen müdahalelerde mağdurun asıl gayesinin, zararının telafi edilmesi olduğu nazara alındığında özellikle somut başvuruya konu ihlal iddiasına benzer uyuşmazlıklar açısından, koşullara göre diğer ceza veya hukuk yollarının daha yüksek başarı şansı sunabilecek, kullanılabilir ve etkili başvuru yolları olduğunu ifade etmiştir. Bununla birlikte başvurucuların, açacakları çekişmeli bir hukuk davasında tekzip metnini yayımlatma taleplerini ileri sürme ve dolayısıyla cevap ve düzeltme hakkını kullanma imkânına da sahip oldukları vurgulanmıştır.

Bu bağlamda Mahkeme, başvurucuların, ortaya çıktığını iddia ettikleri zararın giderimi için uyuşmazlığın esasına dair ve somut başvuru açısından koşullara göre sulh ceza hâkimliklerinin görevinde bulunan cevap ve düzeltme yolu dışındaki daha etkili diğer koruma yollarına başvurmadıklarını belirtmiştir.

4. Sonuç olarak Mahkeme, başvurunun "BAŞVURU YOLLARININ TÛKETİLMEMESİ" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

VIII. HÜKÜMLÜ/TUTUKLULAR İLE İLGİLİ KARARLAR

1. Kamuran Reşit Bekir Başvurusu

Karar Bilgileri

Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunun 8/4/2015 tarihli ve 2013/3614 başvuru numaralı kararı.

Kararın Özü:

Hükümlü ve tutuklular, Anayasa'nın ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptirler. Bu bağlamda hükümlü ve tutukluların ifade özgürlüğü de Anayasa ve Sözleşme kapsamında koruma altındadır. Hükümlü ve tutukluların süreli veya süresiz yayınlara ulaşabilmesi hususu da bilgi ve kanaatlere ulaşma özgürlüğünün somut yansıması olarak ifade özgürlüğünün norm alanı kapsamında kalmaktadır.

Öte yandan, cezaevinde bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi cezaevinde güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahkûmların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir. Ancak bu durumda dahi hükümlü ve tutukluların haklarına yönelik herhangi bir sınırlandırma makul ve ölçülü olmalıdır. Ancak hükümlü ve tutukluların ifade özgürlüğüne yapılacak bir sınırlamada, cezaevinde suçun önlenmesi, düzenin ve disiplinin sağlanması açısından idarenin takdir marjı daha geniştir.

Cezaevinde, hükümlü ve tutuklulara verilecek süreli veya süresiz yayınlarda idarenin temel alacağı referansın 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 62. maddesinde belirtilen kurum güvenliğini tehlikeye düşürme ve müstehcen nitelikteki haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan yayımlar çerçevesinde cezaevinde suçun önlenmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması olduğu açıktır. Bu bağlamda, cezaevi idaresinin takdir marjının geniş olduğu ve bu meşru amaçlarla bilgi ve kanaatlere ulaşma özgürlüğüne yapılacak sınırlamaların daha geniş yorumlanması gerektiği kabul edilmelidir. Yasaklanmış yayımlar açısından da kanunun öngördüğü mutlak sınırlamada temel amaç yine cezaevinde suçun önlenmesi, güvenliğin

ve disiplinin sağlanmasıdır. Ancak bu durumda dahi yapılacak değerlendirmede ifade özgürlüğüne müdahalenin Eğitim Kurulu ve İnfaz Hâkimliği kararlarının bileşkesinden ortaya çıktığı gözetilerek müdahalenin bir bütün olarak değerlendirilmesi gereklidir.

Cezaevlerinde düzenin, güvenliğin ve disiplinin sağlanması açısından hükümlü ve tutuklulara verilecek süreli ve süresiz yayımların denetlenmesi önemlidir. Özellikle hükümlü ve tutukluların işlediği suçun niteliğine göre yerleştirildikleri F tipi yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarında bu husus daha da ehemmiyet arz etmektedir. Başvuru konusu olayda Eğitim Kurulu başvurucunun PKK terör örgütünün bir üyesi olarak işlediği suçlardan dolayı mahkûm edildiği gözetildiğinde terör örgütü liderinin yazarı olduğu bir kitabın bazı bölümlerinin bir gazete vasıtasıyla içeri alınmasının güvenlik ve disiplin açısından bir risk oluşturup oluşturmayacağını değerlendirebilir. Nitekim bu risk kapsamında 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesi gereğince alınacak tedbirleri ve sınırlamaları da belirleyebilecektir. Ancak bu durumda dahi hakka yapılacak müdahalenin gerekçelerinin ilgili ve yeterli bir şekilde konulması gerekir.

Kararın Özeti:

1. Başvurucu, Ankara 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunmaktadır. Başvurucuya gelen Azadiya Welat Gazetesi'nin (Gazete) 12/11/2012 tarihli sayısındaki "*manifestoya şoreşe*" başlıklı yazıda, Abdullah Öcalan'ın demokratik toplum manifestosu adı altında beş ciltten oluşan bir savunma hazırladığı ve her hafta "*Kürdistan Devrim Manifestosu, Kürt Sorunu ve Demokratik Ullus Çözümü (Kültürel Soykırım Kıskacında Kürtleri Savunma)*" isimli beşinci ciltten bir bölümün köşe yazısı olarak yayımlayacağı duyurulmuştur. Bu tarihten sonra Gazetenin 85 nüshasında Abdullah Öcalan'ın anılan kitabının bazı bölümleri Kürtçe olarak yayınlanmıştır.

Ceza İnfaz Kurumu Eğitim Kurulu (Eğitim Kurulu), anılan kitabın Diyarbakır 3 No.lu Hâkimliğinin kararı ile el konulmasına ve toplatılmasına karar verildiğinden Gazetenin her nüshası için ayrı ayrı ilgili kısımların çıkartılmasına ve diğer kısımların talep edilmesi halinde başvurucuya verilmesine karar vermiştir.

2. Başvurucu, hükümlü olarak bulunduğu ceza infaz kurumu tarafından, adına gönderilen Azadiya Welat gazetesinin bazı sayfalarının çıkartılarak ga-

VIII. HÜKÜMLÜ/TUTUKLULAR İLE İLGİLİ KARARLAR

zeteye erişiminin engellenmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

3. Anayasa Mahkemesi, inceleme yaparken öncelikle hükümlü ve tutukluların Anayasa'daki temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahip olduklarını ve bu bağlamda hükümlü ve tutukluların ifade özgürlüğünün de koruma altında olduğunu hatırlatmıştır. Mahkeme, ayrıca hükümlü ve tutukluların süreli veya süresiz yayınlara ulaşabilmesinin, bilgi ve kanaatlere ulaşma özgürlüğünün somut yansıması olarak ifade özgürlüğünün norm alanı kapsamında kaldığını vurgulamıştır.

Somut olayda başvurucunun abonesi olduğu gazeteye ulaşamamasının esas olarak Eğitim Kurulu ve İnfaz Hâkimliğinin kararlarından kaynaklandığını ifade eden Anayasa Mahkemesi, Diyarbakır 3 No.lu Hâkimliğinin yasaklama kararının, başvurucunun gazeteye ulaşmasında doğrudan sonuç doğurmamış olsa da İnfaz Hâkimliği kararına esas oluşturduğunu gözeterek, başvurucunun iddiaları kapsamında Eğitim Kurulu ve İnfaz Hâkimliği ile Diyarbakır 3 No.lu Hâkimliği kararlarının, birlikte ve bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmiştir.

Mahkeme, cezaevinde hükümlü ve tutuklulara verilecek süreli veya süresiz yayınlarda idarenin temel alacağı referansın, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 62. maddesinde belirtilen kurum güvenliğini tehlikeye düşürme ve müstehcen nitelikteki haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan yayınlar çerçevesinde cezaevinde suçun önlenmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması olduğunu vurgulamıştır. Bu bağlamda, cezaevi idaresinin takdir marjının geniş olduğunu ve anılan meşru amaçlarla bilgi ve kanaatlere ulaşma özgürlüğüne yapılacak sınırlamaların daha geniş yorumlanması gerektiğini kabul edilmiştir.

Cezaevlerinde düzenin, güvenliğin ve disiplinin sağlanması açısından hükümlü ve tutuklulara verilecek süreli ve süresiz yayınların denetlenmesinin özellikle yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarında önemli olduğunu hatırlatan Mahkeme, Eğitim Kurulunun, başvurucunun PKK terör örgütünün bir üyesi olarak işlediği suçlardan dolayı mahkûm edildiğini gözeterek terör örgütü liderinin yazarı olduğu bir kitabın bazı bölümlerinin bir gazete vasıtasıyla içeri alınmasının güvenlik ve disiplin açısından bir risk oluşturup oluşturmayacağını değerlendirebileceğini, ancak bu durumda dahi hakka yapılacak müdahalenin gerekçelerinin ilgili ve yeterli bir şekilde ortaya konulması gerektiğini vurgulamıştır.

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA VERİLEN KARARLARIN ÖZETİ

Mahkeme, Eğitim Kurulu ve Sincan İnfaz Hâkimliğinin kararlarında, Gazete'nin yasaklanan kitabın bazı bölümleri içeren sayfalarının çıkartılmasına karar verilirken ortaya konulan tek gerekçenin çıkartılan bölümlere dair Diyarbakır 3 No.lu Hâkimliğinin toplatma kararı olduğunu tespit etmiştir. Bu kapsamda Mahkeme, Diyarbakır 3 No.lu Hâkimliğinin anılan toplatma kararına konu olan kitaba ilişkin olarak Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunun 25/6/2014 tarihli kararında (B. No: 2013/409) değerlendirme yapıldığını ve Anayasa'nun 26. maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verildiğini hatırlatmıştır. Kararda, ayrıca anılan ihlal kararından sonra Diyarbakır 3 No.lu Hâkimliğinin yasaklama kararını incelemeye yetkili Diyarbakır 2. Sulh Ceza Hâkimliğinin ihlal kararını gerekçe göstererek kitaba ilişkin toplatma ve el koyma kararını kaldırdığını ifade etmiştir.

4. Sonuç olarak Mahkeme, Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunun 25/6/2014 tarihli kararı ve Diyarbakır 2. Sulh Ceza Hâkimliğinin anılan kararlarına dikkat çekerek başvuruçunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplumda gerekli ve ölçülü olmadığına ve ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE, tazminat ödenmesine karar vermiştir.

2. İbrahim Bilmez Başvurusu

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümünün 26/2/2015 tarihli ve 2013/434 başvuru numaralı kararı.

Kararın Özü:

Sözleşme'nin "İfade özgürlüğü" kenar başlıklı 10. maddesinde ise, herkesin ifade özgürlüğü hakkına sahip olduğu ve bu hakkın, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de kapsadığı hüküm altına alınmıştır. Bu bağlamda haber veya fikirlere ulaşma hakkı, ifade özgürlüğünün ayrılmaz bir parçasıdır.

Kararın Özeti:

1. Başvurucu, başvuru tarihi itibarıyla Kocaeli 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu olarak bulunmaktadır. Başvurucuya posta yoluyla gönderilmiş olan "Demokratik Modernite" adlı derginin 2012/2 numaralı sayısı, Kocaeli 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu

VIII. HÜKÜMLÜ/TUTUKLULAR İLE İLGİLİ KARARLAR

Eğitim Kurulunun 13/9/2012 tarihli kararı gereğince dergideki bazı yazıların kurum güvenliğini tehlikeye düşürdüğü gerekçesiyle başvurucuya teslim edilmemiştir.

Başvurucu bu karara karşı Kocaeli İnfaz Hâkimliğine itirazda bulunmuştur. Başvurucunun itirazını inceleyen İnfaz Hâkimliği itirazın reddine karar vermiştir. Başvurucunun, anılan ret kararına karşı yaptığı itiraz da Kocaeli 2. Ağır Ceza Mahkemesince reddedilmiştir.

3. Başvurucu, kendisine posta yoluyla gönderilen bir derginin, Eğitim Kurulu tarafından yasaklanması ve buna ilişkin şikâyet ve itiraz başvurularını inceleyen yargı mercilerinin kararları sonucunda ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

4. Anayasa Mahkemesi, başvurucuya Ceza İnfaz Kurumu tarafından teslim edilmeyen Dergi hakkında, Eğitim Kurulu tarafından verilen kararda, anılan Derginin içeriğinde PKK terör örgütü lideri Abdullah Öcalan'ın yasaklı kitaplarından alıntılar yapıldığının, adı geçeni ve terör örgütünü övücü, meşrulaştırıcı ifade ve yorumlara yer verildiğinin belirtildiğini ve bu hususların karara gerekçe gösterildiğini ifade etmiştir.

Mahkeme, somut başvuru bakımından, kamu otoritesinin sınırlama gerekçesi olan cezaevi güvenliğinin sağlanması perspektifinde, özellikle terör suçları nedeniyle tutulan kişilere ulaştırılmasına izin verilecek yayınlara ilişkin sınırlamaların orantılılığı değerlendirilirken, bu kapsamdaki kişilerin tutuldukları ceza infaz kurumlarının güvenliği konusundaki somut risk ve tehlikelerin dikkatten uzak tutulmaması gerektiğini belirtmiştir.

Bu bağlamda Mahkeme, başvuruya konu olayda, "cezaevi güvenliği" başlığı altında somutlaşmış olan "kamu düzeninin korunması" meşru amacı çerçevesinde, başvurucunun Dergiye erişiminin engellendiğini, Derginin 72 ila 77. sayfalarındaki makale incelendiğinde, yazarın, terör örgütünün yürüttüğü şiddet içeren silahlı faaliyetlerini, "Kürt Özgürlük Hareketi" olarak nitelendiğini, bu kapsamda yapılan silahlı şiddet eylemlerini meşrulaştıran ifadeler kullandığını ve terör örgütünün toplumun değişik tabakalarını hedef alan illegal yapılanmaların övüldüğü tespit etmiştir.

Ancak tüm bunlara rağmen, Mahkeme, Ceza İnfaz Kurumunun iç güvenliğinden sorumlu kamu otoritesinin bir parçası olan Eğitim Kurulunun müdahale oluşturan kararının gerekçesinden, Derginin başvurucuya ulaştırılmasına izin verilmemesinin, kurum güvenliği bakımından ne tür somut risk

ve tehlikeler taşıdığıнын anlaşılmadığını belirtmiştir. Bu bağlamda, anılan kararda dayanılan, Dergide Abdullah Öcalan'ın kitaplarından alıntılar yapılması, adı geçeni ve terör örgütünü övücü, meşrulaştırıcı ifade ve yorumlara yer verilmesi olarak ifade edilen gerekçelerin, "cezaevi güvenliği" bağlamında "ilgili ve yeterli" olmadığı görülmüştür. Dolayısıyla, Dergiye erişiminin engellenmesi suretiyle başvurunun haber veya fikirlere ulaşma hakkına getirilen kısıtlamanın, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve hedeflenen meşru amaçlarla orantılı olduğu kanaatine ulaşılammıştır.

4. Sonuç olarak Mahkeme, Anayasa'nın 26. maddesinin İHLAL EDİLDİĞİNE ve ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

3. Bejdar Ro Amed Başvurusu

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümünün 16/4/2015 tarihli ve 2013/7363 başvuru numaralı kararı.

Kararın Özü:

Yapılacak değerlendirmelerde ifade özgürlüğünün "herkes"e tanındığının hatırdta tutulması gerekir. Yüksek güvenlikli cezaevine kapatılmış bulunan bir hükümlü olan başvurunun da herkes gibi, Anayasa'nın 26. maddesi hükmünden yararlanacağı hususu her türlü tartışmanın dışındadır. Bununla beraber, disiplini bozacak faaliyetleri önlemeye yönelik hukuki düzenlemeler olmadan bir cezaevinde düzen sağlanması da düşünülemez. Bunlardan başka, bir kimsenin kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararına dayanarak cezaevine kapatılmasındaki amacın, onu özgürlüğünden mahrum etmek yanında, cezasının infazı bittikten sonra infaz dönemindeki çalışmalarla yeniden topluma kazandırılması olduğu da hatırdta tutulmalıdır.

İfade özgürlüğüne içerik bakımından bir sınırlama getirilmemiş olmakla birlikte ırkçılık, nefret söylemi, savaş propagandası, şiddete teşvik ve tahrik, ayaklanmaya çağrı veya terör eylemlerini haklı göstermek gibi bu özgürlüklerin sınır bölgeleri olan alanlarda ise Devlet otoriteleri müdahalelerinde daha geniş bir takdir yetkisine sahiptir.

VIII. HÜKÜMLÜ/TUTUKLULAR İLE İLGİLİ KARARLAR

İfade özgürlüğüne ilişkin bireysel başvurularda, ifadelerin bağlamlarından kopartılarak incelenmesi Anayasa'nın 13. ve 26. maddelerinde yer alan ilkelerin uygulanmasında ve elde edilen bulguların kabul edilebilir bir değerlendirmesinin yapılmasında hatalı sonuçlara ulaşılmasına neden olabilir. Bu çerçevede, söz gelimi bir düşünce açıklamasının ifade edildiği bağlamdan koparıldığında "milli güvenlik" için bir tehlike oluşturması, bu ifadeye yönelik bir müdahaleyi tek başına haklı çıkarmamaktadır. Bu nedenle somut başvuruda idarenin ve derece mahkemelerinin kararlarında belirtilen; KCK ve PKK terör örgütlerine ilişkin ifadeler ile bunların ifade edildiği bağlam, söz konusu kitap taslağının yazarının kimliği, yazılma zamanı, amacı, hitap ettiği kişilerin kimlikleri, muhtemel etkileri ve kitaptaki diğer ifadelerin tamamı bir bütün olarak ele alınmalıdır.

Bundan başka, söz konusu kitapta ileri sürülen düşüncelerin içeriğine ve hangi bağlamda dile getirildiğine dikkat edilmesi, müdahalenin "arzulanan hedeflere uygun" olup olmadığı ve ulusal makamlar tarafından öne sürülen gerekçelerin "ilgili ve yeterli" olup olmadığı değerlendirilmesi gerekmektedir.

Öte yandan söz konusu kitapta yer alan görüşlerin gerçekten nefrete ve şiddete teşvik edip etmediğinin değerlendirmesini yaparken kullanılan aracın kitle iletişim araçlarına kıyasla halkın daha dar bir kesimine hitap eden ve bazı düşüncelerin endoktrinasyonunu hedefleyen bir kitap olduğu da gözetilmelidir

Kararın Özeti:

1. Başvurucu, Bafra T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak kalmaktadır. Başvurucu, cezaevi idaresine başvurarak kendisine ait elektronik daktilo ile yazı yazma talebinde bulunmuştur. Cezaevi idaresi tarafından başvurusunun "içerisinde bulunduğu suç grubu ve barındığı cezaevi bölümünün yüksek güvenlikli olması nedeniyle" elektronik daktilo talebi reddedilmiş, ancak el yazısı metinlerin Eğitim Kurulu'nun incelemesinden geçirilmek şartıyla, Kurumda bulunan bilgisayarla elektronik ortama aktarılabilceği bildirilmiştir.

Başvurucu "Demokratik Siyaset ve Özgür Toplum" ismi ile kitap olarak basılmasını arzu ettiği 163 sayfadan ibaret taslağı Bafra T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Eğitim Kurulu Başkanlığına vermiştir. Kurul, söz konusu kitap taslağının bazı sayfalarında PKK terör örgütünün şehir yapılanması olan KCK

terör örgütü sisteminin ayrıntılı tarifinin yapıldığı, KCK terör örgütü şehir yapılanması için gerekli olan şartların oluşturulması amacıyla önerilerin sunulduğu, KCK terör örgütünün şehirdeki yapılanmasının temelini oluşturacak kadrolarının nasıl olması gerektiğinin ayrıntılı olarak belirtildiği ve PKK terör örgütü adına geçmişte ve günümüzde faaliyet gösterenlerin isimlerinin zikredilerek övüldüğünün tespit edildiği ve başvurusunun suç grubu ve barındırıldığı yüksek güvenlikli kısım da dikkate alınarak taleplerin karşılanmasının uygun olmadığına karar vermiştir.

Başvurucunun anılan karara yaptığı itiraz Bafra İnfaz Hâkimliği tarafından reddedilmiştir. Bafra İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı yapılan itiraz da Bafra Ağır Ceza Mahkemesince reddedilmiştir.

2. Başvurucu, “*Demokratik Siyaset ve Özgür Toplum*” isimli kitap taslağının belirli bölümlerinin terör örgütü propagandası olarak nitelendirilerek hükümlü olarak bulunduğu cezaevi dışına çıkartılması ve dolayısıyla basımının engellenmesi nedeniyle Anayasa’nın 25. maddesinde güvence altına alınan düşünce ve kanaat özgürlüğü ile 26. maddesinde güvence altına alınan düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

3. Anayasa Mahkemesi, öncelikle, söz konusu kitap taslağında, Eğitim Kurulunun talebin reddine dair kararı ve yargı kararlarının gerekçelerinde belirtildiği şekilde, PKK ve KCK terör örgütlerinin gerçekleştirdiği terör eylemlerinin propagandasının yapıp yapılmadığının değerlendirilmiştir.

Mahkeme, başvuruya konu kitabın, daha çok yazarın “*özgür yaşam bilgisi*” olarak isimlendirdiği Abdullah Öcalan’ın son yıllarda savunduğu demokratik özerklik fikrinin açıklanması, örneklendirilmesi, söz konusu fikirdeki çelişkilerin giderilmesi amacını taşıdığını belirtmiştir. Yazar kendi bakış açısından, tarih, insan toplulukları, siyasal sistemler, hayatın anlamı ve ölüm, ahlak, kadınlar, örgütlenme, insan hakları, özgür toplum, özgürlük, ekonomi ve ekoloji gibi temalar çerçevesinde Kürt Sorununun çözümünde demokratik siyasetin imkanlarına odaklanmıştır. Başvurucu, kitabın bazı bölümlerinde kitaplarda yer alan düşüncelerin birinci elden muhatabı da olan terör örgütü üyelerini de övmekte ve Kürdistan coğrafyasından bahsetmekle birlikte başvurusunun “*Kürdistan*” nitelendirmesinin ne anlama geldiği ancak kitapta kullanılan ifadelerle birlikte, kitabın yayınlandığı özel koşulların da birlikte değerlendirilmesi ile belirlenebileceği ifade edilmiştir.

Mahkeme, ifade özgürlüğüne ilişkin başvurularda, genel olarak kullanılan ifadelerin şiddeti övdüğü, kişileri terör yöntemlerini benimsemeye, başka

VIII. HÜKÜMLÜ/TUTUKLULAR İLE İLGİLİ KARARLAR

bir deyişle şiddet kullanmaya, nefrete, intikam almaya veya silahlı direniş tahrir ve teşvik edip etmediğinin değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Mevcut başvurudaki gibi ifade açıklamalarında söz konusu olan cezaevi güvenliği ise derece mahkemelerinin dava konusu ifadelerin cezaevinin asayiş ve güvenliğini tehlikeye düşüren, görevlileri hedef gösteren, terör ve çıkar amaçlı suç örgütü veya diğer suç örgütleri mensuplarının örgütsel amaçlı olarak haberleşmelerine neden olan, kişi veya kuruluşları paniğe yöneltecek yalan ve yanlış bilgileri, tehdit ve hakareti içerip içermediğinin de değerlendirmesi gerektiği ifade edilmiştir. Öte yandan Mahkeme, mevcut başvuruda derece mahkemelerinin zikredilen değerlendirmeleri yapmadığını belirtmiştir.

Mahkeme, başvurunun yayımlamak istediği kitapta, kitabın cezaevinin dışına çıkartılmasının engellenmesine dayanak yapılan bölümlerde PKK ya da KCK'dan bahsedilmemiş, sol bir jargonla ütöpik bir toplum tasarımı anlatıldığını belirlemiştir. Bu bağlamda başvuru kendi bakış açısından aslında olmayan, bir ideal toplum tasarlamıştır. Başvurucuya göre demokratik bir toplum, sivil toplumun sokak, mahalle, köy ve kentler düzeyinde örgütlendiği ve kendi aralarında konfederalist bir yapı oluşturdukları bir toplumdur. Mahkemeye göre başvuru kitap boyunca arzuladığı toplumun tarihsel ve sosyolojik şartlarını tartışmış ve böyle bir toplumun örgütsel yapısının nasıl olması gerektiğini açıklamaya çalışmıştır.

Öte yandan Mahkeme, başvurunun yayımlamak istediği kitap gibi düşünce açıklamalarının sınırlanmasında kamusal yetki kullanan makamların çok dar bir takdir aralığı olduğuna işaret etmiştir. Kamu otoriteleri veya toplumun bir kesimi için hoş olmayan düşüncelere, şiddeti teşvik etmediği, terör eylemlerini haklı göstermediği ve nefret duygusunun oluşmasını desteklemediği sürece sınırlama getirilemeyeceği hatırlatılmıştır.

4. Sonuç olarak Mahkeme, başvuruya konu kitapları yayımlamak amacıyla cezaevi dışına göndermek isteyen başvurunun bu talebinin reddedilmesinin gerekçelerinin arzulanan amaçlara uygun olmadığı ve dolayısıyla da *“demokratik bir toplumda gerekli”* olmadığı kanaatine varmış ve başvurunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için kararın bir örneğinin ilgili Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmesine ve tazminat ödemesine karar vermiştir.

4. Özkan Kart Başvurusu

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümünün 5/11/2014 tarihli ve 2013/1821 başvuru numaralı kararı

Kararın Özü:

Başvurucunun on adetten fazla kitap bulundurmasına izin verilmesi nedeniyle müdahale edilen ifade özgürlüğü ile oda veya koğuş düzeninin sağlanması arasındaki dengenin ölçülü olduğunun kabulü halinde, başvurucunun daha fazla kitap bulundurma talebinin reddine ilişkin gerekçelerin inandırıcı, başka bir deyişle ilgili ve yeterli oldukları sonucuna varılabilir.

Anayasa Mahkemesi kendi takdirini davada uygulamadan önce, müdahale ile hak arasında makul bir denge kurma konusunun, öncelikle kamu gücünü kullanan makamlara ait olduğunun belirtilmesi gerekir. Bu konuda devletin bir takdir yetkisi olduğu açıktır. Bu takdir yetkisinin genişliği birçok unsura, özellikle de söz konusu faaliyetin niteliğine ve sınırlamaların amacına bağlı olarak değişmektedir.

Kararın Özeti:

1. Başvurucu, başvuru tarihinde Ankara 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunmaktadır. Başvurucu, okuma ihtiyaçlarının tam olarak karşılanmadığına ve yanlarında bulundurabilecekleri kitap sayısının artırılmasına yönelik olarak Ankara İnfaz Hâkimliğine şikâyetle bulunmuştur.

Ankara İnfaz Hâkimliği 25/12/2012 tarihli kararında, Ceza İnfaz Kurumları Kütüphane ve Kitaplık Yönergesinin 30. maddesine dayanarak, hükümlülere yeterince kitap okuma imkânı verildiği ve verilen kitapların da yenisi ile değiştirilme olanağının bulunduğu gerekçesiyle şikayeti reddetmiştir. Anılan karara karşı yapılan itiraz, Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 25/1/2013 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

2. Başvurucu, 6 yıldır cezaevinde hükümlü olarak bulunduğunu, bu süre içerisinde beş yüze yakın kitap okuduğunu ve artık cezaevi kütüphanesinde okuyacağı kitap kalmadığını, ailesi vasıtasıyla kitap getirttiğini ancak aynı anda şahsına ait beş kitap bulundurabileceği gerekçesiyle daha fazla kitabın kendisine verilmediğini ileri sürmüştür. Başvurucu, mevzuatta bir sınırlama olmadığı halde, odasında beşi kendisine ait beşi de kütüphaneye ait olmak

VIII. HÜKÜMLÜ/TUTUKLULAR İLE İLGİLİ KARARLAR

üzere on kitaptan daha fazla kitap bulundurmasına izin verilmediğini, bu sayı sınırlaması nedeniyle araştırma ve incelemelerini yapamadığını, görüş alıp vermeyi ve kanaat oluşturmayı da kapsayan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmektedir. Başvurucu, daha fazla sayıda kitap bulundurma talebinin herhangi bir yasal mevzuata dayalı olmaksızın cezaevi yönetimince keyfi olarak sınırlandırılması nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesini talep etmiştir.

3. Anayasa Mahkemesi, rolünün, başvuruya konu müdahalenin, olguların kabul edilebilir bir değerlendirmesine dayanarak yapıldığı ve keyfi olmadığının denetlenmesini kapsadığını belirtmiştir. Müdahaleyle elde edilmek istenen amaç ile müdahalenin ağırlığının orantısızlığının açık olduğu bir davada sınırlama tedbirinin gerekli olmadığı sonucuna ulaşılabileceği ve buna karşın farklı etkenlerin katılması nedeniyle bu orantının tartılmasının kolay olmadığı bir davada kamu gücünü kullanan makamlarca kurulan dengenin göz önünde bulundurulacağı vurgulanmıştır.

Mahkeme, başvuruya konu olayda cezaevinde oda veya koğuş düzeninin sağlanması için her on beş günde bir değiştirmek üzere mahkûmun cezaevi dışından beş kitap getirtmesine müsaade edildiğini hatırlatarak başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin ağır olduğunun söylenemeyeceğini belirtmiştir. Buna karşın müdahalenin önemi ve ağırlığı bir olayın kendine özgü olguları ile yakın ilişki içerisinde olduğu belirtilmiştir.

Bu sebeple başvurucuya, kütüphaneden alabileceği beş kitap ile birlikte toplam on kitabı aynı anda yanında bulundurmasına müsaade edilmek suretiyle yapılan sınırlandırmanın başvurucu üzerindeki etkisinin de değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucunun kitap sınırlaması nedeniyle araştırma ve incelemelerinin engellendiğini ileri sürdüğünü hatırlatan Mahkeme, başvurucunun, araştırma ve incelemelerinin kapsamı ve mahiyeti hakkında herhangi bir açıklama yapmadığını tespit etmiştir. Bu kapsamda başvurucunun daha fazla sayıda kitap bulundurma talebinin hükümlülere yeterince kitap okuma imkânı verildiği ve verilen kitapların da her on beş günde bir kez yenisi ile değiştirilme olanağının bulunduğu gerekçesiyle reddedildiği vurgulanmıştır. Mahkemeye göre başvurucu, kitap sayısı dışında kitaba erişiminin engellendiği yönünde bir şikâyetle de bulunmamıştır.

4. Sonuç olarak Mahkeme, yüksek güvenlikli cezaevinde hükümlü olarak bulunan başvurucunun odasında bulundurduğu kitap sayısının on ile sınırlandırılması ile elde edilmek istenen oda ve koğuş düzeninin sağlanması amacına ulaşmak için yapılan sınırlama işleminin ölçülü olmadığını söylemeyeceğini gözeterek başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE karar vermiştir.

5. Mehmet Ayata Başvurusu

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümünün 7/7/2015 tarihli ve 2013/2920 başvuru numaralı kararı.

Kararın Özü:

Bir ifade yöntemi olarak kabul edilen açlık grevi yapmaktan dolayı verilen disiplin cezasının başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale oluşturduğu açıktır.

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 40. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (g) bendinde ceza infaz kurumlarında gerçekleştirilecek olan açlık grevi eyleminin bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma disiplin cezası ile cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır. Buna göre, Kanun'un 37. maddesi de dikkate alındığında ceza infaz kurumunda tek başına açlık grevi eylemi yapılması itiraz konusu kuralda yer alan disiplin suçunun oluşabilmesi için yeterli olmayıp bu eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Kararın Özeti:

1. Başvurucu, başvuru tarihinde kamuoyunda KCK olarak bilinen terör örgütü soruşturması kapsamında Silivri 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu olarak bulunmaktadır.

Başvurucu, 7/11/2012 tarihinde Ceza İnfaz Kurumu idaresine verdiği dilekçe ile "binlerce kişinin katılımı ile devam eden açıklı grevine kayıtsız kalmam mümkün değildir" diyerek süresiz ve dönüşümsüz açlık grevine başladığını bildirmiştir. Başvurucu 14 gün açlık grevinde kalmıştır. Başvurucu "Kürt sorununun demokratik ve barışçıl çözümü için diyalog ortamının sağlanması ve müzakerelerin Abdullah Öcalan ile yapılması" amacıyla açlık grevine katıldığını belirtmiştir.

Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığı tarafından başvurucu hakkında açlık grevi yaptığından bahisle disiplin soruşturulması başlatılmış ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'unun 40. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (g) bendi gereğince başvurucunun "1 Ay Bazı Etkinliklere Katılmaktan Alıkoyma Cezası" ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

VIII. HÜKÜMLÜ/TUTUKLULAR İLE İLGİLİ KARARLAR

Başvurucu, Silivri İnfaz Hâkimliğine itiraz etmiştir. 25/12/2012 tarihli ilk duruşmaya başvuru katılmamış ve İnfaz Hâkimliğine gönderdiği dilekçe ile beyanını avukatı huzurunda vermek istediğini belirtmiştir. Bunun üzerine İnfaz Hâkimliği yeni bir duruşma tarihi belirlemiştir.

25/1/2013 tarihli duruşmaya başvuru avukatı olmadan katılmış ve başvurucuya hakları hatırlatıldıktan sonra hakkında verilen disiplin cezasına ilişkin olarak diyecekleri sorulmuştur. Bu soruya başvuru Kürtçe cevap vermiştir. Bunun üzerine İnfaz Hâkimliği başvurucuya dilekçesinde Türkçe yazılı beyanlarda bulunduğunu hatırlatmış ve Türkçe yazılan itiraz dilekçesini tekrar okumuştur. Daha sonra İnfaz Hâkimliği, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 202. maddesinin (1) numaralı fıkrasını hatırlatarak tekrar başvurucuya diyeceklerini sormuştur.

Başvurucu, İnfaz Hâkimliğine *"Ben Kürdüm. Bu nedenle Kürtçe savunma yapmak istiyorum. Bu nedenle huzurunuzda Türkçe olarak beyanda bulunmayacağım"* şeklinde Türkçe beyanda bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği 25/1/2013 tarihli kararı ile başvurunun itirazının reddine karar vermiştir. Anılan karara yapılan itiraz da Silivri Ağır Ceza Mahkemesinin 8/2/2013 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

2. Başvurucu, tutuklu olarak bulunduğu cezaevinde katıldığı açlık grevi nedeniyle disiplin cezası almasının ve buna ilişkin olarak İnfaz Hâkimliğine yaptığı itirazda savunmasını Kürtçe yapma talebinin reddedilmesinin ifade özgürlüğü ve adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

Anayasa'nın 26. Maddesi Yönünden İnceleme

3. Anayasa Mahkemesi, somut olay açısından esas olanın başvurunun katıldığı açlık grevinin ceza infaz kurumlarındaki güvenliği veya disiplini bozacak nitelikte olup olmadığının incelenmesi olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda ceza infaz kurumlarındaki güvenliği veya disiplini bozacak şekilde açlık grevi yapmanın disiplin müeyyidesine bağlanması tek başına ifade özgürlüğünün ihlali sonucunu doğurmayacağı kabul edilmiştir.

Mahkeme, KCK terör örgütü üyesi olmak suçu kapsamında tutuklu olan başvurunun diğer ceza infaz kurumlarında bulunun ve aynı terör örgütü kapsamında tutuklu/hükümlülerin de içinde bulunduğu geniş katımlı bir açlık grevine destek olmak amacıyla açlık grevine başladığını hatırlatarak başvurunun amacının PKK terör örgütünün liderinin de içinde bulunacağı bir müzakere sağlamak olduğunu ve başka ceza infaz kurumlarında terör suçundan tutulan diğer mahkûmların da açlık grevinde olduğunu gözeterek başvurunun açlık grevine başlamasının ceza infaz kurumu idaresi tarafın-

dan ceza infaz kurumunun düzeni ve güvenliği açısından tehdit olarak değerlendirildiğini ifade etmiştir. Mahkemeye göre bu tehdide yönelik olarak ceza infaz kurumu idaresi, çok ağır olduğu söylenemeyecek bir disiplin cezası ile düzenin ve güvenliğin bozulmasını engellemeye çalışmıştır. Kararda, başvurucuya verilen disiplin cezasının, ceza infaz kurumlarında düzenin ve güvenliğin sağlanması, dolayısıyla kamu düzeninin sağlanması amacıyla demokratik toplum düzeni bakımından alınması gereken tedbirler kapsamında kaldığı değerlendirilmiştir. Bu şekilde, demokratik toplum düzeni bakımından alınması gerekli tedbirler kapsamında başvurucunun ifade özgürlüğü sınırlandırılırken ceza infaz kurumu düzeninin sağlanması şeklindeki kamu yararı ile kişilerin ifade özgürlüğü arasında makul dengenin kurulamadığının söylenemeyeceği vurgulanmıştır.

Öte yandan başvurucunun 1 ay süre ile kurumun kültürel ve spor etkinliklerine katılmaktan yoksun bırakılmasının cezaevinde düzenin ve disiplinin sağlanması amacını gerçekleştirmek için ölçüsüz bir müdahale olduğunun söylenemeyeceği ifade edilmiştir.

4. Sonuç olarak Mahkeme ifade özgürlüğüne yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının, "AÇIKÇA DAYANAKTAN YOKSUN OLMASI" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Anayasa'nın 36. Maddesi Yönünden İnceleme

5. Anayasa Mahkemesi, somut olayda başvurucunun, açlık grevine başladığını Türkçe yazdığı dilekçe ile 7/11/2012 tarihinde Ceza İnfaz Kurumuna bildirdiğini, yine disiplin soruşturması sonunda kendisine verilen disiplin cezasına karşı 3/12/2012 tarihinde Türkçe dilekçe ile itirazda bulunduğunu ve katıldığı duruşmada Türkçe olarak, Kürtçe savunma yapmak istediğini belirttiğini tespit etmiştir. Ayrıca başvurucunun, İnfaz Hâkimliğinin kararına da Silivri Ağır Ceza Mahkemesine 31/1/2013 tarihli Türkçe yazdığı dilekçe ile itiraz ettiği hatırlatılmıştır.

Mahkeme, başvurucunun Türkçe bilmesini ve olay tarihindeki mevzuat hükümlerini gözeterek İnfaz Hâkimliğinin başvurucunun Türkçe bildiği gerekçesiyle Kürtçe savunma talebinin reddedilmesinin savunma hakkını kısıtlamadığı ve adil yargılanma hakkını ihlal etmediği sonucuna ulaşılmıştır.

6. Mahkeme, tercümandan yararlanma hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının, "AÇIKÇA DAYANAKTAN YOKSUN OLMASI" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

IX. YARGILAMA FAALİYETİ ÇERÇEVESİNDE İFADE EDİLEN SÖZLER İLE İLGİLİ KARARLAR

1. Emine Rezzan Aydınoğlu Başvurusu

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümünün 11/3/2015 tarihli ve 2013/8396 başvuru numaralı kararı.

Kararın Özü:

Anayasa Mahkemesi, ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığını, müdahalede bulunulurken hakkın özüne dokunulup dokunulmadığını, ölçülü davranılıp davranılmadığını ve düşünceyi açıklama özgürlüğü ile başkalarının şeref ve itibarının korunması hakkının çatışması hâlinde adil bir dengenin kurulup kurulmadığını her olayın kendine has özelliklerine göre takdir edecektir.

İlk olarak başvurusunun dava konusu sözleri söyleyip söylemediği meselesinin bireysel başvuruda incelenmeyeceği ve ikinci olarak başvurucu tarafından söylenen sözlerin duruşmada dile getirildiği göz önünde bulundurulmalıdır. Üçüncü olarak ise yargılamaya konu “keşke maymundan gelselerdi” şeklindeki ifadenin içinde geçtiği konuşmaların bütünü ile birlikte ve söylendiği bağlamdan kopartılmaksızın, olayın bütünselliği içerisinde değerlendirilmesi gerekir.

Başvurucunun müvekkillerini söz konusu sözleri söylemeden de temsil etmesi ve savunmasının mümkün olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır. Başvurucunun yargılanmasına neden olan sözler, fikirlerin tartışıldığı bir ortamda veya gazete yazısı gibi bir basın faaliyetinin gerçekleştirilmesi sırasında söylenmiş sözler değildir. Başvurucu, profesyonel Avukatlık mesleğini icra ettiği sırada kullandığı sözlerden dolayı yargılanmıştır.

Kararın Özeti:

1. Başvurucu İstanbul Barosuna kayıtlı bir avukattır. Başvurucu, İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesinde müştekilerin avukatlığını yaptığı bir davada, yargılama sırasında davanın tarafları evrim teorisini tartışmışlar ve karşılıklı

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA VERİLEN KARARLARIN ÖZETİ

olarak birbirlerini suçlamışlardır. Söz konusu tartışma bağlamında başvuru-
cu, duruşma sırasında tutanağa yansıdığı şekliyle, “13.10.2006 tarihinde tanık
olarak anneler dinlenmiştir. Bu tarihten sonra İnternet sayfasında Darwin’in evrim
teorisinin yanında olduğumuz iddiası ile çeşitli iftira ve hakarete maruz kalmaktadırlar.
Keşke maymundan gelselerdi, Evrim teorisinde insanların maymundan türediği
söylenmektedir, bende bunu tekrarlıyorum. Adnan Oktar’ın yurt dışı çıkış yasağı kal-
dırılmayarak tutuklanmasını talep ediyorum. Duruşmayı takip etmediğinden hakkın-
da yakalama kararı çıkartılsın” şeklinde sözler sarf etmiştir.

Başvurucunun yukarıda zikredilen sözleri söylediği sırada duruşmada
bulunan dört sanık, başvuru-
cunun sözleri ile kendilerini kastettiğini iddia
ederek Cumhuriyet savcılığına suç duyurusunda bulunmuşlar ve yapılan
soruşturma sırasında Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcılığının 21/1/2009 tarihli
iddianamesiyle başvuru-
cunun hakkında hakaret suçundan cezalandırılması için
kamu davası açılmıştır.

Başvurucu, İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 24/12/2010 tarihli kararı
ile hakaret kastı ile hareket etmediği gerekçesi ile beraat etmiştir. Temyiz üye-
lerine karar, Yargıtay 2. Ceza Dairesinin ilamı ile bozulmuştur. Bozma sonrası,
İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 24/12/2013 tarihli kararı ile başvuru-
cunun, zincirlemeli biçimde hakaret suçundan 2.180,00 TL adli para cezası ile
cezalandırılmasına kesin olarak karar verilmiştir.

2. Başvurucu, avukatlık mesleğini ifası sırasında söylediği sözlerden do-
layı cezalandırılmasının ifade özgürlüğü ile adil yargılanma hakkının, sonra-
dan yürürlüğe giren lehe yasadaki yararlandırılmamasının ise suçta ve cezada
kanunilik ilkesinin ihlali niteliğinde olduğunu ileri sürmüştür.

Anayasa’nın 26. Maddesi Yönünden İnceleme

3. Anayasa Mahkemesi, başvuru-
cunun ifade özgürlüğünün ihlali iddia-
larını “demokratik bir toplumda gerekli” ve “ölçülülük ilkesi”ne uygun olup ol-
madığı yönünden değerlendirmiştir.

Mahkeme, somut olayda, başvuru-
cunun, müvekkillerinin bazı internet
sitelerinde hayvan resimleri ile birlikte gösterilmesi nedeniyle mahkemeye
yakınmada bulunduğu, insanın maymundan türediği temeline dayanan
evrim teorisinden bahsettiğine ve taraflar arasında bir tartışma yaşandığına
işaret etmiştir. Öte yandan, başvuru-
cunun sarf ettiği sözlerin duruşma tuta-
nağına geçirilirken her iki tarafın da mahkemenin sözleri tam olarak tutanağa

IX. YARGILAMA FAALİYETİ ÇERÇEVESİNDE İFADE EDİLEN SÖZLER İLE İLGİLİ KARARLAR

geçirmediğinden şikâyetçi oldukları belirtilmiştir. Buna karşın ceza davasında başvurusunun mağdurları kastederek “*keşke maymundan gelselerdi*” şeklinde bir ifade kullandığının kabul edildiği ifade edilmiştir. Mahkeme, somut davada çıkarlar arasında adil bir denge kurulması sırasında bu hususun da gözetilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Mahkeme, başvurusunun eleştirel açıklamalarını yalnızca duruşmada ifade etmiş olmasının bu açıklamalarda yer alan “*tahkiri*” ortadan kaldırdığını ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 128. maddesinde düzenlenen yargılama esnasında iddia ve savunmalar bağlamında söylenen sözlerden dolayı ceza verilmez hükmünün somut uyuşmazlıkla bağlantılı olması gerektiği belirtilmiştir. Mahkeme, somut uyuşmazlıkla bağlantılı olmayan, iddia ve savunma hakkının kullanılmasıyla ilişkilendirilmeyen isnadlar gerçek olsa bile iddia ve savunma dokunulmazlığından söz edilemeyeceğini vurgulamıştır. Tahkir içeren sözlerin somut uyuşmazlıkla bağlantılı olup olmadığının değerlendirilmesi sorunu hâkimin takdirine bağlı bir husus olduğu, ancak her durumda söylenen sözlerin somut uyuşmazlığın sonucunu belirlemede davanın konusuyla mantıksal açıdan bağlantılı olması, iddia ve savunmaya yarar sağlaması gerektiği ifade edilmiştir. Bu kabulün sonucu olarak tahkir ifadelerine başvurmadan da iddia, savunma veya itirazlarda bulunulup bulunulamayacağı göz önünde bulundurulması gerektiği belirtilmiştir.

Bu bağlamda Mahkeme başvurusunun müvekkillerini söz konusu sözleri söylemeden de temsil etmesi ve savunmasının mümkün olduğunun gözetilmesi gerektiğini belirtmiştir.

3. Sonuç olarak, başvurusunun mağdurlara karşı kullandığı sözlerden dolayı aleyhine açılan ceza davasında 2.180,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmesinden ibaret müdahalenin amaçlanan hedefler açısından orantılı olduğu ve bu bağlamda demokratik bir toplumda gerekli ve ölçülülük ilkesine uygun olduğu kanaatine varılmıştır. Bu sebeplerle Mahkeme, başvurusunun Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünü İHLAL EDİLMEDİĞİNE karar vermiştir.

Anayasa’nın 36. Maddesi Yönünden İnceleme

4. Başvurusunun, adil yargılanma hakkının ihlali iddiaları kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu gözetilerek “AÇIKÇA DAYANAKTAN YOKSUN OLMASI” nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

2. Cem Mermut Başvurusu

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümünün 16/4/2015 tarihli ve 2013/7861 başvuru numaralı kararı.

Kararın Özü:

Her ne kadar 5237 sayılı Kanun'un 128. maddesinde "Yargı mercileri veya idarî makamlar nezdinde yapılan yazılı veya sözlü başvuru, iddia ve savunmalar kapsamında, kişilerle ilgili olarak somut isnadlarda ya da olumsuz değerlendirmelerde bulunulması hâlinde, ceza verilmez" hükmü yer almakta ise de bunun için ifadelerin somut uyuşmazlıkla bağlantılı olması gerekir. Somut uyuşmazlıkla bağlantılı olmayan, iddia ve savunma hakkının kullanılmasıyla ilişkilendirilmeyen isnadlar gerçek olsa bile iddia ve savunma dokunulmazlığından söz edilemez. Tahkir içeren sözlerin somut uyuşmazlıkla bağlantılı olup olmadığının değerlendirilmesi sorunu hâkimin takdirine bağlı bir husustur. Ancak her durumda söylenen sözlerin somut uyuşmazlığın sonucunu belirlemede davanın konusuyla mantıksal açıdan bağlantılı olması, iddia ve savunmaya yarar sağlaması gerekir. Bu kabulün sonucu olarak tahkir ifadelerine başvurmadan da iddia, savunma veya itirazlarda bulunulup bulunulmayacağı göz önünde bulundurulmalıdır.

Kararın Özeti:

1. Başvurucu ile eşi arasında boşanma davalarının devam ettiği sırada Karşıyaka 3. Aile Mahkemesi, 25/11/2011 tarihli kararında, eşine karşı hakaret, tehdit ve darp eylemlerini gerçekleştirme olasılığı nedeniyle ve 4320 sayılı Ailenin Korunması Hakkında Kanun'un 1. maddesi hükmü uyarınca başvurucunun altı ay boyunca evden uzaklaştırılmasına, aile bireylerinin birlikte ya da ayrı oturdukları ev ya da işyerlerine yaklaşmamasına karar vermiştir.

Başvurucu, aleyhine verilen tedbir kararına karşı 19/12/2011 tarihinde Karşıyaka 3. Aile Mahkemesine itiraz dilekçesi vermiştir. Başvurucu, dilekçesinde, tedbir kararının gerekçesi olarak gösterilen olayların doğru olmadığını, kendisinin, eşinin akrabalarının şiddetine maruz kaldığını, hükmolunan tedbir kararı sonucunda çocuklarını görme imkânının ortadan kalktığını belirtmiş ve ayrıca dilekçesinde "çocuklarım alkolik ve ruh hastası bir annenin yanında tehlike altındadır" şeklinde beyanda bulunmuştur.

IX. YARGILAMA FAALİYETİ ÇERÇEVESİNDE İFADE EDİLEN SÖZLER İLE İLGİLİ KARARLAR

Başvurunun eşinin şikayeti üzerine, Karşıyaka Cumhuriyet Başsavcılığının 19/12/2012 tarihli iddianamesiyle, başvuruçunun Karşıyaka 3. Aile Mahkemesine verdiği itiraz dilekçesinde kullandığı sözlerden dolayı hakaret suçundan cezalandırılması için Karşıyaka 3. Sulh Ceza Mahkemesine kamu davası açılmıştır. Karşıyaka 3. Sulh Ceza Mahkemesi 18/9/2013 tarihli kararı ile başvuruçunun itiraz dilekçesindeki beyanlarından dolayı adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

2. Başvuruçunu, kendisinin aleyhine olarak ortak evden uzaklaştırma ve aile bireylerine yaklaşmaması yönünde aile mahkemesi tarafından alınan koruma kararına karşı verdiği itiraz dilekçesinde, savunma hakkı kapsamında karşı tarafa söylediği sözlerden dolayı hakaret suçundan cezalandırılması nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde koruma altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruçunu yeniden yargılanma kararı verilmesi talebinde bulunmuştur.

3. Anayasa Mahkemesi, başvuruçunun, "alkolik" ve "ruh hastası" ifadelerini hem koruma tedbirine ilişkin kararın ne kadar ölçsüz olduğuna dikkat çekmek ve hem de kendisinin eleştirisini de özetleyebilecek sözler olması sebebiyle kullandığını iddia ettiğini ancak karşın her durumda mağdurun, başvuruçunun kullandığı sözlere onun verdiği anlamı yüklemesinin beklenemeyeceğini belirtmiştir.

Bu bağlamda Mahkeme, başvuruçunun dava konusu sözlerinde geçen "alkolik" ve "ruh hastası" kelimelerinin günümüzde tahkir ifade eden kelimeler olarak kabul edildiğini hatırlatmıştır. Mahkemeye göre başvuruçunun, sürekli alkol kullanması nedeniyle, çocuklarının, mağdurun yanında kalması ve onları koruyamayacağı anlamına gelen koruma tedbiri kararına karşı verdiği itiraz dilekçesinde onun "alkolik" ve "ruh hastası" olduğunu söylediği biçimindeki açıklamaları, mağdurun söz konusu dilekçeyi okuduğu zaman hissettiği olumsuz duyguları ortadan kaldırmamaktadır. Söz konusu dilekçeyi yalnızca davanın taraflarının ve derece mahkemelerinin hâkimlerinin göreceği ve dolayısıyla mağdurun şöhreti üzerinde çok az etkisi olacağı kabul edilse bile mağdurda yaratacağı olumsuz duyguların inkâr edilemeyeceği ifade edilmiştir.

Mahkeme, başvuruçunun, mağdurun alkol kullandığına ilişkin beyanları ile çocukların mağdurun yanında kalmasının doğru olmadığı yönündeki itirazlarını, onu "alkolik" ve "ruh hastası" olarak nitelendirmeden ileri sürmesinin de mümkün olduğunu gözeterek İlk Derece Mahkemesinin ileri sürdüğü gerekçelerin, başvuruçunun ifade özgürlüğü hakkına yapılan müdahale için

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA VERİLEN KARARLARIN ÖZETİ

yeterli ve ilişkili bir gerekçelendirme olarak kabul etmiştir. Bu nedenle mahkemeye göre İlk Derece Mahkemesince verilen kararda, ilgili çıkarlar arasında adil bir denge kurulmadığı söylenemez.

4. Mahkeme, davacının boşanma davası devam eden eşine karşı kullandığı sözlerden dolayı başvurucu aleyhine açılan ceza davasında 1.740,00-TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmesinden ibaret müdahalenin amaçlanan hedefler açısından orantılı olduğu ve bu bağlamda demokratik bir toplumda gerekli ve ölçülülük ilkesine uygun olduğu kanaatine varmış ve başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE karar vermiştir.

Bu kaynak kitapta Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesinin ifade özgürlüğü ile ilgili kararları özetlenmektedir. Kitap, Türkiye Adalet Akademisinin meslek öncesi ve meslek içi programları için geliştirilen eğitim setinin bir parçası olmak üzere hazırlanmıştır; ayrıca AİHM içtihatları doğrultusunda, Türk yargısının ifade özgürlüğü davaları bağlamında Anayasa Mahkemesinin içtihatlarına dair farkındalığının artırılması amacıyla bağımsız bir başvuru kaynağı olarak da kullanılabilir. Son olarak, bu yayınlı; AİHM, Anayasa Mahkemesi ve diğer ulusal mahkemeler arasındaki yargısal diyalogun gelişimine katkıda bulunmak hedeflenmiştir.

Bu Proje, Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti, Avrupa Konseyi tarafından birlikte finanse edilmekte ve Avrupa Konseyi tarafından yürütülmektedir. Bu Projenin sözleşme makamı Merkezi Finans ve İhale Birimidir.

This Project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the Council of Europe and implemented by the Council of Europe. The Central Finance and Contracts Unit is the contracting authority of this Project.

<http://ifadeozgurlugu.taa.gov.tr>

TUR

www.coe.int/ankara

Avrupa Konseyi Avrupa kıtasının önde gelen insan hakları kuruluşudur. Kuruluşun 47 üyesinin 28'i Avrupa Birliği üyesidir. Tüm Avrupa Konseyi üyeleri insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü korumaya yönelik Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini imzalamıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Sözleşmenin üye ülkelerdeki uygulamasını denetler.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE